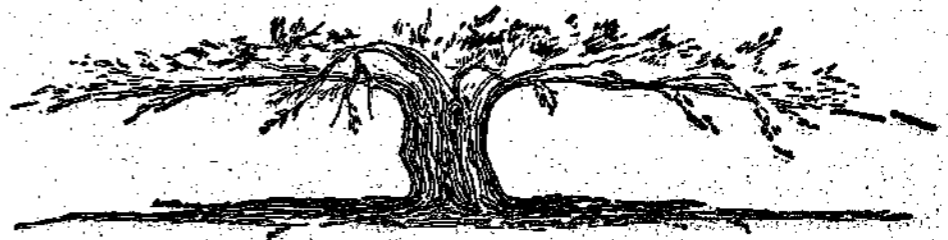

Ο ΚΑΠΝΙΣΤΗΣ

ΕΡΓΟΝ Γ. ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ

Από την "Εκθεσιν του Παργασού.

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Α'

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1903

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ*

ΤΑ ΤΕΜΠΗ

Φεύγων εκ Λαρίσσης είχον κατά νοῦν νά μὴν ἀποπειραθῶ τὴν ἀπεικόνισιν τῶν Τεμπῶν. Ἀνέγνωσα ὁμῶς τὴν περιγραφὴν τοῦ Fallmerayer, τὸν ἔλαβον ὡς ἐπίκουρον καὶ παρητήθην τῆς ιδέας ταύτης. Ὁ γερμανὸς συγγραφεὺς, ὁ παρουσιάσας τοὺς Ἕλληνας ὡς σλαυογεννήματα, δὲν ἠδυνήθη νά μυωπήσῃ ὡς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φύσιν. Τοὺς Ἕλληνας δὲν τοὺς εὗρεν ἰσῶς ὡς τοὺς ἐφαντάζετο. Αἱ ποικίλαι διασταυρώσεις τῶν φυλῶν διέφθειραν τὸν ἀρχαῖον τύπον καὶ παρήγαγον νέαν φυλὴν. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἔβλαψε ταύτην. Τὸ νέον γινθὲν αἷμα ἀνεξωογόνησε τὴν μεγάλην φυλὴν, ἥτις ἔβαινεν εἰς τὴν παρακμὴν τῆς. Οἱ χρονοὶ ὁμῶς καὶ αἱ βραβάρικαι ἐισβολαὶ δὲν ἔχυσαν νά μεταβάλωσι τὴν ἑλληνικὴν φύσιν. Ἐμεινεν αὕτη ὅπως ἦτο καὶ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ γιγάντιοι βραχίονες τοῦ Διὸς, κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ πρὸς τοὺς Τιτᾶνας ἀγῶνος, διέσρηξαν εἰς δύο τὸν ὄγκον τοῦ ὄρους, ἐσχημάτισαν τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν καὶ ἔδωσαν διέξοδον εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Πηνειοῦ. Ἡ φύσις τῆς Ἑλλάδος δὲν ἤλλαξεν ἔκτοτε. Ὁ αὐτὸς οὐρανὸς στεγάζει τὴν χώραν, ἡ αὐτὴ χάρις τὸν ἀγλαΐζει, ὁ αὐτὸς δὲ ἐνθουσιασμοὶς καταλαμβάνει καὶ σήμερον καὶ αὐτὰς τὰς ξηρότερας καὶ περσιότερας ἀκόμη φύσεις.

Τὰ ἱερὰ Τέμπη ἔμειναν ἐκεῖ ἀμετάβλητα, διασφύζοντα ἀκόμη καὶ τὸ ἀρχαῖον τῶν ὄνομα μεταξὺ τῶν περιοικῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὁ-

βιδίου καὶ τοῦ Αἰλιανοῦ, ὅστις ἀπαραμύλλως εἰκόνισε τὴν εἰδυλλιακὴν καλλονὴν αὐτῶν, «ὅπου διαρρέουσι κρήναι συχναὶ καὶ ἐπιρρεῖ νάματα ὑδάτων ψυχρῶν καὶ πικρῶν ἡδίστων» κατάδουσι δὲ ὄρνιθες ἄλλοι ἄλλῃ διεσπαρμένοι καὶ μάλιστα οἱ μουσικοὶ, καὶ ἐστιῶσιν εὖ μάλα τὰς ἀκοάς, καὶ παραπέμπουσιν ἀπόνως καὶ σὺν ἡδονῇ διὰ τοῦ μέλους τῶν κάρματόν τῶν παριόντων ἀφανίσαντες».

Ἀπὸ τῆς περιγραφῆς ταύτης ἀφαιρέσατε τὸν ἀρχαῖον μανδύαν καὶ ἔχετε τὴν αὐτὴν ἀμετάβλητον εἰκόνα τῶν Τεμπῶν. Ἐκεῖ ἀκόμη αἰωνόβιοι παρμέγισται, βαθύσκοιοι κατὰ χιλιάδας φυόμενοι πλατάνοι ἀναδύουσιν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων. Πρὸς τὰς πλατάνους δὲ ταύτας ἀμυλλώμενοι, λέγει ὁ Fallmerayer, βλαστάνουσιν ἐν τῇ κοιλάδι ἡ τερεβινθος, ἡ ροιά, ὁ ἰασμος, ἡ μελία, ἡ ἰτέα, ἡ δρυς, ἡ κρίνος, ἡ κότινος, ἡ θαφνοκέρασος καὶ τέλος ἡ Πηνειὸς δάφνη, αἵτινα κατακοσμοῦσι τὴν κοιλάδα δι' ἀμαράντων γλωρότητος καὶ περιβαλλόμενα ὑπὸ οἰνάδος καὶ κληματίδος σχηματίζουσιν ἀδιαπέραστον εἰς τὰς ἡλικίας ἀκτῖνας σκιᾶδα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὁ εὐρύς ποταμὸς, πολλαχοῦ κεκαλυμμένος ἀπὸ τὴν σφριγῶσαν βλάστησιν, προκυλινθεῖ τὸ ἥρεμον αὐτοῦ ρεῦμα.

Καὶ αἱ μὲν πλατάνοι τὸν χειμῶνα ἀποβάλλουσι τὸν ἐκ τῶν φύλλων κόσμον, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ ἀειθαλῆ δένδρα καὶ αἱ εὐοσμῖαν ἀποπνέουσαι λόχμαι διατηροῦσι τὴν ἐντύπωσιν αἰωνίου ἐν τῇ κοιλάδι ἔαρος.

* Ἀντὶ πάσης ἄλλης προσωπικῆς ἐντυπώσεως,

* Παναθήναια Τόμ. Ε'. σ. 226. Τόμ. ΣΤ'. σ. 559.

ήτις θα ήτο ὄχρα και ἐστερημένη τῆς ποιητικῆς χάριτος τοῦ γερμανοῦ συγγραφέως, ἔλαβον ἐκ τῶν ἐντυπώσεων ἐκείνας, τὰς ὁποίας τόσον προχείρους ἔχω, ἵνα κοσμήσω τὰς ἀχρόους ταύτας ἐντυπώσεις μου. Ἐἶνε θαυμασία ὄντως ἡ βλάστησις, ἀλλὰ θαυμασιωτέρα αὐτῆς εἶνε ἡ ἐν τῷ στενῷ ἀφθονία τῶν πηγαιῶν ὑδάτων, ὅτινα ἀπροσδοκῆτως ἀναβλύζουσιν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ διαβάτου ἢ τοῦ παρακειμένου βράχου ἢ ἐκ τῆς ριζῆς τῶν πλατάνων καταρρέοντα καθαρὰ ὡς ἀδάμαντες, και κατάφυτρα ὡς οὐδαμοῦ ἄλλοῦ, εἰς τὸν παράρρεοντά Πηγεῖόν· μεταξὺ τῶν βρυωδῶν ὄχθῶν τῶν ρυακίων διαφαίνεται μεσῶ τῶν διαυγῶν ὑδάτων ἡ κατάλευκος, ἡ μαρμαρώδης κοίτη αὐτῶν. Ὅποιος πλοῦτος, ὁποῖα δροσερότης παρέχεται ἐνταῦθα ἀχρηστος και ἀφανής! Και ἐν μὲν τῇ Ὄσῃ ἐπὶ τῆς ὁποίας φέρει ἡ ὁδός, παρατηροῦνται ἀειθαλεῖς κάπαι κατάρρευτοι και ἀνθοστόλιτοι, ἐν δὲ ἡ πλευρὰ τοῦ Ὀλύμπου καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν τῆς κοιλάδος καταπίπτει ἀπότομος και ὡς δι' ἀνθρωπίνης χειρὸς διαπρισθεῖσα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' οὐχὶ παντοῦ ἐστερημένη τοῦ ἐκ τῆς βλαστήσεως κόσμου.

Ὅτω βαίνει ἡ ὁδός, εἰς μὲν τὴν εἴσοδον χθαμαλή, βαθμηδὸν δ' ἀνέρχεται και φθάνει τὸ μέσον τοῦ αἰλῶνος εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον. Ἐκεῖθεν νέα σιηνογραφία διανοίγεται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ὀδῆτου. Αἱ πλευραὶ τοῦ Ὀλύμπου και τῆς Ὄσσης κολοσσιαῖαι ἀντικρύζουσιν ἀλλήλας· τὸ εἰδυλλιακὸν δὲ ἐκλείπει και ἀγρία καταπλήσσοσα θέα ἄλλα αἰσθήματα και ἄλλας ἐντυπώσεις γεννᾷ. Δὲν κρυφολαλοῦν πλέον ἐδῶ τὰ πτηνά, οὐδὲ διηγοῦνται αἱ ἀγριοβιολέται «εὐωδιασμένα παραμύθια πρὸς ἀλλήλας» κατὰ τὴν ποιητικὴν ἔκφρασιν τοῦ Κάϊνε.

Ἐδῶ πνοαὶ ψυχραὶ διασείουσι τὰς πεύκας και τὰς ἐλάτας, αἱ ὁποῖαι περιστέφουσι τὰς ἀγρίας πλευρὰς τῶν δύο ἐριζόντων ὄρεων. Νέφη καλύπτουσι τὰς κορυφὰς αὐτῶν και χάσμα σκοτεινὸν και βαθὺ διακρίνεται ὑψηλά, ἐνθα ὁ μακρόπτερος τοῦ Διὸς ἀετὸς περιπίπτει. Διὰ μέσον τοῦ στενοῦ διακρίνεται τὸ ἐκ τῆς Θεσσαλίας πανόραμα. Κατάφυτοι λειμῶνες, λόφοι, πράσινα δάση πυκνά, ἀργυραὶ ταινίαι ρυακίων, χωρία ἐρυθροκέραμα ἀναρριχώμενα ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν βουνῶν, ναῖσκοι λευκοὶ και ἤρεμοι, ὡς μεδιάματα βρεφῶν, ποιμνία βόσκοντα, νησιδες σμαράγδινα τοῦ Πηγεῖοῦ, ἀποτελοῦσι ποικίλα συμπλέγματα ὀνειρώδους καλλονῆς φανταστικῶν συνδυασμῶν, ποιητικῶν εἰκόνων

τὰς ὁποίας μόνον ποιητῆς, ζωγράφος και μουσουργὸς ἐν ταῦτῳ ἀναμειγνύων τὰ τρία ταῦτα στοιχεία τῆς τέχνης, μὲ στίχους, μὲ χρώματα, μὲ ἀρμονίαν δύναται ν' ἀποτυπώσῃ, και νὰ ἀναπαραστήσῃ ὅλην ἐκείνην τὴν μαγεῖαν τὴν διαπλουμένην ἐκεῖ, τὴν λουομένην ἀπὸ τὸν ὠραιότερον ἥλιον, τὴν δροσιζομένην ἀπὸ τὰς λεπτότερας αἴθρας, τὴν βρεχομένην ἀπὸ τὸν μᾶλλον ἀργυροδίνην ποταμὸν τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου φύεται ἀκόμη ἡ δάφνη, βρεχομένη ἀπὸ τὰ ὕδατα, ὅπως τὴν ἡμέραν καθ' ἣν φεύγουσα τὸν ἔρωτα τοῦ Ἀπόλλωνος μετεμορφώθη εἰς δένδρον και στέφει σήμερον μὲ τοὺς κλάδους του τὰς κόμης τῶν νικητῶν και τῶν ραφιδῶν.

Τὰ ἀτελεύτητα ταῦτα γραφικὰ θέλητρα ἀναφαινόμενα εἰς πᾶν βῆμα ἐκβασιεύουσι τὰς αἰσθήσεις, και ἀρχίζει τις νὰ αἰσθάνεται διατὶ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους ἐκείνου ἔστησαν τὸν θρόνον τῶν θεῶν των οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, εἰς δὲ τὰς ἀγρίας χαράδρας παρὰ τὰς κελαρυζούσας κρήνας, ἐντὸς τῶν δασῶν τῶν ἐλατῶν ἐτοποθέτησαν τὰς Μούσας και κατέστησαν τὸ ἀπροσπέλαστον εἰς κάλλος και εἰς μεγαλοπρέπειαν ὄρος, τὸ ἐνδιαίτημα ὅλων τῶν προσώποποιηθεῖσων δυνάμεων τῆς φύσεως εἰς τὰ ὄνοματα τῶν Θεῶν και τῶν Θεαιῶν των.

Ἡ ἐντύπωσις ἡ παραχθείσα ἐκ τοῦ ὄρους ἐκείνου εἰς τοὺς ποιητικὸν κατοίκους τῆς Θεσσαλίας ἦτο τοιαύτη, ὡστε τὸ ὄνομα του και εἰς ἕτερα ὄρη τῆς Βιθυνίας και τῆς Πελοποννήσου ἔδωσαν και ἔξ ἐνθουσιασμοῦ και λατρίας μετέφερον ἐκ γένου τοὺς Θεοὺς των εἰς τὰς νέας χώρας ὡς κατόκησαν οἱ ἀποσπασθέντες τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος πρότεροι κάτοικοι αὐτῆς. Τὸν θρησκευτικὸν τοῦτον ἐνθουσιασμόν τὸν μετέδωσαν παντοῦ τῆς Ἑλλάδος· ἡ δὲ ἑλληνικὴ φαντασία καλλιτεχνικῶς πλέον διέπλασε τοὺς θεοὺς τῆς ἀφαιρέσασα πᾶν τὸ ἀγριον και τερατώδες τῶν πρώτων χρόνων και πλησιάζασα τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν θεότητα. Ἐκ τῆς προσεγγίσεως ταύτης διεσπάρησαν τόσοι μῦθοι ἐρώτων τῶν ἀθανάτων πρὸς τὰς λυγηρὰς νεάνιδας, αἵτινες εἰς τὰς πεδιάδας πλανώμεναι και παρὰ τοὺς ποταμοὺς βρέχουσαι τὰ σφυρὰ τῶν εὐπλάστων ποδῶν των, ἔξηπτον ἔρωτας εἰς τὰ στήθη τῶν κατοίκων τοῦ Ὀλύμπου, οἵτινες διὰ νὰ ἀπολαύσωσι τὰ ἀντικείμενα ταῦτα τῆς λατρίας των, ἠναγκάζοντο νὰ μεταβάλλωνται πότε εἰς ταύρους και πότε εἰς κύκνους.

Εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ διερχομένου τὴν κοι-

λάδα ἐκείνην ὅλοι αὐτοὶ οἱ μῦθοι τῶν ἐκτοπισθέντων θεῶν ἐπανέρχονται· ὁ Ὀμηρος και Ἡσίοδος ἀναζητῶν. Ἡ ἐκ τῶν καλλονῶν τῆς πέριξ βλαστήσεως και ἡ ἐκ τῆς θέας τοῦ Ὀλύμπου ἐντύπωσις εἶνε τοιαύτη, ὡστε παραιοσθητεὶ ὁ ὀδοιπόρος, και ἐν τῇ ῥύμῃ του βλέπει τὰ ξανθὰ φαντάσματα τοῦ μυθολογικοῦ κόσμου περιπίπταμενα ἐκεῖ και ἐκλαμβάνει τὸν μόρνον τῶν ὑδάτων και τῶν φύλλων τὸν ψίδυρον ὡς φθόγγους τῶν Μουσῶν, ἐρχομένους ἀπὸ τὰς δασοφύτους ἐκείνας ῥάχεις, ἐνθα ἐπλάνησαν ποτὲ τοὺς ροδολεύκους αὐτῶν πόδας.

Μὲ τοιαύτας ἐντυπώσεις ἔχοντες πεληρωμένας τὰς κεφαλὰς μας κατερχόμεθα πρὸς τὴν Λάρισσαν. Οἱ σημερινοὶ καιροὶ ἐξηφανίζοντο ὁ ἥλιος τὴν στιγμήν ἐκείνην ἔδυσεν· αἱ μακρὰν διακρινόμενα χαράδρες περιεκαλύπτοντο ἀπὸ ὀπίλων λεπτότατον πέπλον ἀγλύος, ὅστις καθίστα μυστηριώδεστερον τὸ θελκτικὸν θέαμα. Πρὸς τὰς πλευρὰς τῶν βουνῶν ἐλυκνοῦτο τὸ ἀμφίβολον φῶς τῆς δυσούσης ἡμέρας, ἐν δὲ αἱ χιονώδεις κορυφαὶ ἀπίστηρατον ἀναδεικνύμεναι ὡς παμμέγιστοι στίλβαδάμαντες. Ἡ ὄρα, ἡ ἡμερία, αἱ θωπεῖαι τῆς αἴθρας συνετέλουν εἰς τὸ νὰ ἐξάπτουν κλειότερον τὴν φαντασίαν

μας, ὅτε ἀπὸ τὴν κορυφὴν ὑπεγειρομένου λοφίσκου, ὡς διὰ νὰ ἐξαφανίσῃ ὅλον τὸν φανταστικὸν ἐκείνον κόσμον, ἠκούσθη στεναγμὸς φλογέρας και ἔπειτα γλυκεῖα φωνὴ φερομένη μέχρις ἡμῶν ὡς μελαγχολικὸν παράπονον:

«Κλαῖνε τὰ δένδρα, κλαῖνε, κλαῖνε τὰ κλαδιά,
Κλαῖνε και τὰ λημέρια ποῦ λημέριαζαν,
Κλαῖνε τὰ μονοπάτια ποῦ περπαταγαν,
Κλαῖνε και ἡ βρυσούλες μὲ τὸ κρυδὸ νερὸ.

Οἱ ἵπποι μας ἐπροχώρουσι και δὲν ἀφινον νὰ ἀκούσωμεν τὴν συνέχισιν τοῦ ἤσματος. Ἀλλὰ οἱ ἀρμονικοὶ ἐκεῖνοι στεναγμοὶ μᾶς ἐφαίνοντο ὡς τὸ μελαγχολικὸν παράπονον τῆς φύσεως, διότι ἔφυγεν ἐκεῖθεν ὁ κόσμος τὸν ὁποῖον ἔψαλεν ὁ Ὀμηρος και ἔλάτρευσε ὁ μεγαλύτερος λαὸς τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Ὅταν εἰσῆλθομεν εἰς τὴν Λάρισσαν ἦτο πλέον νύξ. Ἡ πόλις ἐκοιμάτο· Ἡσυχία νεκρῶσιμος ἐκυριάρχει παντοῦ· μόνον οἱ πελαργοὶ ἐκροτάλιζον ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν μινωρέδων και δύο κοιμώμενοι Ἀθλιγγανοὶ ἔρεγγον ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου.

ΘΕΟΔ. Α. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΑΠ' ΤΑ ΣΟΝΝΕΤΤΑ ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΗΡ

XLVI

Τὸ μάτι μου εἶνε κ' ἡ καρδιὰ σὲ πόλεμο μεγάλο
πῶς νὰ μοιράσωσι τὴν καλὴ τῆς ὁμορφιάς σου θέα,
τὸ μάτι θέλει ἀπ' τὴν καρδιὰ νὰ φράξῃ τὴν ὠραία
εἰκόνα σου, μὰ κ' ἡ καρδιὰ τὸ ἴδιο ζητᾷ ἀπὸ τ' ἄλλο.

Κ' ὑπερασπίζει ἡ καρδιὰ και λέει σὲ παλάτια
πῶς σὲ δικὰ τῆς βρίσκεσαι — ποῦ κρυσταλλένια μάτια
τέτοιον κρυσμῶνα δὲν περνοῦν — μὰ κείνο πάλι ἀρνιέται
και λέει πῶς μέσα του ἡ θωριά ἡ ὁμορφὴ σου κλειέται.

Και γὰρ ν' ἀποφασίσουντε καλοῦνται δικαστάδες
οἱ λογισμοί, κ' ὀρίζουντε σοφὰ σὲ δυὸ ἀράδες
τὸ μέρος ποῦνε τοῦ ματιοῦ και τῆς καρδιάς τὸ μέρος.

Κι εἶπανε: ὡς εἶνε τοῦ ματιοῦ δικό του τὸ κορμί σου
— κορμὶ χιονάτο — κ' ἡ καρδιὰ ὡς ἔχη τὴ χρυσὴ σου
καρδοῦλα, ποῦ ἐφώλιασε σ' αὐτὴ γὰρ μένα ὁ Ἔρως!

Μ. Α. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΝΕΚΡΟΙ

ΕΡΒΕΡΤ ΣΠΕΝΣΕΡ

Μεγά πένθος διά την σκεπτομένην ανθρωπότητα εξημεώσαν αι τελευταίαι ημέραι του λήγοντος έτους. Μαζί με την βρετανική πατριδα, η μεγάλη υφήλιος πατρίς της σκέψεως θρηνεί το ένδοξον βασίλευμα ενός ήρωος, του οποίου η διάνοια κατέκτησε με τόσην εύρύτητα και τόσην ελευθερίαν και τόσην δύναμιν την φύσιν και τον άνθρωπον, εις τας ημέρας μας. Και με την πολιάν, την άριστοκρατικήν αυτήν μορφήν του προεσβύτου, την άντανακλώσαν όλην την γλυκύτητα και τό φώς των μεγάλων εύγενειών και η οποία άπεσβέσθη έξαφνα με τό θλιβερόν άλλ' υπέρροχον σβύσιμον των μεγάλων λαμπαδών της ζωής, κάτι τι από την ψυχήν της ανθρωπότητος φαίνεται ως να βυθίζεται και να έξαφανίζεται εις τό μηδέν, και τό πένθος που άπλώνεται τριγύρω, όμοιάζει με τό πένθος, που σκεπάζει την φύσιν εις την μελαγχολικήν στιγμήν των βασιλευμάτων.

Ο μεγάλος βρετανός φιλόσοφος δέν υπάρχει πλέον μεταξύ μας. Οι κραταιοί και αδύκαστοι νόμοι της ζωής, η μελέτη και έρευνα των οποίων υπήρξε τό έργον όλης της έντόνου και ισχυράς του ζωής, έπετέλεσαν άτεγκτοι και σκληροί τό έργον των επί του μεγάλου έρευνητού των μυστηρίων των, και η ζωή έπρόδωσε τον μέγαν δαμαστήν της, όπως προδίδει τό τελευταίον της πλάσμα. Αλλά δέν ήξεύρω διατί, ένφ' φεύγει προς τό άγνωστον ο φιλόσοφος, ένας δρόμος διαφορετικός μου φαίνεται ότι άνοίγει έμπρός του. Και νεκρός άκόμη θαρρώ πως διευθύνεται προς ένα φωτεινόν δρόμον και γνωρίζει που βαδίζει και που πόρευεται. Ποίος ήξεύρει άν η ζωή, η οποία έχυσεν άφθονον φώς τριγύρω της, δέν έχη την δύναμιν να φωτίξη άκόμη και τον ζοφερόν δρόμον, τον όποιον άντικρίζομεν όλοι με την φρίκην του μελανού άγνώστου;

Όρισμένως δέν είμεθα τέκνα μιας οικογενείας οι άνθρωποι. Και ίσως αι τύχαι μας να ήνε διαφορετικά πέραν του κόσμου, όπως και εις την ζωήν. Και ο φιλόσοφος, όστις άπέθανε τον γλυκύν θάνατον των εύγενών λαμπαδών, δέν άνήκει εις την οικογένειάν μας. Τό έξέφρασεν όραία ο γάλλος φιλόσοφος

Ριμπώ: Εις την φιλοσοφίαν, όπως εις τας επιστήμας, υπεράνω των δευτεροβαθμίων ταλάτων, τα όποια έρμηνεύουν σχολιάζουν και αναπτύσσουν τας εύρημένας άληθείας διά να τας γνωρίσουν εις τον κόσμον, υπάρχουν τα πρωτότυπα και άνεξάρτητα πνεύματα, οι δημιουργοί, οίτινες διά της δυνάμεως, της βαθύτητος και της ένότητος της σκέψεώς των, φαίνονται εύθως από την πρώτην αντιμετώπισιν, ως άνθρωποι άλλης οικογενείας. Είτε αι ανακαλύψεις των παραμεινώσι κτήμα ές άει της ανθρωπότητος, είτε άπλώς προσδώσουν νέαν θψιν εις τα άλυτα προβλήματα, αναγνωρίζονται από ένα κραταιόν και άποκλειστικόν χαρακτηριστικόν: δέν είμπορούν να έγγίσουν κανέν ζήτημα, χωρίς ναφίσουν έπ' αυτού την σφραγίδα των. Ο Έρβερετ Σπένσερ άνήκει όρισμένως εις την τάξιν αυτήν.

Εις ένα βιαστικόν αντίκρουσμα, ένα αντίκρουσμα θαμβωτικόν του μεγάλου φιλοσόφου, την έπαύριον του θανάτου του, δέν άνήκει η άνάλυσις και ο προσδιορισμός του έργου του. Δέν έρχομαι αυτήν την στιγμήν παρά διά να φέρω μίαν έλληνικήν σπονδήν εις τον μακρυνόν τάφον του άγγλου φιλοσόφου. Και την σπονδήν αυτήν, την φέρω από την πατριδα του Άριστοτέλους, προς τον μέγαν βρετανόν έγγονόν του. Μία σπαγία και δυσεύρετος εις την ιστορίαν της διανοίας ιδιότης χαρακτηρίζει την φιλοσοφικήν ψυχήν του Έρβερετ Σπένσερ. Η ιδιότης, την όποιαν πρέπει να ανατρέξωμεν μέχρι του Σταγειρίτου φιλοσόφου, διά να την συναντήσωμεν εις την έπιστημοτέρα και λαμπροτέραν αυτής εκδήλωσιν. Είνε η ιδιότης, η άπορρέουσα από τον δύσκολον και σπάνιον γάμον του αναλυτικού και του συνθετικού πνεύματος. Δέν είμπορεί να ήνε κανείς μέγας φυσιοδίφης, χωρίς τό πνεύμα της αναλύσεως, αλλά δέν είμπορεί να ήνε κανείς φιλόσοφος χωρίς τό πνεύμα της συνθέσεως. Είνε τό πνεύμα αυτό που κάμνει τους μεγάλους φιλοσόφους να όμοιάζουν με τους μεγάλους ποιητάς και τό όποιον δίδει εις τα μεγάλα φιλοσοφικά συστήματα την θεωρίαν των μεγάλων ποιημάτων. Ο Σπένσερ ένώνων την βαθειάν παρατήρησιν, την δύναμιν της

αναλυτικής μεθόδου προς τό μέγα δώρον της συνθέσεως, προς τας εύρείας ένατενίσεις, προς τας άθρόας συλλήψεις των πραγμάτων και των φαινομένων, προς την δύναμιν της γενικεύσεως, προς την άναγωγήν των φαινομένων εις τους άπλους και θεμελιώδεις νόμους, τους διέποντας την φύσιν και την ζωήν, προς τό πνεύμα της μεθόδου και της συστηματοποιήσεως, έν συνόλω προς μίαν δημιουργίαν, ο Σπένσερ δέν είμπορεί να ήνε μαθητής κανενός. Άνήκει εις την μεγάλην οικογένειαν των διδασκάλων. Ο ένδοξος συμπατριώτης του, ο Στούαρτ Μάλλ, δέν έδίστασε να τον κατατάξη ίσον και αντιμετώπον του ίδρυτου της θετικής φιλοσοφίας, του οποίου ήθέλησαν άλλοι να τον χαρακτηρίσουν ως μαθητήν. Κατά της προλήψεως αυτής είχεν έξαναστή ο ίδιος Σπένσερ. «Συνήθης πλάνη είναι, λέγει, να συγγέωνται οι άκολουθούντες την μέθοδον των επιστημών προς τους θετικιστάς και να ποκαλούνται μαθηταί του Αύγουστου Κόντ. Υπό την έποψιν αυτήν ο θετικισμός προϋπήρχε του Αύγουστου Κόντ και θα υπάρχη έφ' όσον η ανθρωπινή έπιστήμη διαρκέση. Αλλά ο έπιστημονικός θετικισμός δέν είναι καθόλου ταυτόσημος με την θετικιστικήν φιλοσοφίαν». Και κατωτέρω όρίζων τας σχέσεις μεταξύ μαθητών και διδασκάλου, προσθέτει: «Υπάρχουν άλλοι, οίτινες άπορρίπτοντες όλα τα δόγματα του, είμπορούν να όνομασθούν αντίπαλοι του Οί τελευταίοι ούτοι κατά βάθος εύρίσκονται εις την ιδίαν θέσιν εις την όποιαν θα εύρίσκοντο και άν δέν προϋπήρχε καθόλου ο Κόντ. Απορρίπτοντες την ιδικήν του αναδιοργάνωσιν των έπιστημονικών δογμάτων, κατέχουν τα έπιστημονικά δόγματα εις την προτιέραν κατάστασιν των, ως κοινήν κληρονομίαν του παρελθόντος προς τό παρόν. Η προσκόλλησις των προς αυτά δέν σημαίνει καμμίαν προσκόλλησιν προς τον Κόντ. Εις την κατηγορίαν αυτήν άνήκουν οι περισσότεροι των σοφών. Και εις την κατηγορίαν αυτήν κατατάσσονται και έγω». Αλλά θα έφθανε να παραβάλη κανείς δύο σχετικά χωρία των δύο φιλοσόφων, διά να πεισθή πόσον θεμελιώδης είναι η διαφορά μεταξύ αυτών και πόσον ο Σπένσερ υψώνεται από την περιωρισμένην έπιστημονικήν έπισκόπησιν εις

Έρβερετ Σπένσερ.

ένα εύρύτερον και πνευματικώτερον φιλοσοφικόν όρίζοντα. «Η τελειοποίησις του θετικιστικού συστήματος, λέγει ο Αύγουστος Κόντ, έγκειται εις τό να θεωρηθή άπολύτως άπαραδεκτος και κενή σημασίας πάσα έρευνα επί των αρχικών και τελικών αίτιών». Ο Σπένσερ άντικως αντίθετος λέγει: «Η ιδέα των αρχικών αίτιών θα δεσπόση επί τέλους, όπως έδέσποσεν έν αρχή. Η ιδέα των αρχικών αίτιών δέν θα ήδύνατο να καταλυθή ειμή διά της καταλύσεως αυτής της σκέψεως».

Η σκέψις του Έρβερετ Σπένσερ, αι μεγάλαι αναλυτικά και συνθετικά δυνάμεις της ψυχής του, η εκ της ένώσεως αυτών άπορρέουσα βαθεία και μεθοδική αντιμετώπισις των κοσμικών και βιολογικών φαινομένων, η εύριχτή σωματιακή όργάνωσις η οποία τον χαρακτηρίζει, όπως χαρακτηρίζει όλους τους μεγάλους φιλοσόφους, υψωσαν τό μεγαλοπρεπέστερον φιλοσοφικόν μνημείον των χρόνων μας. Η σημερινή ανθρωπότης ριπαζόμενη μεταξύ του έπιστημονικού θετικισμού και της δίψης

ένος νέου ιδανισμού, ανευρίσκει εις τὸ ἔργον τοῦ Σπένσερ τὰς τάσεις τῆς ἰδίας τῆς ψυχῆς. Ὅταν ὁ χρόνος ἐπιτελέσῃ τὸ ἔργον τοῦ καθαρισμού καὶ τῆς διακρίσεως, τὸ φιλοσοφικὸν μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἤγειρεν ἡ σκέψις τοῦ βρετανοῦ φιλοσόφου, θάναδειχθῆ ἀκόμη μεγαλοπρεπέστερον καὶ ἀκόμη κραταιότερον, παρ' ὅτι φαίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν συγχρόνων του. Διότι εἶνε ἀπὸ τὰ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν φοβοῦνται τὸν χρόνον. Ἐξ ἐναντίας τὸν προκαλοῦν καὶ τὸν προσμένουν. Αἱ «Πρῶται Ἀρχαί», αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ὅπως ἐλέχθη, τὰ προτύπια τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου φιλοσοφικοῦ μνημείου, μᾶς δίδουν τὰς χρυσᾶς αὐτοῦ κλεῖδας καὶ μᾶς εἰσάγουν εἰς τὴν τολμηρὰν καὶ εὐρεῖαν σκέψιν τοῦ φιλοσόφου, ὁ ὁποῖος ἠθέλησεν, ὅπως λέγει ὁ Ριμπώ, νὰ θέσῃ ἐπὶ νέου ἐδάφους τὴν παλαιὰν ἔριδα θρησκείας καὶ ἐπιστήμης, νὰ δεῖξῃ ὅτι πέραν τῆς ἐπιστήμης ὑπάρχει μοῖρα ξένη πρὸς τὰ μέσα καὶ τὰς μεθόδους τῆς, πέραν τοῦ γνωστοῦ τὸ ἄγνωστον καὶ ὅτι μεταξύ θρησκείας καὶ ἐπιστήμης δὲν ὑπάρχει τίποτε κοινόν, καὶ νὰ πολεμήσῃ διὰ μίαν συνθέσεως τολμηρᾶς, στηριζομένης ἐπὶ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, νὰ ἐπιναγάγῃ τὸ πᾶν εἰς τὸν νόμον τοῦ ἰσοδυναμοῦ καὶ τῆς σχέσεως τῶν δυνάμεων, δεκνύων τὴν σχέσιν τῶν φαινομένων πρὸς ἄλληλα, ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐκδηλώσεων, μέχρι τῆς ζωῆς, τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἱστορίας, καταδικάζων οὕτω *σπιρριοναλισμὸν καὶ ἕλισμὸν* καὶ ἀπορριπτῶν ἀμφοτέρους ὡς ματαιὰς λύσεις καὶ δημιουργῶν, οὕτως εἰπεῖν, κατὰ τὸν γάλλον φιλόσοφον, τὴν *μεταφυσικὴν τοῦ θετικισμοῦ*.

Ἰσως δὲν εἶχα ἀπολύτως ἄδικον νὰ μνημονεύσω τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Σταγειρίτου, παρὰ τὸν νόπον τάφον τοῦ βρετανοῦ φιλοσόφου. Σπανίως ἡ θετικὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ἢ μακρὰ καὶ ὑπομονητικὴ ἀνάλυσις, ἢ μελέτη τῶν λεπτομερειῶν, συνηρώθη εἰς μίαν φιλοσοφικὴν ψυχὴν πρὸς τὰς γενικὰς ἀπόψεις, τὰς εὐρείας συνθέσεις, τὴν βαθεῖαν συστηματικότητα, τὴν δύναμιν τῆς ἀναδημιουργίας, καὶ τὴν ὀπτικὴν ἔντασιν πρὸς τὰς χώρας τοῦ ἀγνώστου, τόσον, ὅσον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλου βρετανοῦ φιλοσόφου, ὅστις ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, ἀφοῦ ἐπλήρωσε μὲ φῶς τὸν παρελθόντα. Καὶ δὲν ἤξεύρω διατί, ἐνῶ ἡ ζωὴ του σβύνει μὲ τὸ ὑπέροχον σβύσιμον τῶν λαμπάδων καὶ ἡ σκέψις του βασιλεύει μέσα εἰς τὸ χρυσοσκόρυφρον πένθος τῶν ὠραίων δύσεων, ὁ μέγας νεκρὸς μου φαίνεται πάντοτε ὅτι βιάζεται ἀκόμη καὶ πορεύεται εἰς τὸν δρόμον τοῦ ἀγνώστου, φωτιζόμενον ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἰδίας τῶν ζωῆς.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΣΥΝΗΘΕΙΑ

ΕΡΓΟΝ ΣΟΦΙΑΣ ΔΑΣΚΑΡΙΑΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΕΡΒΕΡΤ ΣΠΕΝΣΕΡ

Η ΚΑΛΛΟΝΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΜΟΡΦΗΣ

Συχνὰ λέγεται ὅτι μεταξύ τῆς ὠραιότητος τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς φυσικῆς καλλονῆς δὲν ὑπάρχει σχέσηις. Τὴν γνώμην αὐτὴν δὲν ἤμπορεσα ποτὲ νὰ συμμερισθῶ. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι, καὶ αὐτὸ ἀκόμη οἱ ὁποῖοι τὴν ὑποστηρίζουν, περιορίζουν πολὺ τὴν ἔννοιαν, διότι παρὰ τὴν θεωρίαν τῶν αὐτῶν, δὲν ἤμποροῦν νὰ συγκρατήσουν τὴν ἐκπληξίν των, ὅπως καθένας ἤμπορεῖ νὰ τὸ παρατηρήσῃ, ὅταν ἀντιληφθῶν ὅτι εὐτελής πρᾶξις ἢ τὸ ἔργον εὐειδοῦς ἀνθρώπου. Φανερὰ ἀπόδειξις εἶνε τοῦτο ὅτι ὑπὸ τὸ περιβλήμα τῆς ἐπισήμου θεωρίας των, ἐνυπάρχει ἄλλη ἀπροσάρμοστος μὲ αὐτὴν πεποιθήσις.

Πόθεν πηγάζει ἡ πεποίθησις αὕτη; Πόθεν γεννᾶται ἡ σταθερὰ ἰδέα ὅτι ὑπάρχει δεσμὸς μεταξύ ἀρετῆς καὶ καλλονῆς; Βεβαίως ἡ ἰδέα δὲν εἶνε ἔμφυτος. Δὲν εἶνε λογικὸν λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι προκύπτει ἀπὸ προγενεστέρων πειρᾶν; Καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παραδέχονται τὴν ἰδέαν αὐτὴν, παρὰ πᾶσαν περὶ τοῦ ἐναντίου παράτησιν, δὲν ἀκολουθοῦν τὴν πειρᾶν τῶν, ἢ ὁποῖα χάρις εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς ἐξουδετερώνει τὰς προσφάτους καὶ ἐξαιρετικὰς αὐτὰς περὶ τοῦ ἐναντίου παρατηρήσεις;

Ἄλλ' ὡς ἀφήσωμεν τὸ μεταφυσικὸν μέρος τοῦ ζητήματος καὶ ὡς ἐρευνήσωμεν αὐτὸ ὡς φυσιολόγοι.

Οἱ μὴ παραδεχόμενοι σχέσιν μεταξύ τῆς καλλονῆς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καλλονῆς τοῦ προσώπου ἀναγνωρίζουν συνήθως ὅτι ὑπάρχει μὲν κάποια σχέσις, ἀλλὰ μεταξύ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς φυσιογνωμίας. Ἐὰν τίθεται εἰς ἀμφιβολίαν ἢ ἀποκρούεται ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μορφῆς, εἰς ὅτι ἔχουν διαρκείας, ἤμποροῦν ποτὲ νὰ ἐκληφθῶν ὡς ἐκδηλώσεις τῆς ἠθικῆς συστάσεως τοῦ ὁργανισμοῦ, ἀναγνωρίζεται ὅμως ὅτι τοιοῦτου εἴδους ἐκδηλώσεις ἀποτελοῦν οἱ *σιγμαῖοι* σχηματισμοὶ τῶν χαρακτηριστικῶν. Αἱ δύο ὅμως αὐταὶ θεωρίαι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ συμβαδίσουν. Διότι, πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι οἱ διαβατικοὶ αὐτοὶ σχηματισμοὶ τῶν χαρακτηριστικῶν, ὅταν διηνεκῶς ἐπανέρχονται, ἀποτυπώνονται ἐπὶ τῆς μορφῆς καὶ ἀποβαίνουν πλέον διαρκεῖς. Ἡ συνήθεια τῆς συνόφρωσεως, δὲν ἀποτυπώνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον

εἰς τὰς ὀφρῆς τύπον ἀνεξάλειπτον; Τὸ ὑπεροπτικὸν ὄφρος, διὰν ἀποβαίνῃ χρόνιον, δὲν ἀπολήγει εἰς τὸ νὰ χαράξῃ νέαν πτυχὴν εἰς τὰς γωνίας τοῦ στόματος; Ἡ σύσφιξις τῶν χεῖλέων, σημεῖον σταθερᾶς ἀσφασεως, δὲν καταλήγει συχνὰ εἰς τὸ νὰ στερεοτυπωθῇ καὶ νὰ προσδώσῃ οὕτω νέαν ἔκφρασιν εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ προσώπου; Καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ ἀλήθεια εἰς τὴν θεωρίαν τῆς κληρονομικότητος, αἱ φυσιογνωμικαὶ αὐταὶ τροποποιήσεις δὲν τείνουν νὰ ἀναφανοῦν εἰς τὰ τέκνα, ὡς τυπικὰ πλέον χαρακτηριστικὰ; Συντόμως, δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς ὅτι ἡ ἔκφρασις εἶνε τὸ πρόσωπον ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ὅτι ἐὰν ἡ ἔκφρασις ἔχῃ ἔννοιαν, ἔχει ἐπίσης καὶ ὁ μετασχηματισμὸς τὸν ὁποῖον προσδίδει εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ;

Ἰσως, χάριν τῆς ἀντιρρήσεως, παρατηρήσῃ κανεὶς, ὅτι οἱ μετασχηματισμοὶ εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου, ἐπενεργοῦν μόνον εἰς τοὺς μῦς καὶ τὸ δέρμα. Καὶ ὅτι ἐὰν ἀφήνουν διαρκὴ ἴχνη, τὰ ἴχνη αὐτὰ δὲν εἰσχωροῦν βαθύτερον ἢ καλλονὴ ὅθεν τοῦ προσώπου βεσιίζεται κυρίως εἰς τὸν ὀστεώδη αὐτοῦ σκελετόν, ὥστε ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτὴν, καὶ τοῦτο εἶνε κύριον, δὲν χωροῦν μετασχηματισμοὶ ἀπὸ ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους ἔγεινε πρὸ ὀλίγου λόγος. Καὶ τέλος, ἡ ἀναλογία μεταξύ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἤμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ διὰ τὰς λεπτομερείας, ἀλλὰ δὲν ἐπεκτείνεται εἰς τὸ σύνολον.

Ἀπάντησις: Εἶνε γεγονός ὅτι καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτὴ τοῦ προσώπου ἐπηρεάζεται ἀπὸ τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν ἰσθῶν οἱ ὁποῖοι τὸ περικαλύπτουν. Δόγμα καθιερωμένον τῆς φυσιολογίας, ἐφαρμοζόμενον εἰς πάντα σκελετόν, δρῖζει ὅτι τὰ ὀστά ἀναπτύσσονται σύμφωνα μὲ τὴν ἀνάπτυξιν, δηλαδὴ τὴν ἀσκήσιν τῶν μυῶν τῶν προσηρμοσμένων ἐπ' αὐτῶν. Ἐπομένως ὅτι μεταβάλλει κατὰ τρόπον διαρκὴ τὴν προσηρμογὴν τῶν μυῶν τοῦ προσώπου, θὰ μεταβάλλῃ ἐπίσης διαρκῶς τὸν ὀστεώδη σκελετόν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ ἐπιμένῃ κανεὶς εἰς τὰς γενικότητας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὀλίγην βαρῦτητα διὰ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, θὰ ἀναφέρω περιπτώσεις τινὰς, εἰς τὰς ὁποίας κα-

ταφαίνεται ο δεσμός μεταξύ της φυσικής άσχημίας και της ήθικης ευτελείας και, αντιθέτως, μεταξύ της φυσικής καλλονής και της σχετικής τελειότητας του πνεύματος.

Εξέχουσα σιαγών (διακριτικόν σημεῖον κατωτέρων ἀνθρωπίνων φυλῶν) εἶνε, ἀναντιρρήτως, ἐλάττωμα τοῦ προσώπου, χαρακτηριστικόν, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς γλύπτης θὰ εἶδεν εἰς ἰδεώδη κατατομήν. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἔξοχή της διαγόνος, ὡς ἐξηκριβάθη, ἀνταποκρίνεται γενικῶς εἰς τὰ μαστοφόρα, πρὸς ἀσθενεστέραν διάνοιαν. Ἀναμφιβόλως ἡ σχέση αὐτὴ δὲν εἶνε πάντοτε ἀληθής. Δὲν εἶνε εὐθεία, ἀλλ' ἐμμεσος καὶ διὰ τοῦτο παρουσιάζει ἐξαιρέσεις. Οὐχ' ἦρτον εἶνε ἀληθής δι' ὅλα τὰ ἀνώτερα εἶδη καὶ ἀνερευνῶντες θὰ εὐρωμεν διατί συμβαίνει τοῦτο. Μέγας νόμος τῆς φυσιολογίας εἶνε ὅτι τὰ ὄργανα ἀναπτύσσονται ἀναλόγως τῆς ἀσκήσεώς των, ἐπομένως αἱ σιαγόνες εἶνε ἰσχυρότεραι, ὅταν ἐξασκῶνται περισσότερο, καὶ περιστέλλονται κατ' ὄγκον ἐφ' ὅσον ἡ λειτουργία των εἶνε μικρότερα καὶ ὀλιγώτερον ἐπίπνοος. Εἰς ὅλα τὰ κατώτερον εἶδους ζῶα, αἱ σιαγόνες εἶνε τὸ μόνον ὄργανον διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν ἀντικειμένων. Δὲν χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν μάσησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν παραλαβὴν, τὴν μεταφοράν, τὴν θραύσιν, εἰς μίαν λέξιν, διὰ πᾶσαν κίνησιν καὶ πρᾶξιν ἐκτὸς τοῦ βαδίσματος. Ἐὰν ἀνέλθωμεν τὴν ζωικὴν κλίμακα, θὰ ἴδωμεν τὰ ἄνω μέλη ἐρχόμενα εἰς βοήθειαν τῶν σιαγόνων καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπαλλάσσοντα αὐτὰς ἐν μέρει τῆς ἐπιπύου ἐργασίας των. Ζῶα τινὰ μεταχειρίζονται τὰ ἄνω αὐτῶν μέλη διὰ τὴν φυγὴν, ἀλλὰ, ὅπως τὰ αἰλουροειδῆ, διὰ τὴν ἐπίθεσιν, πολλὰ ἀλλὰ διὰ τὸ κερμάτισμα τῆς λείας των καὶ τὰ τετραέχρα, τῶν ὁποίων τὰ ἄνω μέλη εἶνε τόσον κατάλληλα διὰ τὴν παραλαβὴν τῶν πραγμάτων, ἢμποροῦν, ὄχι μόνον νὰ ἀρπάσουν τὰ ἀντικείμενα ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ μεταφέρουν καὶ νὰ τὰ κομματιάσουν, μεταχειρίζόμενα τὰς σιαγόνους μόνον διὰ νὰ μασήσουν τὴν τροφήν. Εἰς τὴν σειράν αὐτὴν τῶν μεταβολῶν, ἀντιστοιχεῖ διπλῆ μεταβολὴ τοῦ σχήματος τῆς κεφαλῆς. Πρῶτον, ἐλαττῶν τὰ μέλη εἶνε πολυπλοκώτερα ἢ ἐνέργειά των ποικιλοτέρα, οἱ συλλογισμοί, τοὺς ὁποίους ἡ λειτουργία των προκαλεῖ, πολυριθμότεροι, ἀνάγκη ἵνα ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὸ ὄστεῶδες περικάλυμμα του ἀναπτυχθῶν. Συγχρόνως ὁμοῦ τὸ μέγεθος τῶν σιαγόνων ἐλαττοῦται, βαθμιαίως, μετὰ τὰς λειτουργίας των. Καὶ οὕτω ἀναπτυσσομένου τὸ ἄνω μέρος τοῦ κρα-

νίου καὶ εἰσχωροῦντος τοῦ κάτω μέρους, ἡ καλουμένη γωνία τοῦ προσώπου αὐξάνει.

Καὶ λοιπὸν, αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ αἱ ἐπερχόμεναι εἰς τὰς λειτουργίας καὶ τὸν σχηματισμὸν, ἐξηκολούθησαν μετὰ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ. Συγκρίνατε τὸν Εὐρωπαῖον καὶ τὸν Παποῦ¹⁾: ὁ ἓνας κόπτει εἰς δύο μετὰ μαχαίρι καὶ πηροῦνι, ὅτι ὁ ἄλλος σὺζει μετὰ τὰς σιαγόνους του, ὅτι ὁ ἓνας τρυφεραίνει μετὰ τὸ ψήσιμον, ὁ ἄλλος τὸ καταβροχθίζει ὀμὸν καὶ ἀπαράσκευον. Τὰ κόκκαλα, τὰ ὁποῖα ὁ ἓνας χρησιμοποιοῖ διὰ τὴν γαστρίαν τοῦ ζώου, ὁ ἄλλος τὰ ροκανίζει. Καὶ ὑπάρχοντες πολλὰ μηχανικὰ ἐργασία διὰ τὰς ὁποίας ὁ μὲν ἔχει ἐργαλεῖα καὶ ὁ ἄλλος τὰ δόντια του. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιότητων, ἐποχῶν μέχρι σήμερον, ὁ ἄνθρωπος ἠξέση καὶ ἐπολλαπλασίασε τὰ μέσα τῆς δρασεώς του. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι μεταχειρίζομεθα τὰς χεῖρας διὰ νὰ ἐλαφρώσωμεν τὰς σιαγόνους μᾶς, κατασκευάζομεν ἐργαλεῖα διὰ νὰ ἐλαφρώσωμεν τὰς χεῖρας μᾶς. Εἰς τὰ μηχανουργία μᾶς ὑπάρχοντες ἐργαλεῖα διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐργαλείων τούτων. Ἡ πρόοδος αὐτὴ τῆς βιομηχανίας ἀναγκαίαν συνέπειαν εἶχε τὴν διανοητικὴν πρόοδον. Κάθε νέα ἀποκάλυψις ἐγενήθη κατόπιν νέας διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἡ καθημερινὴ χρῆσις τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς προάγει κατὰ ἓνα βαθμὸν τὴν διανοητικὴν δύναμιν ὄλων. Συνοψίζοντες παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ κρηνίου καὶ ἡ ὑποχώρησις τῶν σιαγόνων, ὅπως εἰς τὰ κατώτερα ζῶα παρεκολούθησε τὴν πρόοδον εἰς ἰκανότητα καὶ νοημοσύνην. ἐξηκολούθησεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φυλὴν ἀπὸ τῆς βαρβάρου ἐποχῆς μέχρι τῶν χρόνων τοῦ πολιτισμοῦ. Οὕτως, ὅπως ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται, ὑπάρχει ὁργανικὴ σχέση μεταξύ τῆς ἐξογκώσεως αὐτῆς τῶν σιαγόνων, ἢ ὁποία μᾶς φαίνεται ἄσχημος, καὶ τῆς ὑποδεστέρας φήσεως.

Ἐπίσης ἡ πλαγία ἔξοχή τῶν μῆλων τῶν παρειῶν — χαρακτηριστικὸν ἐπίσης κατωτέρων φυλῆς ἀνθρώπων — ἢ ὁποία κατὰ τὴν ἐντύπωσιν μᾶς ὁμοῦς ἀντικεῖται εἰς τὴν καλλονήν, πηγάζει ἀπὸ συνήθειας καὶ πνευματικὴν κατάστασιν κατωτέρας. Αἱ σιαγόνες κλείουν διὰ τῶν κροταφικῶν μυῶν, ἐπομένως οὗτοι ἔχουν σημαντικὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν λειτουργίαν των. Ὅσον περισσότερο ἔχουν νὰ ἐργασθῶν αἱ σιαγόνες, τόσον περισσότερο εἶνε ὀγκώδεις καὶ τόσον ἰσχυρότεροι εἶνε οἱ κροταφικοὶ μῦς.

¹⁾ Μαῦρος, κάτοικος τῆς Νέας Γουίνεας.

Οἱ μῦς αὐτοὶ περνοῦν μεταξύ τοῦ κρηνίου καὶ τῶν ζυγωματικῶν τόξων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὰ πλάγια μέρη τῶν ὀστέων τῶν μῆλων τῶν παρειῶν. Ὅθεν, ὅταν οἱ κροταφικοὶ μῦς εἶνε χονδροὶ ἢ ἀπόστασις μεταξύ τῶν ζυγωματικῶν τόξων καὶ τοῦ κρηνίου πρέπει νὰ εἶνε μεγάλη καὶ μεγάλη ἐπίσης ἢ πλαγία προβολὴ τῶν ζυγωματικῶν τόξων. Τοῦτο παρατηρεῖται εἰς τοὺς Μογγόλους καὶ ἄλλας ἀπολιτίστους φυλάς. Ὅπως, λοιπὸν, αἱ μεγάλαι σιαγόνες, οὕτω καὶ τὰ πολὺ μεγάλα μῆλα τῶν παρειῶν (τὰ δύο αὐτὰ συμβαδίζουσι) εἶνε συγχρόνως ἄσχημα καὶ σημεῖον ἀτελείας.

ὑπάρχοντες καὶ ἄλλα φυσικὰ ἐλαττώματα, τῶν ὁποίων ἡ σχέση μετὰ τὰς πνευματικὰς ἐλλείψεις, δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ ἐξακριβωθῇ. Ἐν τούτοις ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ συμπεράνη ὅτι ὑπάρχει τοιαύτη σχέση παρατηρῶν πᾶσον τὰ ἐλαττώματα ταῦτα εἶνε σταθερῶς συνδεδασμένα μετὰ τὴν προηγούμενα. Τοιαῦτα παρατηρήσεις ἢμπορεῖ νὰ γίνουσι εἰς τοὺς ἀγρίους καὶ εἰς τὰ παιδιὰ τῶν πολιτισμένων φυλῶν. ὑπάρχοντες ἰδιορρυθμίαι τινὲς τοῦ προσώπου, αἱ ὁποῖαι σταθερῶς παρακολουθοῦν τὰ χαρακτηριστικὰ, τὰ ὁποῖα εἶδαμεν ἀνωτέρω, τῆς διανοητικῆς καταπτώσεως. Ἐξαφανίζονται ὁμοῦς ὅταν ἡ βαρβαρότης μεταβάλλεται εἰς πολιτισμόν. Εἶνε λοιπὸν λογικὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ αὐτὰ ἔχοντες ψυχολογικὴν ἔννοιαν. Οὕτω ἢ σιμὴ μύτη εἶνε διακριτικὸν σημεῖον συγχρόνως τῶν ἀγρίων καὶ τῶν μικρῶν παιδιῶν μᾶς, καθὼς καὶ τὸ ἀνασχημα τῆς μύτης, μετὰ τὸ ὁποῖον ἀνοίγονται καὶ διακρίνονται ἀπὸ τὸν ἀντιμέτωπον παρατηρητὴν τὰ πτερυγία, εἶνε χαρακτηριστικὸν καὶ τοῦτο σημεῖον τῶν παιδιῶν, τῶν ἀγρίων καὶ τῶν πιθήκων. Τὰ αὐτὰ εἴμπορεῖ νὰ εἰπωμεν διὰ τὰ τεντωμένα πτερυγία, διὰ τὰ μακρυσμένα μεταξύ των μάτια, διὰ τὸ πλατὺ στόμα καὶ τὰ παχέα χεῖλη — δι' ὅλα τέλος τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα γενικῶς θεωροῦνται ἄσχημα.

Παρατηρήσατε ἀπ' ἐναντίας πᾶς τὸ εἶδος τῆς μορφῆς, τὸ κοινῶς θεωρούμενον ὡς τὸ ὀραιότερον, δὲν εἶνε μόνον ἀπληλαγμένον τῶν ἰδιορρυθμιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ παρουσιάζει ἀκριβῶς ἀντίθετα χαρακτηριστικὰ. Εἰς τὴν ἰδεώδη κεφαλὴν τῶν Ἑλλήνων, τὸ μέτωπον ἐξέχει καὶ ἡ σιαγὼν διαφεύγει κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὅστε ἡ γωνία τοῦ προσώπου ὑπερβαίνει ὄλας δὲς ἀνευρίσκομεν εἰς τὴν πραγματικότητα. Τὰ μῆλα τῶν παρειῶν εἶνε τόσον ἀσθενῆ, ὅστε μόλις τὰ μαντεύει κανεὶς. Ἡ γραμμὴ τῆς μύ-

της εἶνε τόσον ὑψωμένη, ὅστε παρακολουθεῖ σχεδὸν ἢ καὶ ἐξ ὀλοκλήρου τὴν γραμμὴν τοῦ μετώπου. Τὰ πτερυγία τῆς μύτης πλῆττον ἐπὶ τοῦ προσώπου εἰς γραμμὴν ἐλαφρῶς καμπύλην. Εἰς τὸν ἀντιμέτωπον παρατηρητὴν τὰ πτερυγία σχεδὸν δὲν διακρίνονται. Τὸ στόμα εἶνε μικρόν, τὸ ἄνω χεῖλος μικρόν καὶ πολὺ κοῖλον. Αἱ ἐξωτερικαὶ γωνίαι τῶν ματιῶν, ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσουν ὀριζοντίαν γραμμὴν, ὡς συμβαίνει συνήθως, ἢ νὰ ἀνέλθουν ὅπως εἰς τὸν μογγολικὸν τύπον, χαμηλῶνουν ἐλαφρῶς. Τέλος ὁ σχηματισμὸς τῆς ὀφρύος δεικνύει ἐξαιρετικὴν εὐρύτητα τῆς μετωπιαίας κοιλότητος, χαρακτηριστικὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἐλλείπον εἰς τὰ παιδιά, εἰς τὰς κατωτέρας ἀνθρωπίνους φυλάς καὶ τὰ πλησιέστερα τούτων εἶδη.

Ἐὰν λοιπὸν ἡ ἔσοχή τοῦ μετώπου, ἢ ἐξογκώσις τῶν σιαγόνων καὶ ἡ προβολὴ τῶν μῆλων τῶν παρειῶν, τὰ τρία αὐτὰ κύρια στοιχεῖα τῆς ἄσχημίας, εἶνε αἱ ἀσφαλεῖς ἐνδείξεις κατωτέρας διανοίας — ἐὰν ἄλλα ἐλαττώματα τοῦ προσώπου, ὅπως ἡ ἀπόστασις μεταξύ τῶν ματιῶν ἢ διαπλάτυνσις τῆς μύτης, ἢ ἀνοίστροφη τῶν πτερυγίων τῆς, τὸ πλάτος τοῦ στόματος, τὸ πάχος τῶν χελεῶν συμπλῆττον συνήθως μετὰ τὴν προηγούμενα καὶ ἐξαλείφονται συγχρόνως, τόσον εἰς τὴν φυλὴν ὅσον καὶ εἰς τὸ ἀτομὸν ἐφ' ὅσον αὐξάνει ὁ βαθμὸς τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως, δὲν εἶνε συνεπὲς νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὰ ἐλαττωματικὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ εἶνε τόσαι ἐκδηλώσεις ἀτελειῶν τοῦ πνεύματος; Ἐὰν ἐπὶ πλέον τὰ ἰδεώδη ἡμῶν περὶ τῆς ἀνθρωπίνης καλλονῆς, ὄχι μόνον δὲν ἔχη τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ, ἀλλ' ἀπεναντίας ἔχει τὰ ἀντίθετα τούτων, ἐὰν τὸ ἰδεώδες τοῦτο, ὁποῖον τὸ εὐρίσκομεν εἰς τὰ ὕψη τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς; ἐθεωρήθη ἄξιον νὰ ἀναπαρστήσῃ ἰσχυρὴ καὶ διάνοιαν ὑπεράνθρωπον, καὶ ἐὰν ἡ φυλὴ, ἢ ὁποῖα οὕτω ἔκρινε, διεκρίθη αὐτὴ ἢ ἴδια δι' ὑπεροχῆς πνεύματος γονίμου εἰς ἀπαράμιλλα ἔργα, — ἂν μάλιστα ληφθῶν ὑπ' ὄψιν τὰ πλεονεκτήματα τῆς θέσεώς μᾶς πρὸς τὴν θέσιν ἐκείνης, — δὲν ἔχομεν τότε ἰσχυροτέρους ἀκομή λόγους νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὰ κύρια συστατικὰ τῆς καλλονῆς καὶ τῆς ἄσχημίας, ἔχουν καθὲν σχέσιν πρὸς τὴν τελειότητα τῆς φύσεως; Καὶ ὅταν τέλος ἐνθυμηθῶμεν ὅτι αἱ ποικιλίαι τοῦ προσώπου, ὁποῖον γεννᾶται ἢ ἐκφρασις, εἶνε, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, σημεῖα τοῦ χαρακτῆρος καὶ ὅτι διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τείνουσι νὰ ἀποβοῦν ὀργανικὰ καὶ νὰ ἐπιδράσῃ, ὄχι μόνον εἰς τὸ δῆμα καὶ τοὺς μῦς,

ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν σχελετὸν τοῦ προσώπου, καὶ γὰρ μεταβιβασθῶν διὰ τῆς κληρονομικότητος, — δὲ τὰν ἐκ τούτου βλέπωμεν διὰ ὅλα τὰ πράγματα αὐτὰ ἔχον ψυχολογικὴν ἔννοιαν, τόσον αἱ σιγμιαῖαι μεταβολαὶ τῶν χαρακτηριστικῶν, ὅσον καὶ τὰ ἴχνη τῶν συνήθων μορφασμῶν καὶ τῶν ἐκ κληρονομικότητος, καθὼς τέλος καὶ ὁ γενικὸς σχηματισμὸς τῶν ὁσίων καὶ τῶν ὑμένων τοῦ προσώπου, ὁ καθορίζων τὸν τύπον τῆς φύλης, — τὸ συμπέρασμα, τὸ ἀναγκαστικὸν σχεδόν, δὲν εἶνε, ὅτι ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ τοῦ προσώπου συνδέονται πρὸς τὰ ἠθικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ὅτι ἐὰν ἀποκαλοῦμεν ἐκεῖνα θαυμασία ἢ ὄπως δῆποτε ἄλλως, τοῦτο συμβαίνει διότι καὶ τὰ ἠθικὰ χαρακτηριστικὰ, τῶν ὁσίων εἶνε ἐκδηλώσεις, μᾶς φαίνονται θαυμασία ἢ ἄ-εἰα οἰουδῆποτε ἄλλου χαρακτηρισμοῦ;

Αἰὰ τὰς ἄκρας περιπτώσεις ἢ σχέσεις αὐτῆ ἠμπορεῖ νὰ ἀποδειχθῇ. Αἱ διαβατικά ἐκφάνσεις τοῦ προσώπου συνοδεύουν τὸσας διαβατικὰς καταστάσεις τῆς ψυχῆς. Ἐδρῶσκον ἀσχήμους ἢ ὄραιας τὰς ἐκφάνσεις αὐτὰς, ἐφ' ὅσον συνοδεύουν πνευματικὰς καταστάσεις ἀσχήμους ἢ ὄραιας. Οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ τοῦτο. Τώρα, αἱ ἐκφάνσεις τοῦ προσώπου αἱ σταθεραὶ, αἱ βαθεῶς χαραγμέναι, αἱ προσερχόμεναι ἀπὸ τὴν ἀρμονίαν τῶν ὁσίων, συνοδεύουν τὰς καταστάσεις ἐκεῖνας τοῦ πνεύματος, σταθερὰς καὶ βαθείας, τὰς ὁποίας χαρακτηρίζει ἡ βαρβαρότης ἢ ὁ πολιτισμὸς. Ὀνομάζομεν ὄραιας ὄσας συμβαδίζουν πρὸς ἀνωτέραν πνευματικὴν κατάστασιν καὶ ἀσχήμους ὄσας συμπύκνουν πρὸς κατώτεραν. Ὅθεν ἐὰν ἡ συνάρησις αὐτῆ εἶνε ἀναμφίβολος διὰ τὰς ἄκρας περιπτώσεις, ἐὰν, κρίνοντες ἐκ τοῦ συνόλου τῶν γεγονότων, καθὼς καὶ ἐξ ἡμεμερῶν τινῶν λεπτομερειῶν, θεωρήσωμεν ὅτι ἡ συνάρησις ὑπάρχει ἀκόμη, κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἦττον καταφανῆς, εἰς τὰς μεσολαβούσας περιπτώσεις, ἰδοὺ ὅτι ἀκατασχέτως δηγουμένθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀρέσουν, εἶνε ἐξωτερικὰ ἐκδηλώσεις ἐσωτερικῶν τελειοποιήσεων καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς ἀρέσουν, εἶνε ἐξωτερικὰ ἐκδηλώσεις ἐσωτερικῶν ἀτελειῶν.

Δὲν λημονῶ βεβαίως, ἐὰν εἰσελθῶμεν εἰς λεπτομερείας, ὅτι τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν εἶνε δικαιολογημένον. Γνωρίζω ὅτι ὑπάρχουν μεγάλοι χαρακτήρες ὀπισθεν κοινῶν προσώπων καὶ ὅτι εὐειδὲς ἐξωτερικὸν εἶνε συνήθως ἢ προσωπῆς ταπεινῆς ψυχῆς. Ἀλλ' αἱ ἀνωμαλῖαι αὐταὶ δὲν ἐμποδίζουν τὸν νόμον νὰ εἶνε κατὰ τὴν γενικότητα αὐτοῦ ἀληθῆς, ὅπως αἱ

ἀποκλίσεις τῶν πλανητῶν δὲν μεταβάλλουν εἰς τὸ σύνολον τὰς ἑλλειπτικὰς τροχιάς των.

Μερικαὶ ἀνωμαλῖαι προσπίπτουν ἀμέσως εἰς τὴν ἀντίληψιν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀσχημίζει πολὺ μορφὰς τινὰς εἶνε ὅτι, παρὰ τινὰ κανονικὰ καὶ τέλεια χαρακτηριστικὰ των, ἔχουν κατὰ τὰ ἄλλα ὕψος χυδαιότητος — ἄλλαι μορφαὶ ἔχουν χαρακτηριστικὰ καθ' ἑαυτὰ καλὰ, ἀλλὰ χωρὶς ἀναλογίαν μεταξὺ των ἄλλαι πάλιν ἔχουν ἐλαττώματα τοῦ δέρματος, ἐλαττώματα ἀποδεικνύοντα ἑλλείψεις εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῶν σπλάγγων ἀσχετοῦς προφανῶς πρὸς τὰς εὐγενεῖς ιδιότητες τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐπὶ πλέον, τὰ γεγονότα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐπρόκεισαν λόγοι πείθοντες ὅτι τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς καλλονῆς τοῦ προσώπου εὑρίσκονται εἰς ἀμεσον σχέσιν, ὅχι μὲ τὴν ἠθικὴν ἀλλὰ μὲ τὴν πνευματικὴν φύσιν, προήλθον ἀπὸ μακρὰν ἀσκησίν τοῦ πολιτισμοῦ, μακρὰν λήθησιν τῆς βαρβαρότητος καὶ μακρὰν ἀνάπτυξιν τῆς χειροτεχνικῆς δεξιότητος. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι αἱ ὑψηλότεραι ἐκδηλώσεις τῆς διανοίας προϋποθέτουν ὁμιλήν ἰσορροπίαν τῶν εἰσθημάτων ἐπίσης ὅμως μεγάλη εὐφροσύνη, μεγάλη δξύνουα εἰς τὰς συνήθεις ὑποθέσεις καὶ μεγάλη πρακτικὴ δεξιότης ἠμποροῦν νὰ ὑπάρξουν ὅπου τὰ αἰσθήματα αὐτὰ ἐλλείπουν. Καὶ συμβαίνει τοῦτο πολὺ συχνά. Ἡ καλλονὴ ἡ δεσπόζουσα εἰς τὴν Ἰταλίαν δὲν συνυπῆρξε καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν καταστάσεως ἠθικῶς χαλαρᾶς.

Ἐπὶ τούτοις ἐξηγήσεις καλλιτέρα ὄλων τούτων καὶ ἡ ὁποία, νομίζω, θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ παραδεχθῶμεν, παραμένοντες πάντοτε πιστοὶ εἰς τὴν θεωρίαν, τὰς λεπτομερείας, αἱ ὁποῖα φαίνονται ἀντικείμεναι εἰς αὐτήν.

Ὅλαι αἱ πολιτισμέναι φυλαὶ, ἰσως καὶ αἱ ἀπολίτιστοι ἐπίσης, παρουσιάζουν ἀνάμειξιν αἵματος τῶν, ἐπομένως, ἐσυγχωνεύθησαν διαφοροὶ ἰδιότυποι ὀργανισμοί, κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἦττον διαφοροὶ μεταξὺ των. Ἡ ἐτερογένεια αὐτῆ τοῦ ὀργανισμοῦ μού φαίνεται ὡς ἡ μεγάλη αἰτία τῆς δυσαρμονίας, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν καθ' ἡμέραν μεταξὺ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ χαρακτῆρος των. Εἰς ἀνόθευτον φυλὴν, ὑπὸ τὸ αὐτὸ κλίμα καὶ μὲ ἀμετάβλητον τροφήν καὶ συνήθειας ζωῆς, εἶνε πολὺ εὐλογον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι θὰ ὑπῆρχε σταθερὰ συνάρησις μεταξὺ τῶν ἐξωτερικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῆς ἐσωτέρας φύσεως. Ἀναμίξαιτε τὴν φυλὴν αὐτὴν μὲ ἄλλην, ἐπίσης καθ' ἑαυτὴν ἀνόθευτον, ζῶσαν εἰς ἄλλο

περιβάλλον καὶ διάφορον τῆς ἄλλης κατὰ τὴν φυσικὴν καὶ ἔθνησιν σύνθεσιν, ὅτι θὰ ἀναπαρῶθῃ εἰς τοὺς ἀπογόνους δὲν θὰ εἶνε ὁμογενῆς μέσος ὄσος μεταξὺ τῶν δύο φυλῶν, ἀλλὰ συνδυασμὸς φαινομενικῶς ἀνώμαλος χαρακτηριστικῶν δανεισμένων ἀπὸ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην φυλὴν. Τὸ ἐν χαρακτηριστικὸν θὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν μίαν, τὸ ἄλλο ἀπὸ τὴν ἄλλην καὶ ἄλλο θὰ συγχωνεύῃ τὰ δύο. Ἐπίσης καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ πνεῦμα θὰ παρουσιάζεται διγενὲς μίγμα τῶν δύο πρωτοτύπων.

Πράγματι τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα καὶ αἱ ιδιότητες παιδίων δὲν ἀποτελοῦν τὸν μέσον ὄρον τῶν γνωρισμάτων καὶ τῶν ιδιοτήτων τῶν γονέων του, ἀλλ' εἶνε μίγμα. Τοῦτο παρατηρεῖται εἰς ὅλας τὰς οἰκογενείας. Ὅταν βλέπη κανεὶς παιδίον, ἐξετάζει κάθε χαρακτηριστικὸν τοῦ καὶ τὸ ἀποδίδει εἴτε εἰς τὸν πατέρα εἴτε εἰς τὴν μητέρα. Ἡ μήτηρ καὶ τὸ στόμα ὁμοιάζουν τοῦ πατρός, τὸ χρῶμα τῶν μαλλίων καὶ τῶν ματιῶν τοῦ ἄλλου, ἢ τὰδε ἠθικὰ ἰδιότης προέρχεται ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἡ τὰδε πνευματικὴ ἰδιουσία ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ οὕτω καθέξῃς διὰ τὴν μορφήν καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ σώματος. Ἐὰν κάθε ὄργανον καὶ κάθε ἰδιότης τοῦ παιδίου ἦτο ὁ μέσος ὄσος μεταξὺ τῆς ἀντιστοίχου φύσεως τῶν ὀργάνων καὶ τῶν ιδιοτήτων τῶν γονέων, τότε, φανερόν εἶνε, ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ θὰ ὁμοιάζαν ὅλοι, ἢ ὄπως δῆποτε δὲν θὰ εἶχαν μεταξὺ των ἄλλας διαφορὰς εἰμὴ ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας ἡ ἡλικία θὰ ἐπέφερεν εἰς τὴν κοῦσιν τῶν γονέων. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει. τὰ χαρακτηριστικὰ ἀναμιγνύονται εἰς τρόπον ὅστε νὰ δίδουν τὰ πλέον ἀνώμαλα ἀποτελέσματα, καὶ ἐπὶ πλέον ὁ τρόπος τῆς ἀναμίξεως τῶν δὲν ἔχει καθῆμιαν σταθερότητα.

Καί, τὸ ὁποῖον διαφωτίζει καλλιτέρον τὴν ἀτέλειαν τῆς συγχωνεύσεως τῆς ἰδιοσυγκρασίας τῶν γονέων εἰς τὴν φύσιν τοῦ παιδίου, εἶνε ἡ ἐπ' ἀνόθετος διαφοροὶ τινῶν προσερχομένων ἀπὸ περασμένης γενεᾶς. Μορφαὶ τινες, προδιαθέσεις ἢ ἀσθένειαι τῶν προγόνων ἀναγεννῶνται συνήθως, κατὰ διαλείμματα, εἰς τοὺς ἀπογόνους. Ἐν ἰδιορρυθμῶν χαρακτηριστικῶν ἢ μία παράξενος ὄρεξις θὰ παρουσιασθῇ ἀλληλοδιαδόχως, ἀφοῦ φανῇ ἐκλείψασα. Τοῦτο συμβαίνει ἰδίως διὰ τὴν ἀρθροίτιδα, τὰς χοιράδας καὶ τὴν παραφροσύνην. Μερικαὶ χάλκιναι πλάκες τάφων, εἰς τὰς παλαιὰς ἐκκλησίας μας, φέρουν χαραγμένας κεφαλὰς, τῶν ὁποίων τὰ χαρακτηριστικὰ ἀνευρίσκονται ἀκόμη εἰς τὰς

ἰδίας οἰκογενείας. Εἰς τὴν Στοῶν τῶν εἰκόνων καὶ παντοῦ ὄπου διατηροῦνται εἰκόνες τῶν προγόνων, τὸ αὐτὸ γεγονὸς παρατηρεῖται.

Οἱ χαρακτῆρες μάλιστα αὐτοὶ παρουσιάζουν πολλὴν ἐπιμονὴν εἰς τὴν ἀναπαραγωγὴν των. Παρόμοιον παράδειγμα ἀνευρίσκοντες εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὄπου τὰ ἴχνη τοῦ μαύρου αἵματος ἀνευρίσκονται εἰς τοὺς ὄνυχας, ἐνῶ δὲν παρατηροῦνται πουθενά ἄλλοῦ. Ὅλοι οἱ κτηνοτρόφοι γνωρίζουν ὅτι μετατροπαῖ τινες τῆς ἰδιοσυγκρασίας τῶν ζῶων, ἀφοῦ ἐξαφανισθῶν ἐπὶ γενεάς, ἀναφαίνονται πάλιν αἰφνιδίως. Εἰς ὅλα βλέπομεν ἀληθεύοντα τὸν γενικὸν αὐτὸν νόμον, ὅτι ὀργανισμὸς προελθὼν ἀπὸ δύο διαφορῶν ἰδιοσυγκρασίας δὲν εἶνε ὁμογενῆς μέσος ὄσος, ἀλλὰ συγκροεῖται ἀπὸ διακριτικὰ στοιχεῖα τῶν πρωτοτύπων κατ' ἐκλογὴν καὶ ἀναλογίαν μεταβλητῆν.

Εἰς τελευταῖον φύλλον τῆς «Ἐφημερίδος» τῆς Γεωργικῆς Ἐταιρίας ἦσαν δημοσιευμέναι παρατηρήσεις τινὲς περὶ τῆς ἀναμίξεως τοῦ γένους τῶν ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν προβάτων, σχετικαὶ πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἐγιναν πολλαὶ ἀπόπειραι διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ἀσθενικῶν γαλλικῶν προβάτων διὰ τῶν ὄραιων ἀγγλικῶν. Ἐπὶ πολὺν χρόνον αἱ προσπάθειαι ἔμεναν χωρὶς ἀποτέλεσμα. Οἱ ἀμνοὶ δὲν διετήρουν ἀδὲ ἴχνος τῶν ἀγγλικῶν πατέρων ἀλλ' ἦσαν καχεκτικοὶ καὶ ἐλεινοὶ ὡς αἱ γαλλικαὶ μητέρες των. Τέλος κατενοήθη ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας αὐτῆς. Καὶ ἡ αἰτία εἶνε ὅτι τὸ ἐν γένος ἔχει συγκριτικῶς ἐτερογενῆ σύστασιν καὶ τὸ ἄλλο ὁμογενῆ. Τὰ ἀγγλικά πρόβατα, τελειότερα, ἦσαν ἀναμίξαιτου γένους, τὰ γαλλικά δὲ, ἂν καὶ κατώτερα, ἦσαν ἀνοθέτου γένους. Ὅταν ἐτέθησαν εἰς ἐπαφήν, τὸ ἐν γένος μὲ τὰ κακῶς συναρμολογημένα στοιχεῖα του δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, τοῦ ἀπλουστάτου καὶ τελείως ἰσορροπημένου. Κατ' ἀρχὰς τοῦτο ἀπέτελεσεν ὑπόθεσιν, σήμερον ὅμως ἀναμφισβήτητον γεγονός.

Ἡ ἀτελής συναρμολόγησις τῶν μερῶν εἰς ὀργανισμὸν ἀνόθευτον καὶ ἡ ἀστάθεια τῆς ἰσορροπίας, ἡ προκύπτουσα ἐκ τούτου, ἔχουν ἀμεσον σχέσιν πρὸς τὸ τόσον διαφιλονεικούμενον ζήτημα τῶν γένων, εἰδῶν καὶ ποικιλιῶν. Τόσον διὰ τὸ καθ' ἑαυτὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ζητήματος τοῦτου, ὅσον καὶ πρὸς διαφώτισιν τοῦ κυρίου ἡμῶν θέματος, θὰ κάμω μικρὰν παρέμβασιν.

Τὸ παραδεδομένον κριτήριον μεταξὺ τῶν φυσιολόγων διὰ τὴν διάκρισιν δύο εἰδῶν εἶνε

ή στείρωσης των εκ της ενώσεως των δυτων. Εάν το γέννημά των είνε ικανόν προς αναπαγωγήν, τούτο αποτελεί, λέγουν, σημεῖον, ότι οι γεννήτορες είνε όμοειδείς, όποιαδήποτε φαινόμενικήν διαφοράν και αν παρουσιάζουν άλλως, ό πατήρ και ή μήτηρ, παρ' όλην την έξωτερικήν όμοιότητά των είνε έτεροειδείς. Έν τούτοις κατά τά τελευταία αυτά έτη, εκ της παρατηρήσεως πολλών γεγονότων έτέθη εις άμφιβολίαν τό εξαγόμενον τούτο. Οι κτηνοτρόφοι, οι έπιμελούμενοι την τελειοποίησιν των ειδών, έθεσαν ως γενικόν κανόνα, ότι οι άπόγονοι δύο διαφόρων γενών προβάτων ή βοών περιπίπτουν εις παράκμην μετά τινεσ γενεάς, εάν άφεθούν μόνοι των εις αναπαγωγήν και ότι διά να κατορθωθή καλόν άποτέλεσμα πρέπει οι άπόγονοι να αναμιχθούν με τό έν ή τό άλλο άρχικόν γένος. Τό αυτό φαινόμενον παρατηρείται εις την ανάμειξιν των ανθρώπων φυλών. Αυταί αι αναμίξεις δέν είνε δυνατόν να διατηρηθούν ως σταθεραί ποιικιλίαι, αλλά κατάστρέφονται, εάν δέν συγκρατηθούν δι' ενώσεων με τάς άρχικάς φυλάς. Συντόμως, τά γεννήματα δύο διαφόρων γενών ζώων εκλείπουν εις την πρώτην, δευτέραν, τρίτην, τεταρτήν, πέμπτην κ.τ.λ. γενεάν, καθόσον ή διαφορά του οργανισμού μεταξύ των δύο γενών είνε κατά τό μάλλον ή ήττον μεγάλη.

Τώρα ή μνημονευθείσα πείρα των γάλλων κτηνοτρόφων παρέχει την δικαιολογίαν των διαφόρων ταύτων άποτελεσμάτων. Διότι εάν είνε αληθές, ότι οργανισμός προερχόμενος έξ άλλων διαφόρων, δέν είνε ό μέσος όρος μεταξύ αυτών, αλλά μίγμα των συστατικών του ενός και του άλλου, εάν είνε επίσης αληθές ότι τά συστατικά αυτά, δανεισμένα από δύο διάφορα συστήματα, είνε κατ' ανάγκην άτελώς συνδυασμένα, τό φανερόν τότε εξαγόμενον είνε ότι έξ' όσον ή διαφορά μεταξύ των γονέων είνε κατά τό μάλλον ή ήττον μεγάλη, τά έλαττώματα του συνδυασμού εις τους άπογόνους θα είνε κατά τό μάλλον ή ήττον μεγάλη. Έκ τούτου έπεται ότι ένεκα των διαφόρων βαθμών της άνομοιότητος του οργανισμού των γονέων θα υπάρχουν διαφόρων επίσης βαθμών διαφοραί εις τά γεννήματα των και ή ποιικιλία αυτή θα περιλαμβάνεται από συνδυασμού μη δυναμένου να ευδοκίμησιν μέχρι συνδυασμού άρκετά τελείου όπως άντιέξη και εξασφάλιση την διαίώνισιν του είδους.

Τούτο παρουσιάζει ή πραγματικότης. Μεταξύ οργανισμών των όποιων μάλλως διαφέρουν

οί χαρακτήρες, ούδεις μεσάων οργανισμός είνε δυνατόν να δοθῆ. Όταν ή διαφορά είνε μικροτέρα, παράγεται γέννημα στείρον, οργανισμός τόσον κακά συναρμολογημένος ώστε άτελή μόνον ζώην παρουσιάζει. Εάν έλαττωθή ακόμη ή διαφορά, τό προϊόν έχει οργανισμόν κατάλληλον προς αναπαγωγήν άλλ' είνε άνίσχυρον όπως μεταδότη εις τους άπογόνους του τελείαν καθ' έαυτήν ιδιοσυγκρασίαν. Και εάν κατά βαθμούς ή διαφορά εξακολουθῆ εξασθενίζουσα πάντοτε, ή έποχή κατά την όποιαν θα αναφανῆ ή άνικανότης αυτή του οργανισμού επιβραδύνεται επί μάλλον και μάλλον, μέχρις ότου φθάσωμεν εις τάς όμοειδείς αυτές ποιικιλίας, των όποιων αι διαφοραί είνε άρκετά άσθενείς, ώστε τά προϊόντα αυτών να παρουσιάζουν σχετικήν τινά σταθερότητα αναπαγωγής. Κατόπιν των συμπερασμάτων τούτων ένδιαφέρον είνε να αναζητήσωμεν εάν οι άμιγεις οργανισμοί είνε άνώτεροι των μικτών κατά την ικανότητα προς διατήρησιν της ίσοροπίας των ζωικών λειτουργιών και υπό την ένέργειαν άκόμη της διαταραχέως αυτών.

Δέν είνε γεγονός, ότι τά άμιγή πρόβατα έχουν μεγαλειότεραν άντοχήν των εκ της αναμίξεως των γενών προερχομένων; Και ότι τά τελευταία αυτά, με όλην την ύπεροχήν του άναστήματος, είνε όλιγώτερον ικανά όπως άνθέξουν εις δυσμενείς επιδράσεις, όπως εις άτμοσφαιρικός μεταβολάς ή εις κακήν τροφήν κ.λ.; Και δέν δύναται να ελεῖ κανείς τό αυτό διά τό ανθρώπινον γένος;

Έπανέλθωμεν εις τό θέμα μας. Είνε φανερόν ότι τά γεγονότα και οι συλλογισμοί αυτοί χρησιμεύουν προς ένίσχυσιν της γενικής αυτής αληθείας. Τό προϊόν δύο άνομοίων οργανισμών είνε έτερογενές μίγμα των δύο και όχι μέσος όρος όμογενής των δύο άρχικών.

Ας συγκρατήσωμεν εις την μνήμην μας την αλήθειαν αυτήν και ως ένθυμηθώμεν ότι αι πολιτισμένα φυλαί είνε προϊόντα αναμίξεως. Εις ήμάς παραδείγματος χάριν, υπάρχει μίγμα Κελτών, Σαξώνων, Νορμανδών, Δανών και άλλων φυλών άκόμη. Εάν εξετάσωμεν όποιοι πολύπλοκοι οργανισμοί έγεννήθησαν εκ της ενώσεως τούτων, εάν αναπαραστήσωμεν εις την φαντασίαν μας ότι τούτο έπροκάλεσεν άσυμφωνίας, των όποιων τό άποτέλεσμα είνε αισθητόν εις κάθε άνθρωπον, θα ίδωμεν ότι εις όλους ήμάς ή άνταπόκρισις μεταξύ των φύσει αναλόγων μερών του οργανισμού είνε άτελής.

Και εάν τό πράγμα έχη ούτω, τά εμπόδια, τά όποια μάς αναγκαίίζουν εις την κλίσιν ήμών του να δεχθώμεν, ότι ή καλλονή του χαρακτήρος έχει σχέσιν προς την καλλονήν του προσώπου, αίρονται κατά τό πλείστον. Δυναμέθα έν τούτοις να δεχθώμεν ότι χυδαίον ύφος δύναται να συνυπάρξη προς εύγενή χαρακτήρα και,

ώραία χαρακτηριστικά με εύτελή φύσιν και να ύποστηρίζωμεν συγχρόνως ότι υπάρχει κατά βάθος σχέσις μεταξύ της διανοητικής τελειότητος και της τελειότητος του προσώπου και ότι αιτιολογούμενων άπαξ των σημερινών αιτίων της άσυμφωνίας, ή σχέσις αυτή θα διαλάμψη χωρίς εξαίρεσιν.

Μετάφρασις Σ. ΛΟΒΕΡΔΟΥ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΚΑΛΟΓΡΗΑ

Στόν σοφόν διδάσκαλον Κάρολον Κρουμπάτσερ τό άφιερώνω με σεβασμόν.

Μ' αυτό τό όνομα — Καλογρηά — είνε γνωστός έδώ στην Πρίγκηπο ένας βράχος, που τον γλυκοφιλεί τό άκρογιάλι του μοναστηριού του άγίου Νικολάου. Θα σας διηγηθώ τό συναξάρι του: Σ' αυτό έδώ τό μαγεμένο περιγιάλι, που καθρεφτίζει την περιφανήν Ασία — και στους κυματισμούς των βουνών της βλέπεις δλοφάνερα της λάβας τους κυματισμούς πριν παγώση — ήταν φημισμένο γυναικείο μοναστήρι.

Κάτω από ένα πεύκο, περίεργα γεμμένο κατά τό άκρογιάλι, κάθονταν ή ήγουμένη, χλωμή, άγιο λείψανο σωστό, και έπλεκαν τά εργατικά της χέρια. Η μοναχή Εύφροσύνη, κόρη του Κωνσταντίνου έκτου, που τον τυφλώσε ή άπονη μά ένδοξη μάνα του, ώραία και δλόδροση μέσα στο τρίχινο ράσο, με κομμένα τά μαύρα μετάξινά μαλλιά, μέσα στους ύγρους τοίχους του μοναστηριού, περνούσε τη νιότη τη χρυσή.

Έδώ μεγάλωσε, σ'τής ήγουμένης τά χέρια και όση μητρική καρδιά ήταν κρυσταλλωμένη σα γυναικεία στήθη της γρηάς, ξύπνησε, για να αναθρέψη την Εύφροσύνη, που ήταν ή χαρά και ή ζωή του μοναστηριού.

Και τώρα, ένθ, κάτω άπ' τάγάπημένο της πεύκο, έπλεκε ή ήγουμένη ή Εύφροσύνη διαβάσει προσευχητάρια και ή γερόντισσα πότε τά προπαίρνει και πότε τάκολουθεϊ μουρμουριστικά.

Μά έξαφνα νανουρίσθηκε ή ήγουμένη, είτε άπ' της θάλασσας τη μουσική, είτε άπ' τη φωνή της Εύφροσύνης, και... άποκοιμήθηκε γλυκά γλυκά.

Και ή Εύφροσύνη, άμα τελείωσε την προσα-

ευχή της, έβγαλε τό ράσο της τό μαύρο και βούτηξε τ' άφρόπλαστο κορμί της μέσα στο κύμα, σαν νεράδα: έπαιξε με τά κύματα, πατούσε τον άπαλό άμμο, έπαιξε πλακάκια με τά χαλίδια, και ευχαριστούσε τον Θεό, που την έκαμε τόση δροσερή τη θάλασσα.

Ξεχάσθηκε ή κόρη και γλύστρησε επάνω σ' ένα κύμα μακρυνά άπ' τ' άκρογιάλι: ένα ρεύμα την ξεμάκρυνε περισσότερο' απέκαμαν τά χέρια της και θα χάνονταν άπ' τη ζωή, όπως χάθηκε και άπ' τον κόσμο, αν άσπρη βαρκούλα δέν πρόφθανε σαν περισσότερα.

Ένα παληκάρι ριχθηκε στη θάλασσα' άρπαξε τό άφρόπλαστο κορμί, κ' ένθ ή Εύφροσύνη μισοπεθαμένη έδειχνε τό μοναστήρι, ό νέος την έφερε στο άκρογιάλι και με λογισμούς ταραγμένους, σεβάσθηκε την τόση εύμορφία, μά ή μνηστή άλλου κόσμου, με άλλου κόσμου νυμφίο, του άφηκε μιá άνάμνησι παντοτανή.

Η ήγουμένη ξύπνησε και ή Εύφροσύνη, μέσα στο σφιχτοδεμένο με διπλό κομποσκοίνι ράσο της, κάθεται άφηρημένη και χλωμή. Τά χείλη της ψιθυρίζουν μιá προσευχή.

* *

Πέρασαν χρόνια και καιρά. Με βασιλική διαταγή, με πατριαρχικά γράμματα, ή ήγουμένη με πόνο, με πίκρα, με παράπονο, άνοιξε τη σιδερένια πύλη του μοναστηριού, κ' έστειλε με την ευχή και με την εύλογία της, τη μοναχή Εύφροσύνη βασίλισσα στο Βυζάντιο.

Ο νέος που την έσωσε, σαν να εκράτησε τη μάτρα την καλή στην άγκαλιά του, όλο εμπρός πήγαινε όλο εμπρός.

Παντρεύθηκε με μια κόρη, χρόνια τώρα, και κείνη του άφησε ένα γνιά χαριτωμένο, και πέθανε. Η τύχη τον έκαμε βασιλέα του Βυζαντίου, της απέραντης ελληνικής αυτοκρατορίας.

Μά ο λαός του Βυζαντίου, άμα τον προσκύνησε για βασιλέα του, τον παρακαλούσε να του χαρίσει και μια βασίλισσα. Γιατί ο βυζαντινός λαός πολύ αγάπησε πάντα της βασίλισσας του, άπ' τη βασίλισσα των ουρανών ως τη βασίλισσα την ύστερη της γης, της έλεγε *μάνες* του, και θαρρούσε πως έμεινε όρφανός χωρίς βασίλισσα.

Ο Μιχαήλ, στην άρχη δέν ήθελε μά ύστερα εξομολογήθηκε, σαν κάτι αδύνατο:

— "Άν άπ' τό μοναστήρι μου δώσετε τη μοναχή Εύφροσύνη;... αυτή μονάχα θά δέχθώ μάνα σας και βασίλισσά μου."

Και ή μοναχή έγινε αυτοκράτειρα. Πορφύρα χρυσοϋφαντη σέπασε τ' άφρόπιστα κάλλη. Μάκραινάν τά μεταξίνα μαλλιά και τά στόλιζε στέμματα και χονδρά μαργαριτάρια με διαμαντένιαις πόρπαις έκουμβώνουνταν.

Μά ή αυτοκράτειρα, άφού στον σκεπαστό έπικόδρομο θαύμαζε τά λιπόδρομια, έτρεχε με πλοίο στό μοναστήρι, άκούμπουσε τό κεφάλι της στό γόνατα της ήγουμένης, διάβαζε την προσευχή, και στόλιζε με πλούσια άφιερώματα τό μοναστήρι, και άκριβοπλήρωνε άγρυπνιαις, για να συχωρεθί τό κριμά της, άπ' τόν Θεό της αγάπης—πού έφυγε άπ' τό μοναστήρι και πήγε στον κόσμο ν' αγαπήσει και ν' αγαπηθί.

**

Μά ήλθε πάλι μέρα μαύρη και ο Μιχαήλ ο βασιλέας είπε "Ο Θεόφιλος ο γνιός μου βασιλέας και ή Εύφροσύνη βασίλισσα. Τώγραψε με κιννάβαρι, τό χρυσοβούλωσε και πέθανε.

Μά... ο Θεόφιλος δέν τό ήθελε δέν θέλησε τη μητριά βασίλισσα. Της έκοψαν τά μεταξίνα μαλλιά, και σαν να έξύπνησε από όνειρο βαθύ, βρέθηκε μια μέρα, με μαύρο ράσο στό μοναστήρι.

Και ένός λέγει δυνατά την προσευχή της για να την άκουση ή γρηά ήγουμένη, πού δέν καλοακούει, ο νους της ταξειδιάρικο πουλί, πετά με παράπονο στού Βυζαντίου τά δλόχρυσα

παλάτια άκούει τη μουσική, τούς πολυχρονισμούς, τη λειτουργία στην αγία Σοφία, και βλέπει... βλέπει τ' άτελείωτα χρυσοενδυμένα πλήθη, πού την ώνόμασαν βασίλισσαν και μάνα τους.

Δέν μπορεί θέλει, μά... δέν μπορεί ν' άφισιωθί στον Θεό της σαν πριν. Άνάμεσα σ' εκείνην και στον ουρανό, χώρεσε ένας κόσμος δλόχρυσος, άξέχαστος κόσμος.

Πολλαις φοραις σταματά στό χείλη της ή προσευχή και στέκεται άκίνητη, σαν πέτρα, και ακολουθεί τό νήμα της τρελλής φαντασίας της, πού την σύρει αϊχμάλωτη έδώ κ' εκεί.

Τό κύμα πού του χρεωστούσε την ευτυχία και ίσως την δυστυχία της, τό βλέπει πάντα με αγάπη και ρίχνεται συχνά στη δροσερή του άγκαλιά, για να δροσίσει τόν πυρετό πού την λυώνει.

**

Μια μέρα, άρχισε πάλι την προσευχή της δυνατά, εμπρός στην απέραντη θάλασσα και στό βουνά της Άσίας πού κυματίζουν... μά ούτε ένας λογισμός της χρυσόφτερος δέν άνέβηκε στον Θεό.

Μά εξαφνα, θεϊκή όργη, ή θεϊκή εύλογία, ή μοναχή Εύφροσύνη γένηκε μαύρη πέτρα και φύλαξε τη στάσι της προσευχής.

Χρόνια τη βρέχει τό κύμα, χωρίς να τη λυώσει. Τό ίδιο κύμα πού την έκαμε βασίλισσα, την έκαμε τώρα πέτρα.

Η ήγουμένη έκαμε μνημόσυνο και μια μοναχή, χάραξε επάνω στην πέτρα. «Όποιος προσεύχεται χωρίς να προσέχη άμαρτάνει.» Μά τό κύμα έσβυσε, γλείφοντας την επιγραφή και έμεινε ή πέτρα μαρτύριο.

Γιατί πολύ πονούσε ή μοναχή με τό κεφάλι βαρό άπ' την δλόχρυση ανάμνησι...πολύ πονούσε.

"Άν όλη ή γαλήνη του άκρογιαλιού του μαγευμένου, φανερώνη τη γαλήνη της ψυχής της... τη λυπήθηκε ο Θεός μας.

"Άλλοι όσα ζούνε είναι πέτρες. Αυτή αγάπησε και είχε τρυφερή ανθρώπινη καρδιά, κ' έγινε πέτρα άφού πέθανε. Τό κύμα τη φιλεί γλυκά γλυκά.

Αυτή είναι ή ιστορία του βράχου πού τόν λένε *Καλογρηά*.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΕΤΡΟΣ ΛΟΤΙ

EPTON AEBY RUDHMER

KNUT HAMSUN

ΠΑΝ*

Μυθιστόρημα

III

Η Έδουάρδα επλήρωσε τῶ όντι. Κάνει κάτι πράγματα έξοχα κάποτε έχει εύπλαστική καρδιά. Μά, όπως σας βλέπω και με βλέπετε, περιμένε να πληρώσω εγώ για την γυναίκα και τό μικρό της... Και ύστερα;... "Υστερα ή γυναίκα σηκώθηκε με χίλια εύχαριστά. — «Μη μ' εύχαριστήτε έμένα, να εύχαριστήτε τόν κύριον άποδώ» είπε ήσυχια ή Έδουάρδα και μ' έδειξε με τό δάκτυλο στην γυναίκα. Πώς σας φαίνεται αυτό τό πράγμα; 'Αναγκάσθηκα να δεχθώ τό εύχαριστήρια της φτώχειας... Θα μπορούσα να σας διηγηθώ πολλά άλλα χαρακτηριστικά του είδους αυτού. Τά πέντε

τάλληρα τάδωκε αυτή στον κοπηλάτη. "Άν τάχατε δώσει έσείς, θάπερτε στο λαμό σας...

Κρίμα πού δέν φανήκατε ο μεγάλος κύριος, πού μπορεί να πληρώσει τόσο άκριβά ένα πατημένο γοβάκι! Μια τέτοια γενναιοδωρία θά ήτο σύμφωνη με την ιδέα πού είχε σχηματίσει για σας. Τώκαμε στο δικό σας όνομα: Αυτό ίσια ίσια χαρακτηρίζει την Έδουάρδα, με την άσωτία της και με τούς ύπολογισμούς της στο καθετί.

— Έίνε λοιπόν αδύνατο να την κατακτήσει κανένας;

— "Έχει ανάγκη από κάποιον σκληρό μάθημα, είπε ο γιατρός, διαφεύγων την έρώτησή μου. Αυτή δέν άκούει παρά την φαντασία της,

* Ίδε σελ. 115.

κάνει, ότι της άρρώσει, και πάντα βγαίνει νικήτρια. Την προσέχουν πολύ, της δείχνουν ενδιαφέρον, πάντα βρίσκει κάποιον να μαγειρή με την παράξενη γοητεία της. Βλέπετε πώς της φέρομαι; Εγώ; Σάν να ήνε παιδί του σχολειού, παλιοκόριτσο την μαλλώνω, της διορθώνω τα λόγια της, δέν αφήνω ευκαιρία πού να μὴν την ταπεινώνω. Ο τρόπος μου αυτός την πληγώνει κατάκαρδα, και εἶνε τόσο υπερήφανη πού δέν θέλει να τὸ ἀποδείξη πὼς πειράζεται. Έτσι της χρειάζεται. Εἶνε ένας χρόνος τώρα πού την ἐπαίδευα με αὐτὸν τὸν τρόπον, και ἡ θεραπεία εἶχε ἀρχίσει να φέρη σωτήρια ἀποτελέσματα. Έκλαιε ἀπὸ τὸ πείσμα της κάποτε. Μὰ ἤλθατε σεις και μὰς τὰ χαλάσατε όλα. Όταν την ἀφίση κανείς, βρίσκει πολὺ γρήγορα ἄλλον. Ὑστερ' ἀπὸ σὰς θὰ ἔλθῃ ἄλλος.

— Ε! εἶπα μέσα μου, ὁ γιατρός κάποιον λόγο μνησικακίας ἔχει ἐναντίον της.

Ἐπειτα εἶπα δυνατά:

— Δέν μου λέτε γιατί κάνετε τὸν κόπον και μου τὰ διηγείσθε όλα αὐτὰ; Ἐχετε τὴν ἀξίωση να σὰς βοηθήσω κ' ἐγὼ να βάλωμε σὲ θεογνωσία τὴν Ἐδουάρδα;

Ἐκεῖνος χωρὶς να προσέξη καθόλου στήν ἐρώτησί μου, ἔξακολούθησε:

— Κατὰ τὰ ἄλλα ἔχει φωτιά μέσα της, σάν ἡφαιστειο. Μ' ἐρωτᾶτε ἀν εἶνε ἀδύνατον να τὴν κατακτήσῃ κανείς; Γιατί ἀδύνατον; Αὐτὴ περιμένει τὸ βασιλόπουλό της πού δέν παρουσιάσθηκε ἀκόμα: πολλές φορές ἕως τώρα τὴν ἔχει πάθει. Μιὰ στιγμή φαντάσθηκε πὼς εἰσεῖς εἶσατε τὸ βασιλόπουλο, πού ὄνειρευότανε. Ἐξ αἰτίας πρὸ πάντων τοῦ ἀγριωποῦ βλέμματός της. Εὐρέτε, κύριε λοχαγέ, πὼς ἔπρεπε να φέρετε ἐδὼ τὴν στολή σας; χωρὶς ἄλλο θὰ ἔκανε ἐντύπωση. Τὴν εἶδα ἐγὼ να σφίγγῃ τὸ ἕνα χέρι με τᾶλλο νευρικά, με τὴν προσδοκία ἐκείνου, πού θάρχότανε να τὴν πάρῃ μακριά, πολὺ μακριά, γιὰ να γίνῃ κύριος της ψυχῆς και τοῦ σώματός της. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἶνε ἀπαραίτητον να μὴν ἦνε ἀπὸ τὰ μέρη αὐτὰ, να φανῇ ἔξαφνα σάν οὐρανοκατέβητος και να ἦνε ξεχωριστὸ πλάσμα. Μαντεύω γιατί ἔκανε πάλι τὸ ταξίδι του ὁ κ. Μάκ. Κι' ἄλλην μιὰ φορά ἔφυγε και γύρισε μ' ἕνα κύριον.

— Μ' ἕνα κύριον;

— Ναι, μὰ δέν ἦτο και τὴν φορὰν αὐτὴ ἐκεῖνος πού χρειάζότανε, εἶπε ὁ γιατρός, και ἀρχισε να γελᾷ, ἕνα θλιβερὸ γέλιο. Ἦτον ένας ἄνθρωπος της ἡλικίας μου, κουτσός σάν κ' ἐμένα. Δέν ἦτο τὸ βασιλόπουλο.

— Πού μένει αὐτός ὁ κύριος;

Ὁ γιατρός ταραχθηκε.

— Πού μένει; Δέν ξέρω καθόλου... Ἀρκετὰ ὁμως εἶπαμε γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό! Σὲ ὀκτὼ ἡμέρες θὰ μπορέσετε να πατήσετε τὸ ποδάρι σας... Καλὴν ἀντάμωσι.

ΙΘ

Ἀκούω στὴ θύρα μου μιὰ γυναικεία φωνή. Ἐνα κύμα αἵματος μου ἀνεβαίνει στὸ κεφάλι... Εἶνε ἡ φωνὴ της Ἐδουάρδας.

— Γκλάν! Γκλάν εἶσαι ἄρρωστος!

Ἡ πλύστρα μου ἀπαντᾷ, ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλύβι μου:

— Κοντεύει να γίνῃ καλά.

Ἡ φωνὴ αὐτὴ «Γκλάν! Γκλάν!» με κτύπησε ἴσα στὴν καρδιά. Συγκινήθηκα νάκούσω ἔτσι δνὸ φορές τὸνομά μου, με τὴν παιδικὴ και λαμπρότατην αὐτὴ φωνή.

Χωρὶς να κτυπήσῃ τὴ θύρα, ἐμπήκε ὀρηκτικὴ κ' ἔξαφνα τὴν ξαναεἶδα πάλι, ὅπως ἄλλοις: με τὴν ξαναβαμμένη ζακέτα της, με τὴν ποδιά της τραβηγμένη στὴν κοιλιά γιὰ να φαίνεται μακρύτερη ἀπ' τὴ μέση κ' ἐπάνω ξαναεἶδα τὸ βλέμμα της, τὸ μελαχροινὸ της πρόσωπο, τὰ καμαρωτὰ φρύδια της, τὰ χέρια της, πού εἶχαν κάποιον τρυφερότητα ἀνεξήγητη γιὰ μένα. Ὅλ' αὐτὰ μαζί με μάγευσαν και με ζάλισαν. — «Τὴν ἔχω φιλημένη!» ἐσκέφθηκα. Σηκώθηκα και στάθηκα ὀρθίος μπροστὰ της.

— Σηκωθήκατε καλὲ, στέκεσθε ὀρθίος! φώναξε. Καθίστε κάτω, τὸ πόδι σας εἶνε ἄρρωστο, εἰσθε πληγωμένος!... Ὡ! θεὲ μου πὼς ἔγινε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; Τώρα μόλις τὸ ἔμαθα. Κ' ἔλεγα μέσα μου: Τί γίνεται ὁ Γκλάν; Δέν φαίνεται πιά... Δέν ἔξερω τίποτε. Εἶνε τόσες ἑβδομάδες, πού πληγωθήκατε και να μὴν τὸ ξέρω ἐγὼ!... Πὼς πηγαίνετε τώρα; Κιτρινήσατε πολὺ, γινήκατε ἀγνώριστος. Και τὸ πόδι σας; Εἶνε φόβος να κοιτασθῆτε; Ὁ γιατρός λέει πὼς δέν εἶνε φόβος. Χαίρομαι τόσο πολὺ πού δέν κοιτασθήκατε, εὐχαριστῶ τὸν θεὸ με δλη μου τὴν καρδιά... Με συγχωρεῖτε πού ἤλθα εἶσαι, ἀνω — κάτω — ἤλθα τρεχάτη ὄλο τὸν δρόμο.

Ἦτον σκυμμένη ἐπάνω μου, ἐνοιώθα τὴν ἀναπνοή της στὸ πρόσωπό μου. Ἐκαμα να τὴν πιᾶσω. Ἐκείνη τραβήχθηκε. Τὰ μάτια της ἤσαν δακρυσομένα. Ἐγὼ ἐτραύλισα:

— Να τί ἔτρεξε ἤθελα να βάλω τὸ τουφέκι μου στὴ γωνιά, τὸ κρατοῦσα ἄσχημα, με

Κ

Ἡ πρώτη μου ἡμέρα στὸ δάσος.

Ἦμουν εὐτυχής και ἀδύνατος. Ὅλα τὰ ζωὰ μ' ἐπλησίαζαν και μ' ἐκίτταζαν καλὰ-καλὰ. Τὰ κοκκίνολα πηγαιναν κ' ἐκάθοντο ἀπάνω στὰ φύλλα ἢ ἐσέρνοντο στὸ χῶμα. Τί καλὴ συνάντησις... Αἱ αἰσθήσεις μου ἐνώνοντο ἀρμονικὰ με τὴν γαλήνη της φύσεως, ἔκλαια μόνος μου ἀπὸ μιὰν ἀγάπη χυμὴν μέσα μου, ἡ ὑπαρξίς μου ὄλη ἔλυωνε γλυκὰ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη. Εὐεργετικὸ δάσος, ἀγαπημένη μου κατοικία, ἀπ' τὰ βάθη της καρδιάς μου σὲ μακαρίζω: ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ να ἦνε μαζί σου!... Γυρίζω τὰ μάτια μου ὀλοτρόγυρα και χαίρετῶ με τὸνομά τους τὰ πουλιά, τὰ δένδρα, τὴς πέτρες, τὸ χορτάρι και τὰ μυρμήκια. Σηκῶν τὰ μάτια μου στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ και στέκομαι συλλογισμένος, σάν να με εἶχε φωνάξῃ κανένας: — «Ναι, ναι, ἔρχομαι!» Ἐκεῖ ψηλά κλωσοῦσε ταυγά του τὸ γεράκι και εἴξευρα πού τὴν εἶχε τὴ φωλιά του συλλογιστόν της ψηλὲς κορυφές πού κουνιάζον τὰ ὄνια και τὸ πνεῦμα μου πετοῦσε μακριά.

Κατὰ τὸ μεσημέρι ἔλυσα τὴ βάρκα μου και τραβήξα με τὸ κοντὶ ἕως τὸ μικρὸ νησάκι, πού ἦτον κοντὰ στὸ λιμάνι. Εἶχε τὸ νησάκι κάτι μακρονύλωνα κόκκινα λουλούδια, πού μούφθαναν ἕως τὰ γόνατα: περπατοῦσα ἀνάμεσα σὲ μιὰ βλάστησι παράξενη, χωμένους μέσα στὰ ψηλὰ χορτάρια και στὸς θάμνους. Κανένα ἕχνος ζωὸν ἀνθρώπινο πόδι δέν εἶχε ἴσως πατήσῃ αὐτὰ τὰ χῶματα. Ἡ θάλασσα ταραγμένη ἔλαφρά, ἀπλωνε κρόσσα ἀπὸ ἀφρὸ στὰ περιγιάλια και βογγοῦσε τριγύρω μου. Τὰ θαλασοπούλια ἐπίπιζαν κοπαδιαστὰ στὸς βράχους: τὰ νερά με ἀγκαλιάζαν σάν ἐρωτημένα ὀλοτρόγυρα. Εὐλογημένη ἡ ζωὴ και ἡ γῆ και ὁ οὐρανός, εὐλογημένοι κ' οἱ ἔχθροί μου. Και τοῦ μεγαλειτέρου ἐχθροῦ μου δέν τοῦ θέλω κικὸ αὐτὴ τὴ στιγμή: να σπῆσω και να τοῦ δέσω τοὺς αἰμάντας τῶν ὑποδημάτων του.

Ἀπὸ μιὰ βάρκα τοῦ κ. Μάκ, φθάνει ὡς ταυτιά μου ἕνα ναυτικὸ τραγοῦδι. Ὁ σκοπὸς του ὁ γνώριμος χύνει τὸν ἥλιο στὴν ψυχὴ μου. Σαναγυρίζω στὸν μῶλο, περνῶ μπροστὰ στὴς καλύβες τῶν ψαροῶδων και γυρίζω στὸ σπιτάκι μου. Ἀρχίζει να βραδυᾷ: μοιράζω με τὸν Αἴωπο τὸ δειπνο μου και ξαναγυρίζω στὸ δάσος. Ἐνα γλυκὸ ἀεράκι χαιδεύει τὸ πρόσωπό μου: εὐλογημένο να ἦνε πού πέταξε να

τὴν κάνα πρὸς τὰ κάτω. Ἐξαφνα πήρε φωτιά — χωρὶς να τὸ καταλάβω.

— Χωρὶς να τὸ καταλάβετε! εἶπε σκεπτικὴ. Ἀφήστε με να ἴδῶ. Εἶνε τὸ ἀριστερὸ πόδι. Γιατί τὸ ἀριστερό; Και αὐτὸ τυχαῖον;...

Ναι τυχαῖον. Πὼς εἴμπορῶ να ξέρω γιατί αὐτὸ τὸ πόδι και ὄχι τὸ ἄλλο; Τὸ βλέπετε και μόνη σας, κρατοῦσα τὸ τουφέκι μου ἔτσι, και ἦτον δύσκολο να πληγωθῶ στὸ δεξιὸ ποδάρι. Δέν ἦτο καθόλου εὐχάριστο πρᾶγμα.

Με κῦτταξε προσεκτικὰ:

— Δουλοῦν κοντεύετε να γιατρευθῆτε ἐντελῶς. Γιατί δέν στέλλετε να πέρνετε φαγὶ ἀπὸ τὸ σπιτί μας; Πὼς ἐξήσατε τόσον καιρό;

Μιλῆσαμε ἀκόμη λιγάκι. Ἐγὼ της εἶπα:

— Όταν ἐμπήκατε, τὸ πρόσωπό σας ἦτο συγκινημένο, τὰ μάτια σας ἔλαμπαν, μού δώκατε τὸ χέρι. Ἐπειτα τὰ μάτια σας ἔγιναν πάλι ἀδιαφορὰ. Μήπως ἔχω λάθος;

Μιὰ στιγμὴ σιωπῆς.

— Δέν εἴμπορεῖ κανείς να εἶνε πάντα ὁ ἴδιος...

— Ἀποκριθῆτε στὴν ἐρώτησί μου: τί σὰς εἶπα, τί σὰς ἔκαμα σήμερα, πού σὰς δυσαρέστησε; Πέστε μου, γιατί μπορεῖ να μού χρησιμεύσῃ γιὰ τὸ μέλλον.

Ἦμουν καθισμένος ἀποπίσω της. Ἐκείνη ὄρθια, ἀντίκρου στὸ παράθυρο, κῦτταξε σκεπτικῶν τὸν ὀρίζοντα μού ἀποκρίθηκε!

— Τίποτε, Γκλάν. Ἐχει κανείς κάποτε τέτοιες ιδέες... Σὰς δυσαρεστεῖ αὐτό; Ἀκούστε ἕνα πρᾶγμα και να με θυμᾶσθε: ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού γιὰ να δώσουν ἕνα μικρὸ πρᾶγμα, ὑποφέρουν πολὺ ἄλλοι ἔξ ἐναντίας δίνουν τὸ πᾶν μ' εὐκολία. Ποιὸς δίνει τὸ περισσότερο;... Ἡ ἀρρώστεια σας ὁμως σὰς ἔκαμε μελαγχολικόν. Πὼς τὸ καταφέραμε ἀλήθεια να μιλήσωμε τόσο σοβαρά;

Ἐξαφνα γυρίζει με τὸ πρόσωπο φωτισμένο ἀπὸ χαρὰ:

— Κάμετε μιὰ ὄρα ὀρχίτερα να γιατρευθῆτε ἐντελῶς. Θὰ ξαναἰδωθῶμε.

Μού ἀπλωσε τὸ χέρι. Ἐξαφνα μού ἤλθε ἡ ἀπόφασις να μὴ της δώσω τὸ δικό μου. Με τὰ χέρια ἀποπίσω, ὑποκλίθηκα βαθύτατα και τὴν εὐχαρίστησα με τὸν χαριετισμόν αὐτόν, γιὰ τὴν καλὴ της ἐπίσκεψι.

— Με συγχωρεῖτε της εἶπα πού δέν εἴμπορῶ να σὰς συνοδεύσω.

Ὁταν ἔμεινα μόνος σκέφθηκα γιὰ πολὴν ὄρα. Ὑστερα ἔγραψα ἕνα γράμμα, να μού σταίλουν τὴν στολή μου.

μέ φθάση! Τὸ αἷμα λαχταρίζει στὴς φλέβες μου ἀπὸ εὐγνωμοσύνη.

Ὁ Αἴσωπος σηκώνει τὸ πόδι του καὶ τὸ βάζει στὸ γόνατό μου. Ἀποκαμωμένος ὅπως εἶμαι ἀπὸ τὴν κούρασι, με πέρνει ὁ ὕπνος.

Τὰ σήμαντρα κτυποῦν. . . Μῦλια μακρὰ στὴ θάλασσα, ἓνα βουνὸ στέκεται ὀλόρθο. Παρακαλῶ τὸν Θεὸ γιὰ τὸν σκύλο μου, παρακαλῶ καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου. Μοῦ φαίνεται πῶς ἀνοίγει μιὰ πόρτα στὸ βουνὸ καὶ μπαίνομε μέσα, κ' ὕστερα κλείνει ἡ πόρτα πίσω μας καὶ βροντοῦν τὰ μάνταλά της ξαφνίζομαι στὸν ὕπνο μου.

Ὁ οὐρανὸς εἶνε σὰν φωτιά, νὰ ὁ ἥλιος μιὰ ὀργυιὰ κοντὰ μου ἢ νυχτιάτικη ἀτμοσφαῖρα καὶ τὰ θεμέλια τοῦ οὐρανοῦ ἀστράφτουν ἀπὸ τὸ φῶς. Ὁ Αἴσωπος κ' ἐγὼ πᾶμε στὸν ἴσκιό ἢ σιγαλιὰ μᾶς ζώνει ὀλοτρόγυρα. — «Φθάνει ὁ ὕπνος γιὰ σήμερα, λέω στὸν Αἴσωπο, αὐριο θὰ πᾶμε κνηγι. ὁ ἥλιος κατακόκκινος λάμπει μπροστὰ μας, δὲν ἐμπήκαμε στὰ σπλάγγνα τοῦ βουνοῦ». . . Κάτι ἀλλοιώτικο νοιώθω μέσα μου, τὸ αἷμα κοχλάζει στὸ κεφάλι μου. Ζαλισμένος ἀκόμα καὶ ἀδύνατος, νοιώθω ἓνα φίλι στὸ στόμα μου. Κυττάζω γύρω μου: ψυχὴ! Μελετῶ τὸνομα τῆς Ἰζελίνας. Τὸ χορτάρι ἀναδεύεται μ' ἓναν ἀνάλαφρον ἦχο. . . ἴσως εἶνε τὰ φύλλα ποῦ πέφτουν στὸ χῶμα, ἴσως εἶνε περπατησιές. . . Ἐνα ψιθύρισμα γλυκοταράζει τὸ δάσος — μὴν εἶνε τάχα ἡ ἀνάσα τῆς Ἰζελίνας; . . . Μιὰ φορὰ κ' ἓναν καιρὸ περπάτησε κάτω ἀπ' αὐτὰ τὰ δένδρα, καλὴ καὶ γλυκομίλητη στοὺς κνηγοὺς με τοὺς πράσινους μανδύες, με τὰ ψηλά κύτρινα ὑποδήματα. — Καθότανε σ' ἓνα πύργο, μισὸ μίλι ἀποδῶ ἐδῶ καὶ τέσσερες γενεές ἀνθρώπων, ἀκουγε, σκυμμένη στὸ παραθύρὸ της, τοὺς ἦχους τῶν κνηγετικῶν κεράτων. Κνηγοὶ πλήθος κνηγοῦσαν ἐλάφια, λύκους καὶ ἀρκοῦδες ὅλοι τὴν περίμεναν νάρθη. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, ἔλεγε, εἶχε ἀγναντέψει τὰ μάτια της, ἄλλος εἶχε ἀκούσει τὴ φωνὴ της. — Μιὰ νύχτα ἓνας νέος, ποῦ δὲν τὸν ἔπιανε ὁ ὕπνος, σηκώθηκε, ἔσκαψε ἓνα λαγούμι κ' ἔφθασε ὡς τὸ δωμάτιο τῆς Ἰζελίνας: εἶδε τὴν κάτασκη καὶ βελουδένια κοιλιὰ της. Ἦταν δώδεκα χρόνων ἡ Ἰζελίνα ὅταν ἦλθε ὁ Δούνδας. Ἦταν ἓνας Σκωτσέζος, ποῦ πουλοῦσε ψάρια καὶ εἶχε πολλὰ καρᾶβια δικὰ του. Εἶχε κ' ἓνα ἄγρο. Ἦταν δεκαῆξι χρόνων ὅταν εἶδε τὸν γυιὸ τοῦ Δούνδα. Ἦ πρώτη της ἀγάπη. . .

Αἰσθάνομαι ἓνα βᾶρος στὸ κεφάλι, κλείνω

τὰ μάτια καὶ νοιώθω πάλι τὸ φίλι τῆς Ἰζελίνας. . . Εἶσαι ἐδῶ, Ἰζελίνα, τάχα καὶ εἶνε κρυμμένος ὁ Δίδερικ πίσω ἀπὸ κανένα δένδρο; . . . Μὰ τὸ κεφάλι μου γίνεται ὀλοένα βαρύτερο, ὁ ὕπνος με σέρνει στὰ κόματά του.

Μιὰ φωνὴ μοῦ μιλεῖ, σὰν κάποτε μουσικὴ ἀπὸ τὴν πούλια νάντηχῆ μέσα μου εἶνε ἡ φωνὴ τῆς Ἰζελίνας.

« — Κοιμήσου κ' ἐγὼ θὰ σοῦ ἀνιστορήσω τὴν πρώτη μου ἐρωτικὴ νυχτιὰ. Θυμοῦμαι πῶς εἶχα ξεχάσει νὰ μανταλώσω τὴν θύρα μου ἤμουν δεκαῆξι χρόνων καὶ ἦταν ἀνοικτὴ. Ἐνα ἀεράκι χλιαρὸ φυσοῦσε. Ὁ Δούνδας ἔφθασε σὰν τὸν αἰετὸ, ποῦ σχίζει τὸν αἆρα με τὰ δυνατὰ φτερά. Ἐνα πρωτὶ, πρὶν βγοῦνε οἱ κνηγοὶ ἀκόμα, τὸν ἀπάντησα. Ἦτον εἰκοσιπέντε χρόνων κ' ἐρχότανε ἀπὸ μακρινὰ ταξείδια. Περπάτησα μαζί του στὸ περιβόλι καὶ στὸν περίπατο ἀπάνω τὸ χέρι του ἄγγιξε με τὸ δικό μου καὶ ἀπὸ τότε ἄρχισα νὰ τὸν ἀγαπῶ. Δυὸ κόκκινα σημάδια, σὰν κοκκινάδια θέριμης, φανήκανε στὸ μέτωπό του. Πῶς θάθελα νὰ τὰ φιλοῦσα, τὰ σημάδια αὐτά.

Τὸ βράδυ, σὰν τελείωσε τὸ κνηγι, τὸν γύρενα στὸ περιβόλι, κ' ἔτρεμε ἡ καρδιά μου, μήπως καὶ δὲν τὸν εἶδω. Φώναξα με σιγαλὴ φωνὴ τὸνομά του καὶ πάλι φοβόμουν μὴν τῆχη καὶ μ' ἀκούση. Ἐξαφνα βγήκε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ χαμόδενδρα καὶ εἶπε με σβυσμένη φωνή: «Τὴν νύχτα αὐτὴ, στὴ μία.» Καὶ χάθηκε.

Ἐγὼ συλλογιζόμουν:

— Τὴν νύχτα αὐτὴ, στὴ μία; . . . Τί θέλει νὰ εἰπῆ; . . . Δὲν καταλαβαίνω. Χωρὶς ἄλλο τὴν νύχτα αὐτὴ, στὴ μία, θὰ φύγη σὲ ταξίδι. Μὰ τί μ' ἐνδιαφέρει ἐμένα καὶ μοῦ τὸ λέει;

Ἴσια-ἴσια, αὐτὴ ἦταν ἡ φορὰ ποῦ εἶχα ξεχάσει νὰ μανταλώσω τὴν θύρα μου.

— Στὴ μία σωστὰ μῆξε μέσα στὸ σπίτι μου. Τὸν ἐρώτησα:

— Πῶς; Δὲν ἦταν μανταλωμένη ἡ θύρα;

— Θὰ τὴν μανταλώσω τώρα, μ' ἀποκριθῆκεν ἐκεῖνος.

Καὶ μαντάλωσε τὴν θύρα.

Καθὼς χτυποῦσαν τὰ ποδήματά του στὸ πάτωμα, ἔτρεμε ἡ καρδιά μου. — «Πρόσεχε μὴν ξυπνήσης τὴν ὑπηρετρία». Φοβόμουν ἀκόμα γιὰ τὴν ἔτριξε ἡ καρέκλα καὶ τοῦ εἶπα: — Μὴν καθίσης ἐκεῖ.

— Νὰ καθίσω σιμά σου στὸν καναπέ; μ' ἐρώτησε.

Τοῦ εἶπα νὰ καθίσω, μόνο καὶ μόνο γιὰ τὴν ἔτριξε ἡ καρέκλα. Ἐκαμα νὰ τραβηχθῶ λιγάκι

ἀπ' αὐτόν, μὰ ἐκεῖνος ὅλο κ' ἐξύγωνε κοντὰ μου. Ἐγὼ χαμήλωσα τὰ μάτια.

— Κρυώνεις, μοῦπιασε τὸ χέρι καὶ μοῦπε, ὦχ! πῶς κρυώνεις! Καὶ μ' ἀγκάλιασε.

Ἦταν ζεστὴ ἡ ἀγκάλια του. Μὰ ἔξαφνα ἓνας πετεινὸς ἐλάλησε.

— Ἀκοῦς, μοῦ εἶπε, τὸ λάλημα τοῦ θρονιθοῦ. Ὡρα καὶ θὰ χαράξῃ ἡ ἡμέρα Ἐγὼ μουροῦρισα ψευδὰ σὰ λιγοθυμισμένη:

— Τάχα τὸρνίδι λάλησε; Γιὰ παράκουσες; Τὰ δύο κόκκινα σημάδια ξαναφάνηκαν στὸ μέτωπό του. Ἐκαμα νὰ σηκωθῶ καὶ δὲν μ' ἔφισε. Τότε κ' ἐγὼ ἔσκαψα καὶ φίλησα τὰ δύο του γλυκὰ σημάδια καὶ τὰ μάτια μου ἐκλείσαν μοναχὰ τους.

Τὸ πρωτὶ σὰν ἐξύπνησα, οἱ τοῖχοι τῆς κάμαρας μου μοῦ φάνηκαν σὰν ξένοι, σὰν ξένα καὶ τὰ γοβάκια μου. Κάτι τι τραγουδοῦσε μέσα μου, με τὸν ἦχο μιᾶς πηγῆς. Τί εἶνε τάχα τοῦτο τὸ γλυκὸ μουροῦρισμα, ποῦ νοιώθω μὲς τὰ σπάχνα μου; Συλλογιζόμουν καὶ γελοῦσα. Τί ὦρα νὰ ἦταν τάχα; Τὰ εἶχα χαμένα, δὲν θυμόμουν πιά τίποτε ἄλλο, παρὰ μονάχα πῶς εἶχα ξεχάσει νὰ μανταλώσω τὴν θύρα μου.

Μῆξε ἡ ὑπηρετρία μου καὶ μοῦ εἶπε:

— Τὰ λουλούδια σου δὲν εἶνε ποτισμένα. Εἶχα ξεχάσει νὰ τὰ ποτίσω!

— Τὸ φόρεμά σου εἶνε τσαλακωμένο.

Γελοῦσα ἀπὸ μέσα μου καὶ συλλογιζόμουν.

— Πῶς τὰ κατάφερα καὶ τσαλακώσα τὸ φόρεμά μου; ἴσως τὴν περασμένη νύχτα. . .

Ἐνα ἀμάξι σταμάτησε μπροστὰ στὰ κάγκελα τοῦ περιβολιοῦ.

— Καὶ ἡ γατούλα σου δὲν ἔχει τίποτε νὰ φάῃ, ξαναεἶπε ἡ ὑπηρετρία.

Ἐγὼ ξεχνῶ ὅμως τὰ λουλούδια μου, τὸ φόρεμά μου καὶ τὴν γατούλα μου καὶ φωνάζω.

— Μήπως εἶνε τὸ ἀμάξι τοῦ Δούνδα; Πέζ του πῶς τὸν παρακαλῶ νὰ ὀρίση ἀμέσως. Τὸν θέλω γιὰ νὰ.

Μέσα μου ἔλεγα: τάχα θὰ φροντίσῃ πάλι νὰ μανταλώσῃ τὴν θύρα! Ἐκτύπησε καὶ τοῦ ἀνοίξα. Γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσω ἔσυρα τὸ μάνταλο.

— Ἰζελίνα! ἔβαλε μιὰ φωνὴ, καὶ με φίλησε πολλὴν ὦρα στὸ στόμα. Ἐγὼ μουροῦρισα.

— Δὲν σοῦ μύνησα νάρθη.

— Ἄ! δὲν μοῦ μύνησες νάρθη.

Νοιώθω πάλι πῶς λιγοθυμῶ καὶ τοῦ ἀποκρίνομαι:

— Ναι, σὲ παρακάλεσα νάρθη γιὰ τὴν ἠθελα τόσο, μὰ τόσο πολὺ νὰ σὲ ξαναἰδῶ. . . Μείνε μιὰ στιγμὴ ἀκόμα.

Ἀποκαμωμένη ἀπὸ τὸν ἔρωτα, ἔκρυψα τὰ μάτια μου. Ὁ Δούνδας με κρατοῦσε στὰ χέρια του κ' ἐγὼ μαζώνόμουν σφιχτὰ ἀπάνω του.

— Μοῦ φαίνεται, εἶπε, τεντόνοντας ταῦτί του, μοῦ φαίνεται πῶς λαλεῖ τὸρνίδι.

— Ὅχι, τοῦ εἶπα ἐγὼ ἀναμμένη, πῶς σοῦ πέρασε ἀπ' τὸν νοῦ πῶς λαλεῖ τὸρνίδι τέτοιαν ὦρα; Εἶνε κόττα ποῦ καθαρίζει.

Τότε μοῦ φίλησε τὰ στήθη μου.

— Στάσου, μοῦ εἶπε, νὰ βάλω τὸ μάνταλο στὴν θύρα.

Τὸν ἐκράτησα.

— Τὸ μάνταλο εἶνε βαλμένο, μουροῦρισα. . .

Βράδυσα. Ὁ Δούνδας μ' ἄφισε. Κάποια μάγια κλοῦν μὲς στὴς φλέβες μου. Στέκομαι ὀλόρθη μπροστὰ στὸν καθρέφτη μου καὶ δυὸ μάτια ἐρωτικά με κνττάζουν κατάματα. Ἀπὸ τὸ δικό μου, τὸ ἴδιο μου βλέμμα νοιώθω πῶς μιὰ δύναμι χύνεται μέσα μου καὶ στριφογυρίζει γύρω στὴν καρδιά μου τὰ μάγια τῆς ἀγάπης. Ὡ! Θεέ μου, ποτὲ δὲν εἶχα καταρῶσει τὸν ἑαυτὸ μου με τέτοια μάτια. Ἐσκαψα καὶ φίλησα ἐρωτικά τὸ στόμα μου μὲς τὸν καθρέφτη.

Αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη μου ἀγάπη, ποῦ σοῦ ἀνιστόρησα. Ἄλλη φορὰ θὰ σοῦ μιλήσω γιὰ τὸν Σουὲν Χερλούφσεν. Τὸν ἀγάπησα καὶ αὐτόν καθότανε στὸ νησί ποῦ βλέπεις ἐκεῖ κάτω τῆς ἡσυχῆς καλοκαιρινῆς νύχτες, τραβοῦσα μόνη μου κουπι καὶ πῆγαινα καὶ τὸν εἴρισκα. Καὶ ὁ Στάμερ. . . αὐτὸς ἦτον παπᾶς καὶ τὸν ἀγάπησα κ' αὐτόν. Ἡ καρδιά μου εἶνε γιὰ ὅλους.

Μὲς στὸν ὕπνο μου ἀκουσα τὸ λάλημα ἓνός πετεινοῦ στὸ Σίριλουνδ.

— «Χαρούμενος, ἀπλωσα τὰ χέρια καὶ φώναξα: Ἀκοῦς, Ἰζελίνα, γιὰ μᾶς ἐλάλησε τὸρνίδι». Ἐυπνῶ καὶ βλέπω τὸν Αἴσωπο στὸ πόδι. — «Ἐφυγε ἡ Ἰζελίνα! κανεὶς δὲν εἶνε ἐδῶ!» εἶπα μόνος μου λυπητερά. Σὰν τρελλὸς γυρίζω στὸ καλύβι μου. Ὁ πετεινὸς λαλοῦσε ἀκόμα ἀπ' τὸ Σίριλουνδ.

Προστὰ στὸ καλύβι μου βρῖσκω τὴν Εἶδα. Πηγαίνει στὸ δάσος καὶ κρατεῖ ἓνα σχοινὶ στὸ χέρι. Μιὰν ἀγῆ ζωῆς φωτίζει τὴν παρθένα, τὸ στήθος της ἀνεβοκατεβαίνει, ὁ ἥλιος τὴν χρυσώνει ἀπ' τὴν κεφαλὴ ὡς τὰ πόδια.

— Μὴ νομίζετε. . . ἔκαμα νὰ εἰπῆ.

— Τί πράγμα νὰ μὴ νομίσω;

— Πῶς ἦρθα ἐκίτηδες γιὰ νὰ σᾶς ἰδῶ. Ἐτιχε καὶ πέρασα. . .

Τὸ πρόσωπό της ἔγεινε κατακόκκινο.

Ἐπεται συνέχεια.

Μετάφρ. Π. Νβ.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ: «Οιδίπους Τύραννος» τοῦ Σοφοκλέους, κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου.

Ἡ μεγαλοπρεπείς, αἱ θεαματικά καὶ πολυδάπανοι παραστάσεις διαδέχονται εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον ἢ μία τὴν ἄλλην. Μετὰ τὴν πολύροτον Ὀρέστειαν καὶ τὸ Χειμωνιάτικο Παραμῦθι, ἰδοὺ τώρα καὶ ὁ Οιδίπους Τύραννος. Ἐπιφυλάσσομαι νὰ γράψω διὰ τὸ Χειμωνιάτικο Παραμῦθι, — τὸ ὁποῖον δὲν ἤμπορεσα ἀκόμη νὰ ἰδῶ, διότι ἤμουν ἀσθενὴς τὰς ἡμέρας ποῦ ἐδόθη, — καὶ ἔρχομαι εὐθὺς εἰς τὸν Οιδίποδα Τύραννον, ὑπὸ τὰς ζωηρὰς ἀκόμη ἐντυπώσεις τῆς ὥρας ἐκείνης πρώτης; τῆς ἀληθῶς ἀλησμονήτου.

Ἦτο ὠρισμένως ἡ τελειότερα παράστασις ἔξ ὧσων εἶδαμεν ἕως τώρα οἱ Ἀθηναῖοι. Δὲν εἶμαι ἀρχαιολόγος καὶ δὲν γνωρίζω ἂν ἡ πλουσία σκηνογραφία ἦτο εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας ἀκριβής. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν μ' ἐμποδίζει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἡ σκηνὴ τοῦ Β. Θεάτρου, μετὰ τὴν ἀνάτορά της, τοὺς ναοὺς, τοὺς βωμοὺς, τοὺς τρίτοδας, μετὰ τὰς πολυτελεῖς ἐνδυμασίας τῶν ἠθοποιῶν, τὰ ὄπλα, τὰ σκεύη κτλ., ἀπέτελει τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, καθ' ὅλας τὰς στιγμὰς, σύνολον ἐκτάκτου καλαισθησίας καὶ λαμπρότητος. Ἡ ἀπόλευσις τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο τελεία, ἀπὸ τὴν στιγμήν τῆς ἀνατολῆς, ὅταν ἐχρυσώθη ὁ οὐρανὸς καὶ εἰσώρμησαν αἱ ἀκτῖνες τοῦ Φοῖβου, μέχρι τῆς δύσεως, μέχρι τῆς ἐσπέρας, ὅταν ἠπλώθη τὸ ἱερὸν σκότος καὶ ἀνήφθησαν αἱ δάδες, αἱ φωτίσασαι τραγικῶς τὴν ὀδύνην τοῦ Οιδίποδος.

Δὲν ἔχετε βέβαια τὴν ἀπαίτησιν νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος. Εἶνε τὸσον γνωστὴ ἢ ἱστορία τοῦ δυστυχεστάτου τῶν ἀνθρώπων! Ἀπὸ τὰρχαῖα δράματα, ὁ «Οιδίπους Τύραννος» εἶνε, νομίζω, τὸ σχετικῶς καταλληλότερον διὰ τὴν σημερινὴν σκηνήν. Ἄπλη πλῆσις πρὸς τοὺς χρησμούς, — τὴν ὁποίαν τρέφουν ὄχι ὀλίγοι καὶ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους εἰδωλολάτρως, ἀδιάφορον ἂν τὸ εἶδωλὸν τῶν δὲν ὀνομάζεται πλέον Φοῖβος Ἀπόλλων, — ἀρκεῖ ἴσως

διὰ νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἐκ τοῦ δράματος συγκίνησιν. Ἦ ἀκατάληπτα δι' ἡμᾶς χορικά εἶνε μικραὶ σχετικῶς παρενθέσεις εἰς τὴν γοργὴν ἐκτύλιξιν μύθου ἐντελῶς ἀνθρωπίνου, μετὰ μίαν θαυμασίως λιγγιώδη πλοκὴν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Σαρδοῦ θὰ ἐξήλειε καὶ ὁ Σκριβ. Διὰ τοῦτο οἱ θεαταὶ παρηκολούθησαν τὸ ἔργον μετὰ πνευματικῶν ἐνδιαφερόντων καὶ μετὰ ἰσχυρὰς φοβικαίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Καὶ τὸ κορυφωμα τῆς συγκινήσεως ἦτο ἡ μεγάλη, ἡ ὑπέροχος ἐκείνη σκηνή, ἡ πρὸ τῆς καταστροφῆς, μεταξὺ Οιδίποδος, Ἰοκάστης καὶ τῶν δύο γερόντων ποιμένων. Μετὰ τὴν φοβερὰν ἀποκάλυψιν, ἡ Ἰοκάστη, ἀλλόφρων, εἰσέρχεται εἰς τ' ἀνάκτορα διὰ ναυτοκτονήσῃ, ὅπου μετ' ὀλίγον τὴν παρακολουθεῖ καὶ ὁ οἰκτρὸς Οιδίπους, διὰ νὰ τυφλωθῇ. Ἄν τὸ δράμα ἐκόπτετο ἐδῶ, ἂν ἐπιπτετο τολμηρῶς ἡ αἰλαλία μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ τυφλοῦ Οιδίποδος, ἂν παρελείποντο ὅλως διόλου ἢ ἐσυντομεύοντο γενναίως οἱ θρήνοι, τὸ ἀκροατήριον δὲν θὰ ἤσθάνετο οὔτε μίαν στιγμήν ἀνίας, καὶ θὰ ἐφευγεν ἴσως μετὰ τὴν ἀπάτην, ὅτι παρέστη εἰς σύγχρονον τραγῳδίαν, γραμμὴν μόνον ἐπὶ τὸ ἀρχαιοπρεπέστερον. Ἄλλ' αὖ καὶ ἡ ἀνία τῶν τελευταίων στιγμῶν δὲν ἦτο τόση, ὥστε νὰ καταστρέψῃ τὸ σύνολον τῆς ἐντυπώσεως, ἡ ὁποία ὁμολογουμένως ὑπῆρξε μίαν ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας, τὰς παλμωδεστερας, τὰς ἐκπληκτικωτέρας, ἔξ ὧσων ποτὲ ἀπεκόμισεν ἀκροατήριον ἀπὸ παραστάσιν ἑλληνικῶν.

Καὶ οἱ ἠθοποιοὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐδείχθησαν ἀνώτεροι ἑαυτῶν. Δὲν μ' ἐξέπληξεν ἡ τέχνη τοῦ Κρέοντος, ὅταν ἤξευρα ὅτι τὸν ὑποδύεται ὁ κ. Μέγγουλας. Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ κινεῖται ἐπανελημμένως τὸ πρόγραμμα, διὰ νὰ βεβαιωθῶ ὅτι ὁ ἄψογος, ὁ λαμπρὸς, ὁ σχεδὸν τέλειος ἐκείνος Οιδίπους, ἦτο ὁ κ. Φύρσι. Διότι ὁμολογῶ ὅτι εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ τὸν εἶδα νὰ παῖξῃ τόσον καλά, — τί λέγω καλά; νὰ πλησιάσῃ χωρὶς ὑπερβολὴν τὰ σύνορα τῆς μεγάλης Τέχνης. Ἐνας φίλος μου, πολὺ ἀνεπτυγμένος καὶ καλαισθητὸς ἀνθρώπος, μοῦ ἔλεγεν εἰς τὸ διάλειμμα ὅτι ὁ Φύρσι ἔπαιξε τὸν Οιδίποδα καλλίτερα καὶ ἀπὸ τὸν Μουνέ-Σουλλύ. Ἰσως ἡ κρίσις εἶνε ὑπερβολικὴ ἄλλὰ τὴν ἀνα-

φέρω χρονολογικῶς, διότι μαρτυρεῖ τὸν ἐνθουσιασμόν, τὸν ὁποῖον ἐπροκάλεσεν ἡ ὑπόκρισις τοῦ κ. Φύρσι. Καὶ αὐτὴ ἀπέσπασεν ἀναντιρρήτως τὰ θερμότερα ἐκ τῶν πολλῶν καὶ θερμῶν χειροκροτημάτων τῆς ἐσπέρας.

Ἐπίσης λαμπρὰ ἔπαιξαν ὁ κ. Περίδης (Τειρεσίας), ὁ κ. Τασσόγλου (Θεράπων), ὁ κ. Λούης (Ἐξάγγελος). Εἰμπορῶ νὰ εἶπω, ὅτι ὑπὸ τὴν μαγεῖάν τοῦ Οιδίποδος ἀπετέλουσιν ὅλοι ἐν σύνολον ἀρμονικόν. Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ Ἰοκάστη, τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἤθραν ψυχρὰν καὶ τραχείαν, εἰς ἐμὲ δὲν ἔκαμεν αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν. Ἀπεναντίας εἰς στιγμὰς τινὰς μοῦ ἐφάνη πολὺ εὐτυχής.

Προοδεύουν τῶντι οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου; ἢ μήπως ἡ τελευταία ἐπιτυχία τῶν ἦτο σύμπτωσις, ὀφειλομένη εἰς τὴν καλὴν ἐκλογὴν τοῦ δράματος καὶ εἰς τὴν κατὰλληλον διανομὴν τῶν προσώπων; Δὲν εἰξεύρω. Ἀῦριον οἱ ἴδιοι ἠθοποιοὶ πιθανὸν νὰ παῖξουν ἄλλο δράμα καὶ νὰ φανοῦν εἰς ἕτερον κατώτεροι. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ἀπὸ τὴν παραστάσιν τῆς «Ὀρέστειας» ἡ διαφορὰ εἶνε τόσον μεγάλη, καὶ τόσον ἀπότομος καὶ τόσον παραδόξως ἂν θέλετε, ὥστε εἰμπορεῖ νὰ δικαιολογηθῇ κάθε ὑπόθεσις, καὶ κάθε ἐλπίς, καὶ κάθε φόβος.

Λυποῦμαι, διότι δὲν εἰμπορῶ νὰ ὁμιλήσω μετὰ τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμόν καὶ διὰ τὴν μετάφρασιν. Μὰ αἰωνίως λοιπὸν ἡ μετάφρασις θὰ εἶνε ὁ σκόπελος καὶ ἡ ἀποτυχία; Ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Βλάχου δὲν εἶνε παρὰ μικρὰ τις ἀλλοποίησις τοῦ ἀρχαίου κειμένου, ὥστε νὰ γίνεταί τοῦτο εὐληπτότερον εἰς τὸν σύγχρονον ἀκροατήν, — τὸν ἀρχαιομαθὴ πάντοτε. Κρίνατε ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐκλέγω τυχαίως:

*Καὶ τὸν χρυσομήτην, τῆς χώρας
ταύτης τέκνον, Βάχρον
καλῶ, τὸν οἰνοπόρφυρον
τῶν Μαινάδων σύντροφον,
νὰ ἔλθῃ, πρὸς
φῆρον δῆδα, σύμμαχον
κατὰ θεοῦ παρὰ θεοῖς ἐχθίστου.*

Ἄλλ' αὐτὴ δὲν εἶνε βέβαια φιλολογικὴ ἐργασία! Ἡ μετάφρασις πρῶτον καὶ κύριον πρέπει νὰ εἶνε μετάφρασις, — δηλαδὴ μεταφορὰ ἀπὸ μίαν γλῶσσαν εἰς ἄλλην. Εἶνε γλῶσσα ἰδίᾳ αὐτὴ, εἰς τὴν ὁποίαν μεταφέρει ὁ κ. Βλάχος; Εἶνε ἢ νέα ἑλληνικὴ; εἶνε ἢ δημοτικὴ; εἶνε ἢ ὁμιλουμένη τῶν χωρίων; εἶνε ἢ ὁμιλου-

μένη τῶν πόλεων; Ὁχι. Εἶνε γλῶσσα ἐντελῶς καὶ αὐθαιρέτως τεχνητῆ. Εἶνε ἴσως αὐτὴ ἡ ἀρχαία, κατερχομένη ὀλίγον βιαίως ἀπὸ τοῦ Σοφοκλέους εἰς τὸν Πολύβιον, ἢ εἰς τὸν Λουκιανόν, ἢ εἰς τὸν Χρυσόστομον ἐπιτέλους. Ἄλλ' ἀκριβῶς δὲν εἶνε οὔτε τοῦ Σοφοκλέους ἢ γλῶσσα, οὔτε τοῦ Χρυσόστομου. Χεῖλη ἀνθρώπου δὲν ὁμίλησαν ποτὲ αὐτὴν τὴν λαλίαν. Δὲν εἶνε οὔτε ἀρχαία οὔτε νέα. Δὲν εἶνε γλῶσσα. Νά τιν ἐπὶ νεκρῶν; Ἄλλ' οὐδέποτε ἔζησε. Νά τιν ἐπὶ μουμίας; Ἄλλ' αὖ μίαν φορὰν καὶ ἡ μουμία ἦτο ἀνθρώπος. Ἐνῶ αὐτὴ οὔτε ἦτο ποτὲ γλῶσσα, οὔτε θὰ γίνῃ.

Ἄσκησις ἀρχαιομαθοῦς διδασκάλου ἢ μετάφρασις τοῦ κ. Βλάχου, καὶ τίποτε ἄλλο. Τὸ ἴδιον ὡς νὰ μετέφραξεν ὁ κ. Σακελλαρόπουλος τὸν Βιργίλιον εἰς τὴν γλῶσσαν ἐπάνω-κάτω τοῦ Βαρονίου. Ἄλλ' ἂν ἡ θεματογραφία αὐτὴ δὲν ἔχη φιλολογικὴν, ἔχει τοῦλάχιστον ἀξίαν πρακτικὴν; Καὶ τοῦτο μοῦ φαίνεται ἀμφίβολον. Διαβεβαιῶ τὸν κ. Βλάχον ὅτι οἱ ἀκροαταὶ του — καὶ ἦσαν οἱ πλέον ἐγγράμματοι Ἀθηναῖοι, — δὲν ἐνόησαν οὔτε τὸ ἓνα τρίτον τοῦ «Οιδίποδος» του. Ἄν ἐπρόκειτο νὰ γράψωσιν τὴν μετάφρασιν, ὀλίγας ἴσως λέξεις θὰ τοὺς διέφευγαν, ὀλίγας φορὰς θὰ προσέτερχαν εἰς τὰ Λεξικά, διότι γνωρίζουν ἀρκετὰ τὴν ἀρχαίαν. Ἄλλ' αὖ τὴν βραδυὰν ποῦ ἤκουον τὴν μετάφρασιν, τοὺς διέφευγαν ὀλόκληροι φράσεις. Ράκη μόνον τῆς ἐννοίας συνελάμβαναν ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Εἰς τὴν κατανόησιν τοὺς ἐβοήθουν πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰς λέξεις, οἱ μορφασμοὶ καὶ αἱ χειρονομία. Ἄν ἦσαν τυφλοὶ, δὲν θὰ ἐννοοῦσαν οὔτε ἐκεῖνο τὸ ἓνα τρίτον. Ἄν ἦσαν κωφοί, ἴσως θὰ ἐννοοῦσαν καὶ κατὰ περισσότερον. Αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἔχει ὅταν ἀπαγγέλλεται γλῶσσα μὴ ὁμιλουμένη. Αἱ γραπτῶς μόνον γνωρίζομεν λέξεις, καὶ τὰ μόρια καὶ τὰ λεξίδια, εἰς μίαν σύνταξιν καὶ παράταξιν στρυφνὴν, μοχθηρὰν, ἀπαγγελλόμενα, ἔστω καὶ μετὰ πᾶσαν τὴν δυνατὴν καθαρότητα, ἀποτελοῦν διὰ τὸν ἀσυνείθιστον ἀκροατήν, — καὶ εἴμεθα ὅλοι, καὶ θὰ εἴμεθα αἰωνίως ἀσυνείθιστοι, — ἀποτελοῦν λέγω ἓνα σύνολον ἤχου ἀγνώστου καὶ ἀκατανοήτου, ἐνῶ ἡχηρὸν κουβάριασμα, τὸ ὁποῖον ὁ νοῦς ἀδυνατεῖ νὰ ξετυλίξῃ. Τὸ ἴδιον ἐπάνω-κάτω, τὸ ὁποῖον αἰσθανόμεθα, ὅταν ἀκούωμεν νὰ ὁμιλῆται οἰαδήποτε ξένη γλῶσσα, τὴν ὁποίαν γνωρίζομεν μόνον ἀπὸ βιβλία. Ὅλοι ὅσους εἶδα καὶ ἠρώτησα τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης τοῦ «Οιδίποδος», αὐτὸ τὸ μικρὸν παράπονον εἶχαν. Εὐρίσκων τὴν μετάφρασιν γλαφυρὰν, ὠραίαν ὑπέρο-

χον, σοφὴν, νόμιμον, εὐλαβεστάτην — ἀλλ' ἀκατάληπτον. Καὶ τὴν ἠθέλαν «δυο-τρία σκαλοπάτια παρακάτω».

Τότε ὁ «Οἰδίπους» θὰ ἐννοεῖτο. Ἄλλ' ὡς ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ τώρα ἐννοήθη εἰς τὴν ἐντέλειαν, καὶ ὅτι οἱ ἀρχαιομαθεῖς ἀκροῦνται καμμιᾶς λέξεως, καμμιᾶς φράσεως δὲν ἔχασαν τὴν ἐννοίαν. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ὅλοι, ὅταν ἤκουσαν «ἐπιπυθῶσιν», εἰς τὴν ἀρχὴν μετέφραζαν «νὰ ποδοῦν», ἀλλ' ἅμα ἤκουαν καὶ τὸ παρακάτω: «ἐκ τῶν οἴκων των», ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πρώτην λέξιν καὶ τότε μετέφραζαν ὀρθῶς: «νὰ διώκουν ἀπὸ τὰ σπίτια των», καὶ ὅτι οὕτω ἤκουσαν, μετέφρασαν καὶ ἐννόησαν ὅλον τὸ δράμα, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἐρωτῶ: ἀρκεῖ τοῦτο; Ἡ βραδεία καὶ κοπιώδης κατανόησις εἶνε ἱκανὴ νὰ ἐγγίῃ τὸ αἶσθημα, νὰ προκαλέσῃ τὴν συγκίνησιν; Εἰς τὸ δράμα, εἰς τὴν ποίησιν ἐν γένει, ἀρκεῖ νὰ ἐννοοῦμεν τὰς λέξεις, ἢ πρέπει καὶ νὰ τὰς αἰσθανώμεθα; Καὶ ὅταν, διὰ νὰ αἰσθανώμεν μίαν λέξιν ἢ μίαν φράσιν, πρέπει ἀμέσως νὰ τὴν μεταφράσωμεν, ἢ φράσις, ἢ λέξις αὐτὴ εἶνε κατάλληλος διὰ ποίημα, διὰ δράμα; Καὶ εἶνε κατάλληλος διὰ τὴν σκητὴν ἢ γλώσσα τοῦ κ. Βλάχου, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ τοιαύτας λέξεις καὶ φράσεις, ἐκτὸς μιᾶς, τοῦ «ὀπισθάγκωνα»; Καὶ ὅταν μία μετάφρασις ἐξη ἀνάγκην δευτέρας, ἐνδιαθέτου μεταφράσεως, ἢ πρώτη δὲν εἶνε ἀνόητος ματαιοπονία; Περιέργον, πολὺ περιέργον, μὰ τὴν ἀλήθειαν! Τόσον λογικὰ πράγματα, καὶ νὰ μὴ θέλουν ἀκόμη νὰ τα ἐννοήσουν τόσον λογικοὶ ἄνθρωποι, — ὡς ὁ κ. Βλάχος!

Τί τα θέλετε! Ἡ ἐντύπωσις τῆς παραστάσεως τοῦ «Οἰδίποδος» ὑπῆρξε ζωηροτάτη. Καὶ ὅμως τὸ ἔργον ἐφάνη, ἐμαντεύθη μᾶλλον, ὡς ἀνάμεσα ἀπὸ κρύσταλλον θαμβόν, ψυχρόν, ἀχνισμένον ὅπως ὅταν βλέπωμεν τὴν φύσιν ἀπὸ τὰ παχνοσκέπαστα γυαλιὰ τοῦ χειμῶνος. Ἦτο ἡ μετάφρασις. Φαντασθῆτε τώρα τί ἐντύπωσιν ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ τὸ σοφόκλειον ἀριστοῦργημα, ἐν μετεφράζετο εἰς τὴν γλώσσαν, τὴν ὁποῖαν ὀμιλοῦμεν, ἐννοοῦμεν καὶ αἰσθανόμεθα.

Πολὺς λόγος ἔγινε κατ' αὐτὰς περὶ βεβηλώσεως τῆς γλώσσης. Ὁμολογῶ ὅτι ποτὲ ἕως τώρα δὲν εἶχα ἐννοήσῃ καθαρὰ τί σημαίνει γλώσσης βεβήλωσις. Πῶς εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ τέτοιον πρᾶγμα; Ὅταν ὅμως ἤκουσα καὶ ἀνεγνώσα τὴν μετάφρασιν αὐτὴν τοῦ κ. Βλάχου, κατὰ ἤρηκα κ' ἐγὼ νὰ υποκτεύωμαι, καὶ τώρα εἰμπορῶ νὰ εἶπω ὅτι ἡ θεία γλώσσα τοῦ Σοφοκλέους ὑπέστη κατὰ πολὺ κακόν, τὸ ὁποῖον πι-

θανὸν νὰ εἶνε καὶ βεβήλωσις. Ἄν, ὁ «Οἰδίπους Τύραννος» παριστάνετο εἰς τὸ πρωτότυπον, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ κ. Μιστριώτου, οἱ ἀκροῦνται δὲν θὰ ἐννοοῦσαν βέβαια περισσότερα ἀλλὰ θὰ ἔλειπε τοῦλάχιστον τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον πιθανὸν νὰ εἶνε καὶ βεβήλωσις.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

Οἱ χοροὶ τῆς Δέγκαν.

Ἐνα μακρινὸν τραγοῦδι, ποῦ πονετικὰ ἀκούεται μέσα εἰς ζωηροὺς ἐδῶ κ' ἐκεῖ τόνους τῆς μαζούρκας, ἦτον ὁ πρῶτος χορὸς τῆς μοναδικῆς αὐτῆς βραδυᾶς τῆς Δέγκαν εἰς τὸ Δημοτικὸν Θέατρον. Ἀετὸς πρασινωπὸς χιτῶν καλύπτει μόλις τὸ σῶμα τῆς, πτυχῶνεται ἑλαφρὰ κάτω ἀπὸ τὸ στήθος καὶ εἰς τὴν μέσην, καὶ κατβαίνει ἕως τὰ γόνατα.

Τίποτε τὸ τεχνητὸν εἰς τὸν χορὸν αὐτόν. Εἶναι ἡ εἰκὼν μιᾶς ζωῆς ποῦ θέλγεται ἀπὸ τὸ ὄραϊον, ζωγραφισμένον μὲ φανταστικῶς λεπτὰ χρώματα. Εἶναι αἱ ἀναπάσεις τοῦ πόθου εἰς τὰς ὁποίας δίδει τὸν ρυθμὸν ὁ πόθος. Εἶναι τὸ ἐξαφνικὸν ἔμπνημα τῆς χαρᾶς ποῦ θέλει νὰ χυθῇ μέσα εἰς μίαν ψυχὴν πονεμένην, ἢ ὁποῖα τραγουδεῖ διὰ νὰ πνίξῃ τὴν θλίψιν τῆς ἢ στολίζει μὲ ἄνθη μίαν οβυσμένην ἐλπίδα.

Ἡ τέχνη τῆς, σὰν ζωὴ ἀληθινὴ καὶ σὰν ζωῆς ὄπτασις, ἐμπνευσμένη, ὑπέροχος. Βαδίζει ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ φτερουγίζει μέσα εἰς ἕνα κόσμον συναισθημάτων καὶ σκέψεως. Δὲν χορεύει κινεῖται. Οὔτε κινεῖται ἔξῃ. Ἄλλ' οὔτε ἔξῃ θέλει νὰ ζήσῃ. Ἡ ἰδέα τῆς ζωῆς, ἢ ἀόριστος ἀλλὰ καὶ ἀπτή, ἢ πραγματικὴ ἀλλὰ καὶ ὄνειρῶδης, σὰν ρίζα δένδρου ἀλλὰ καὶ σὰν πέταλον ἄνθους.

Ἡ «Εἰσαγωγή» — Prélude ut mineur, — εἶναι κατὰ ἐξόχως ὄραϊον καὶ ὑψηλόν. Εἰς τὰς πρώτας συγχορδίας τοῦ κλειδοκυμβάλου, μὲ τὰς ὁποίας ξεσπᾷ ἡ λατρεία πρὸς τὸ θεῖον, ἢ καλλιτέχνις μὲ θαυμασμόν, μὲ ἐκστάσιν χαρᾶς ἐμπρὸς εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα, ὑψώνει τὰ χεῖρα πρὸς τὸν οὐρανόν. Μὲ μίαν ἑλαφρὰν ἀκόμη κίνησιν πρὸς τὰ ἄνω θέλει νὰ φθάσῃ τὸ μυστήριον ποῦ κρύπτεται εἰς τὸν βυθόν, ἐκεῖ πέραν, τὸν ἀφθαστον. Αὐτὴ ἡ κίνησις, ὅχι τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς, ἀφομοιώνει τὴν καλλιτέχνιδα πρὸς μίαν σκέψιν. Δὲν βλέπει ἐμ-

πρὸς σου τὴν εἰκόνα τῆς λατρείας ἀλλ' αὐτὴν τὴν λατρείαν, ποῦ τὴν περιβάλλουν αἱ γραμμαὶ τοῦ γυμνοῦ σώματος, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐνθυμίζον τίποτε τὸ γήινον καὶ σβύνονται ἀπὸ τὴν πνοὴν μιᾶς ἰδέας, ἀπὸ τὴν δυνάμιν ἐνὸς συναισθηματος. Κατὰ ὅπως αἱ μορφαὶ τοῦ Πυβι-δὲ-Σαβάν ποῦ ὀμιλοῦν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ ὑποβάλλουν μίαν σκέψιν ἀπόκοσμον. Διὰ μίαν στιγμὴν συγκοινωνεῖ μὲ τὸν ἄυλον κόσμον τὰ μάτια ἀνοίγουν θαμβωμένα ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον. Καὶ ἡ ψυχὴ κλίνει καὶ πάλιν πρὸς τὴν γῆν καὶ τὸ σῶμα κυρτώνεται ἔμπρὸς εἰς τὸ ἀνεφικτον το-νίζει τὴν προσευχὴν τῆς, προσευχὴν ὑποταγῆς, εἰς σιγανοὺς ἤχους, σεμνῆ, ταπεινῆ. Οἱ τόνοι ὀλοένα ξεψυχοῦν. Ἄλλ' ὁ πόθος ὁ αἰώνιος δὲν κοιμάται δὲν χάνεται τὸ δράμα καὶ πάλιν ἀνατείνει τὸ σῶμα πρὸς τὸ ἄπειρον ἢ αἰωνία νοσταλγὸς ὑπὸ τοὺς ζωηροὺς τόνους τῆς τελευταίας συγχορδίας.

Εἰς τὴν «Εἰσαγωγήν» si mineur, ἡ φοβισμένη καὶ ἀνήσυχος ψυχὴ τοῦ μουσουργοῦ ἀποδίδεται μὲ ρυθμικωτάτας κινήσεις. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ si προσδίδει εἰς τὴν σύνθεσιν πολὺ τὸ θλιβερόν. Εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς συγχρόνου ψυχῆς, ἢ ὁποῖα ἀναζητεῖ ἕνα χαμένο ὄνειρον. Προσπαθεῖ ἡ καλλιτέχνις νὰ συλλάβῃ τὴν φευγαλέαν εἰκόνα, ἢ ὁποῖα ξεφεύγει διαρκῶς ἀπὸ τὰ λεπτὰ τῆς δάκτυλα, καὶ τρέχει ὀλοένα ἐν ᾧ τὴν διακόπτει ὁ ἐπαναλαμβανόμενος τόνος, πένθιμος, σὰν κλάμα. Ἡ μελαγχολικὴ ψυχὴ τοῦ Chopin εἶναι χυμένη ὀλοκληρὸς εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν εἰσαγωγήν, εὐελπίς κατ' ἀρχὰς ἐνὸσφ τρέχει κατόπιν τῆς ποθεϊνῆς ὀπτασίας, ἀπαρηγόρητος εἰς τὸ τέλος ὅταν εὐρίσκειται εἰς τῆς ἀπελπισίας τὸ σκοτάδι, κουρασμένη, χωρὶς ζοῆν, χωρὶς δυνάμιν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἄχαρι αὐτὸ ταξίδι. Οἱ τελευταῖοι τόνοι ἀσθενεῖς, ἀψυχοί, σὰν ἄτονα σκοτεινὰ χρώματα, ζωγραφίζονται ἀριστοτεχνικῶτα ἀπὸ τὴν Δέγκαν.

Μὲ τὴν «Polonaise», ὅπου ὁ ὄνειροπόλος καὶ μελαγχολικὸς μουσουργὸς ἀναφαίνεται γεμάτος ἀπὸ ζοῆν καὶ οὐθένος, ἡ Δέγκαν μᾶς ἔδωκε, σύμφωνα μὲ τὸ μουσικὸν θέμα, διαφορετικὴν συγκίνησιν. Καὶ ἦτο ὑπέροχος. Εὐθύς μὲ τὴν ἐμφάνισίν τῆς, ἐμπνέει τὴν πολεμικὴν ἰδέαν μὲ τὸν κατακόκκινον χιτῶνα τῆς. Ἡ μουσικὴ ἀρχίζει σιγῶν, μὲ τὴν πρόσκλησιν τῶν πολεμιστῶν, καὶ προχωρεῖ γοργὰ ὀλοένα, ἕως οὗτο ξεσπᾷ εἰς ἀληθινὴν μέθην πολέμου· αἱ κινήσεις τῆς ταχεῖαι καὶ ἐκφραστικαί, ρυθμικαὶ πάντοτε, χύνουν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν θνη-

τῶν ἕνα αἶσθημα ρώμης καὶ ἰσχύος. Ὁ χορὸς ὀλογοῦρα εἰς τὴν σκητὴν γοργὸς σὰν τὸ ποδοβολητὸν τῶν ἀλόγων. Ἡ ἀγωνία κυριαρχεῖ πάντοτε. Ὁ ρυθμὸς, εἰς τρία, προσδίδει κατὰ τὸ ἰσχυρόν, τὸ ἀνδρείον. Μικρὰ παύσις. Γονατίζει. Ἐδῶ ἀναφαίνεται ὁ Chopin, μὲ ψυχὴν κημαινομένην, σὰν νὰ ἐνθυμήθῃ πρὸς στιγμὴν ὁ πολεμιστῆς τὴν στέγην ποῦ θὰ ἀναπαύσῃ τὰ κουρασμένα του μέλη καὶ θὰ τὴν στολίσῃ μὲ τῆς νίκης τὴν δάφνην. Καὶ οἱ τόνοι γοργοὶ ἐπαναλαμβάνονται, καὶ ἡ ψυχὴ ἐδυναμώνεται καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ξεσπᾷ ἀκράτητος. Ἡ εἰκὼν εἶναι πλήρης, τελεία, μοναδική. Ἡ Δέγκαν συνήρασε τὰς ψυχὰς καὶ συνεκλόνησε τὰς καρδίας.

* *

Ἐσπέρα δευτέρα. — Δὲν ἠμπορῶ νὰ γράψω μὲ τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμόν καὶ διὰ τὴν δευτέραν ἐσπέραν τῆς Δέγκαν εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον. Ὅχι διότι ἡ τέχνη τῆς ὑπελείφθη. Ἀπ' ἐναντίας ὑπὸ ἔποψιν ὀρχήσεως, μὲ τὴν πλαστικότητα τῶν κινήσεων, αἱ ὁποῖαι ἀναπαριστοῦν ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόσμον τὰ τὸν θωπεύοντα τὰ μάτια μας κατ' ἡμέραν μὲ γύρω μας ἀπειδῶς σκορπισμένα ἀνάγλυφα καὶ ἀγγεῖα, ἡ Δέγκαν ἀνεδείχθη καὶ πάλιν ἀριστοτέχνις. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ἀνακάτωμα τῆς ἀρχαιότητος, εἰς τὸν χορὸν τῶν «Ἰακτίδων», καὶ τῆς σημερινῆς ψαλμοῦδιος ἢ ὁποῖα τὴν συνῶδου μονότονος καὶ κουραστικῆς, ποῦ δὲν ἦτο δυνατόν ὡς διὰ μαγείας νὰ ἀποτελέσουν ἕνα ὅλον ὁμοειδές, ἀλλὰ τὸ ἐχώριζαν ἀπότομοι γραμμαὶ περιλαμβάνουσα μέσα τῶν χάσμα αἰώνων, ἔκαμε τοὺς θεατὰς νὰ λησμονήσουν ἐπὶ τέλους τὸ ὑπέροχον κάλλος τῆς ὀρχήσεως, τῶν γραφικωτάτων στάσεων τῆς καλλιτέχνιδος, καὶ νὰ μείνουν δικαίως ἐφεκτικοὶ καὶ φειδωλοὶ εἰς χειροκροτήματα. Ἀκουσίως ἐνθυμήθημεν τὴν ἀτυχήν παράστασιν τῆς Ὀρέστειας. Ὁ χορὸς τῶν «Ἰακτίδων» καὶ ἡ «Ὀρέστεια» εἶναι διδυμα ἀδελφία. Ἐχρειάζετο ἡ ἀμερικανὴ καλλιτέχνις κατὰ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς μικρᾶς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς τῆς, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ συγχωνύσῃ τόσον ἀφιστάμενα πρᾶγματα, ἐνούμενα μόνον μὲ τὸν ἀόρατον δεσμόν τῆς παραδόσεως, τὰ ὁποῖα διὰ νὰ συνυπάρξουν ἔχουν ἀνάγκην ὅχι μόνον τῆς μεγάλης τέχνης ἀλλὰ καὶ τῆς πλήρους καὶ βαθείας αὐτῶν γνώσεως.

Τὸ Εἰδύλλιον τοῦ Μόσχου «Πᾶν καὶ Ἡχώ» ἦτο τὸ ἐπιτυχέστερον μέρος τῆς βραδυᾶς αὐτῆς.

Ἡ χάρις τῶν κινήσεων εἰς τὴν μίμησιν ἀρχαίων προτύπων, τὰ ὅποια ἠοσάνθη καὶ ἀπέδωσε τελείως ἢ Δέγκαν, ἦτο μοναδική. Καμμὰ ἐπιφύλαξις ἐδώ. Ὅλον τὸ εἰδυλιακὸν ἄρωμα, τὸ ὅποιον ἠοσάνθημεν ποτὲ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀρχαίων, ἐχύθη ἀφθονον ἐπὶ τῆς σκηνῆς μὲ τὴν ὡραίαν αὐτὴν εἰκόνα ποῦ ἐξευλίστετο ἔμπροσς μὰς χαρωπὴ καὶ φαιδρὰ ἢ περιπαθῆς.

Καὶ διὰ νὰ ἐπανελάθωμεν εἰς τὸ ἀτυχὲς μέρος τῆς ἐσπέρας αὐτῆς θὰ ἐσυμβουλευάμεν τὴν ἀμερικανίδα καλλιτέχνίδα νὰ μετέβαλλε τὸ ἔνδυμα τοῦ χοροῦ ποῦ κατήρτισε ἀπὸ ἑλληνόπαιδας—ἀχαρὶ κράμα χωρικῶν καὶ μοναχῶν δοκίμων—ὁ ὅποιος ἐσώθη ἀπὸ τὸ κομμικὸν χάρις εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ψάλουν τὸν ἑλληνικὸν ὕμνον.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Γερμανικὴ Σχολή. Ἐναρξίς τῶν ἀνακοινώσεων.

Καὶ ἐφέτος, ὡς πάντοτε, αἱ συνεδρίαί τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς, καθ' ὅς γίνονται αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις, ἤρχισαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων τοῦ Βίγγελμαν, τοῦ πρώτου ἰδρυτοῦ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης ἦτοι κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην, 26 Νοεμβρίου. Παρίσαντο αἱ Α. Α. Β. Ὑψηλότητες ὁ Διάδοχος καὶ ὁ πρίγκιψ Νικόλαος, ὡσάντως δὲ καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισήμων ἀλλοδαπῶν καὶ καὶ ἡμετέρων. Ὁ διευθυντὴς κ. Δαίρπελδ λαβὼν τὸν λόγον ἐμνημόνευσε πρῶτον τοὺς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποθανόντας ἑταίρους τῆς σχολῆς, ἦτοι τὸν Φὸν Πρὸτ, τὸν πρῶτον διευθυντὴν Καϊλερ καὶ τὸν περίφημον Θεόδωρον Μόμμσεν, ἀνακοινώσας προσέτι ὅτι ἡ σχολὴ τιμῶσα τὴν μνήμην τοῦ Φὸν Πρὸτ θὰ ἀνασκάψῃ προσεχῶς τὸ ἐν Λακεδαίμονι ἱερὸν τῆς Δήμητρος, ὅπερ ἐκεῖνος ἀνεκάλυψε, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐντείνας ὑπερμέτρως τὰς διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις πρὸς μελέτην τῶν ἐξ αὐτοῦ προερχομένων ἐπιγραφῶν ὑπέστη φρενοπαθειαν, ἣτις ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον αὐτόχειρα. Ἀκολούθως ἐξέθεσε τὰς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐργασίας τῆς σχολῆς, ἦτοι τὰ ἐκδοθέντα δημοσιεύματα, τὰς διαφορὰς ἀνά τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἀνατολὴν περιηγήσεις τῶν ἑταίρων καὶ τὰς ἐκτελεσθείσας ἀνασκαφὰς ἐν Περγάμῳ, Λευκάδι, Κῷ, Μίλητῳ καὶ Θήρῳ. Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Περγάμου καὶ τῆς Λευκάδος εἴ-

πεν ὅτι μέλλει ἄλλοτε νὰ ἀνακοινώσῃ τὰ κατ' αὐτὰς λεπτομερέστερον, ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ ἠρκέσθη νὰ ἐπιδείξῃ μόνον διαφορὰς φωτογραφίας καὶ νὰ ἀναφέρῃ ὅτι ἐν Περγάμῳ ἀνεσκάφη ἀρχαίον μεγαλοπρεπὲς γυμνάσιον κείμενον κατὰ τὴν κλιτὴν τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς, ἐν Λευκάδι δὲ ὑποκάτω παλαιῶν ἑλληνικῶν ἐρειπίων ἀνεκαλύφθησαν ἄλλα ἐρεῖπια παλαιότερα τῆς ὑπὸ τῶν Λωριέων καταλήψεως τῆς νήσου, ὅτινα δύνανται νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεως, ἀλλὰ δὲν ἀνεσκάφησαν ἀκόμη εἰμὴ κατ' ὀλίγον. Παρητήρησεν ὁμοῦ ὅτι ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ τῆς Λευκάδος, ὅτι αὕτη εἶνε ἡ δημοικὴ Ἰθάκη, στηρίζεται μόνον εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ὀμήρου, δὲν πρόκειται δὲ νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα διὰ τῶν ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν. Διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ὁ Ὀλλανδὸς Γκούκωπ ὁ χορηγῶν τὴν δαπάνην τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης παρέσχε καὶ ἄλλο χρηματικὸν ποσόν, ἵνα ἐνεργηθῶσιν ἀνασκαφαὶ καὶ ἐπὶ τῆς σημερινῆς Ἰθάκης, τὰς ὁποίας θὰ διευθύνῃ ὁ συμπατριώτης αὐτοῦ κ. Φόλγραφ, ἑταῖρος τῆς Γαλλικῆς σχολῆς. Ἡ ἐν Θήρῳ ἀνασκαφὴ ἐνεργεῖται δαπάνη τοῦ γνωστοῦ βαρῶνου Ἰλλερ φὸν Γαίρτριγγεν, ἀνεσκάφη δὲ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος παλαιὸν τι νεκροταφεῖον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐδημοσιεύθη ἤδη ἑκατηρὴς μελέτη ὑπὸ τοῦ κ. Πφούλ.

Μετὰ ταῦτα ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Καββαδίας ἐκθέσας λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐν Σάμῳ περιφήμου ναοῦ τῆς Ἥρας, ἣν ἐπεχείρησεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρία. Ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ὁ ἀρχαιότατος καὶ μέγιστος τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἑλληνικῶν ναῶν, ἀνασκαφαὶ δὲ ἐνηργήθησαν ἐν αὐτῷ καὶ ἄλλαι πρότερον, ἀλλ' ἦσαν πᾶσαι ἀνεπαρκεῖς, ὥστε μέχρι τοῦδε ἐπεκράτουν ἐσφαλμέναι γνῶμαι περὶ τῶν διαστάσεων καὶ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ. Καὶ ἡ παροῦσα δὲ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας δὲν ἀπεκάλυψε ἀκόμη εἰμὴ μικρὸν μόνον μέρος αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ἀπεδείχθη ὅτι εἶχε μῆκος 112 μέτρων καὶ πλάτος 56, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν κίωνων αὐτοῦ ἦτο κατὰ μὲν τὰς μακρὰς πλευρὰς 24, κατὰ τὴν ἀνατολικὴν 8 καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν 9. Στοιβαὶ δὲ κίωνων ὑπῆρχον κατὰ μὲν τὰς στενὰς πλευρὰς τρεῖς κατὰ δὲ τὰς μακρὰς δύο. 11 ἀπόστασις τῶν κίωνων ἀπ' ἀλλήλων κατὰ μὲν τὸ μέσον τῶν στενωτέρων πλευρῶν καὶ ἰδίως τῆς ἀνατολικῆς ἦτο μεγίστη (ἦτοι ὑπὲρ τὰ 8 μέτρα) πρὸς τὰς γωνίας δὲ μικροτέρα σχεδὸν κατὰ 2 μέτρα. Τῶν δὲ μακρῶν πλευρῶν οἱ κίονες ἀπέχουσιν ἀπ'

ἀλλήλων πρὸς μὲν τὰς γωνίας περισσότερον, κατὰ δὲ τὸ μέσον ὀλιγώτερον. Τοῦ θρησκευτοῦ δὲν εἰρέθη οὐδὲν μέρος, ὥστε φαίνεται ὅτι ἦτο ξύλινος. Οἱ δὲ κίονες εἶνε ἀράβδωτοι καὶ ἔχουσι βάσιν, ἀλλὰ τὰ εὐθεδέντα κάτω μέρη τῶν κιονοκράνων πείθουσι τὸν κ. Καββαδίαν ὅτι δὲν εἶνε ἰωνικά, ἀλλὰ δωρικὰ ἰδιόρρυθμα, ὥστε ἐπικυροῦνται ἡ μαρτυρία τοῦ Βιτρουβίου, καθ' ἣν ὁ ναὸς οὗτος ἦτο δωρικὸς. Ἐν τούτοις ταῦτα δὲν εἶνε ἀκόμη ἀποδεδειγμένα.

Συνεδρία τῆς 10 Δεκεμβρίου.— Κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδρίας ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Δαίρπελδ ἀνήγγειλε τὸν κατ' αὐτὰς συμβάντα πρόωρον θάνατον τοῦ ἐν Κιέφῳ τῆς Πρωσίας καθηγητοῦ Α. Μιχαίφερ, παλαιοῦ ἑταίρου τῆς σχολῆς διακριθέντος ἰδία διὰ τὰς ἐν Ἀττικῇ τοπογραφικὰς μελέτας αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἐν Τεγέα ναοῦ τῆς Ἀθηνῶν, τὸν ὅποιον ἔπειτα ἀνεσκάψεν ἡ Γαλλικὴ σχολή. Κατὰ σύμπτωσιν ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀναγγελίας τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐκομίσθη εἰς Ἀθήνας καὶ τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ γερμανικοῦ χώρου τῆς Ἀττικῆς, πρὸς ἐκπόνησιν τοῦ ὁποίου εἶχε ἐπὶ μακρὰ ἔτη συνεργασθῆ καὶ ἐκείνος.

Μετὰ τὴν θλίβερὰν ταύτην ἀναγγελίαν ὁ κ. Δαίρπελδ ἐξέθεσε τὰ κατὰ τὰς ἐν Περγάμῳ ἀνασκαφὰς τῆς σχολῆς ἀνακαλυφθέντα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, περιγράφας τὴν πληρέστερον ἀποκαλυφθεῖσαν ἀγορὰν, ἣτις ἀνεκαλύφθη πρὸ δύο ἔτων, μεγαλοπρεπὴ τινὰ οἰκίαν κειμένην παραλευρῶς τῆς ἀγορᾶς ταύτης, τὸ ἐν μέρει μόνον ἀνασκαφὴν μεγαλοπρεπὲς γυμνάσιον καὶ τὰ κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς ἀκροπόλεως μετὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνῶν καὶ τοῦ μεγάλου βωμοῦ ἀνακαλυφθέντα ἐρεῖπια. Ἐκ τούτων τὸ σπουδαιότατον ἦτο τὸ γυμνάσιον, ἐκτιομένον κλιμακοειδῶς εἰς τρεῖς βαθμίδας ἐπὶ τῆς λίαν ἀποτόμως ἀνυψουμένης πλευρᾶς τοῦ βραχύδους λόφου, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις. Ἡ κατωτάτη βαθμὶς ἦτο γυμνάσιον τῶν παιδῶν ὡς ἐγίνε γνωστὸν ἐκ τινος ἐπιγραφῆς, ἡ δευτέρα φαίνεται ὅτι ἦτο γυμνάσιον τῶν ἐφήβων, ἡ δὲ ἀνωτέρα τῶν νέων. Ἐν τῇ μεσαίᾳ βαθμίδι ὑπῆρχε καὶ ναὸς τις μαρμαρίνος μετὰ βωμοῦ, ἡ δὲ ἀνωτέρα φαίνεται ὅτι ἦτο πολυτελεστέρα καὶ σπουδαιότερα τῶν ἄλλων, ἀλλὰ δὲν ἀνεσκάφη ἀκόμη.

Κατόπιν ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀυστριακῆς σχολῆς κ. Βίλεμ ὠμίλησε περὶ διαφορῶν τοπογραφικῶν ζητημάτων τῆς Ἀχαιῆς, ἀποδείξας ὅτι ἐσφαλμένως ὤριζετο μέχρι τοῦδε ἡ θέσις τῶν πόλεων Κερυνείας, Βούρας, Τριταίας καὶ

Λαοντίου, τῶν ποταμῶν Κερυνίτου, Ἐρμυάνθου καὶ Ἀροανίου, τῶν ὄρεων Δαμπεῖας Κερυνείας καὶ Σκόλλεως καὶ τοῦ μεταξὺ Ἑλίης καὶ Κερυνείας κειμένου ἰσοῦ τοῦ Ἡρακλέους. Πρὸς Ἐακριβῶσιν τούτων εἶχε ἐπιχειρήσει ὁ κ. Βίλεμ περιήγησιν τινὰ κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψε καὶ τινὰ τέως ἄγνωστα ἱερά. Δυστυχῶς τὸ σπουδαιότερον ἐξ αὐτῶν εἶχε καταστρέψει ἀρχαιοκάπηλοι λαθραίως ἀνασκάψαντες αὐτὸ.

ΧΑΡΙΤΩΝ ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΚΩΝ ΠΟΛΕΩΣ

Ἐν ἡξέρῳ διατὴ ἡ λέξις χριστιανικὸν μουσεῖον πάντοτε μὲ φέρει πρὸς τὸ Φανάριον καὶ τὸ Βατικανόν.

Πρὸς τὸ Φανάριον, ὅπου ἔστησε τὴν ἑδραν τοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπου εἰς τὸ ἡμίφωσ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἔμπροσς εἰς τὸ κατάμαυρον εἰκονοστάσιόν του, ἔμπροσς εἰς τὴν αὐστηρὰν παμμακάριστον, μὲ τὴν ἰδιόρρυθμον βυζαντινὴν μελωδίαν, μὲ τὰς χρυσοῦφεις βαρυτίμους στολάς τοῦ ἀνωτέρω κλήρου, νομίζει τις ὅτι εὐρίσκειται αἰῶνας ὄλους μακρὰν τῆς πραγματικότητος. Καὶ ὅτι περιμένει νὰ τὸν θυμιάσῃ με βαρυτίμον θυμιατήριον αὐτοκράτωρ ἑστειμένος. Καὶ διὰν συμπέσῃ, ὁ Πατριάρχης ὁ Οἰκουμενικός, ὁ πατὴρ καὶ κηδεμών, νὰ ἔχη τὴν σεβασμίαν καὶ αὐστηρὰν μορφήν καὶ τὸ ἀέτειον βλέμμα Ἰωσάκειμ τοῦ Φωῦ καὶ νὰ εἰλογῇ τὸ πλήθος φέρων τὴν Τιβεριάδα στολήν, ὅπου χεῖρες ἀβραὶ φαναριωτισσῶν ἡγεμονίδων, ἐκέντησαν τὴν Τιβεριάδα θάλασσαν μὲ θαυμασίαν τέχνην καὶ καλαισθησίαν πρὸ δύο περὶ τοῦ αἰῶνων, νομίζει τις ὅτι εὐρίσκειται εἰς μουσεῖον χριστιανικόν ὅπου ὅλα ζῶσι περὶ τοῦ καὶ κινούνται καὶ δρῶσι.

Ἄλλὰ πέραν τούτου... μουσεῖον, μουσεῖον χριστιανικόν, δὲν ὑπάρχει.

Ἐπὶ τῆς ἀπλῆς σκευοφυλάκιον ἰδιαιτέρα αἰθουσα στεγάσει εὐαρεθία ἀντικείμενα ἄλλ' ἢ πληθῆς; Ἡ πληθῆς εἶναι σκορπισμένη εἰς τὰ διάφορα μοναστήρια καὶ τοὺς διαφορῶς ναοὺς. Ἐκ τούτων πολλὰ ζηλοτύπως καὶ ὡς οἰκείους θησαυροὺς φυλάττουσιν οἱ ἰδιοκτῆται, καὶ διαβλέπει τις, εἰς τὴν ζηλότυπον αὐτὴν στοργήν, ὅλην τὴν εἰς τὰ πάτρια ἀφοσίωσιν καὶ ἀντιπαρέσχεται ἄπρακτος.

Αἰῶνας ὄλους ἠδυνήθησαν νὰ διαφυλάξωσι τὸ κειμήλιά των, ὡς τὰ διαφυλάττωσι, καὶ ὁ Θεὸς ὡς τοὺς διαφυλάττει.

Ἄλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλοι, ἀντὶ πινακίου φακῆς πωλοῦντες τὰ πρωτοτόκια τῶν, ἀγνοοῦντες ὅτι οἱ ἀγορασταὶ δὲν προσπορίζονται τὰ κειμήλιά των ἀκλῶς διὰ λόγους ἀρχαιολογικούς καὶ ἐπιστημονικούς.

Ἰωακείμ ὁ Γ' ὁ διαβλέπων τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ γνωρίζων μετὰ τὴν διάγνωσιν νὰ εὐρίσκη τὸ φάρμακον, ἀπεφάσισεν, ὡς πληροφοροῦμεθα, τὴν ἰδρυσιν χριστιανικῆς βιβλιοθήκης καὶ μουσείου.

Πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν, ὁ ἱερολογιώτατος κ. Βαρδάκος δευτέρου, ἐκόμισεν ἀντικείμενα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐν Ἡπειρῷ μὲν ἰδίᾳ Θεοτόκου τοῦ Σωσίου, Ἄμφια τινὰ ἀνάγονται εἰς τὸν 15^{ον} αἰῶνα. Τὰ ἐπιμάνικα δὲν εἶναι πορρωτά καὶ εἶναι πολὺ μεγαλοπρεπέστερα τῶν συνήθων.

Εἶθε νὰ στεγασθῶσι τὰ χριστιανικὰ κειμήλιά μας εἰς οἶκον εὐπρόσωπον. Καὶ τότε ἴσως καὶ οἱ ζηλοτύπως ἀγαπῶντες τοὺς θησαυρούς των, νὰ τοὺς ἐναποθέσωσι μόνον τῶν αὐτοπροαιρέτως εἰς στέγην πατριωτέραν.

***

Καλλιτεχνικὸν σταθμὸν διὰ τὴν πόλιν μας, σημειώνει τὸ ἐργαστήριον, τὸ κομψὸν καὶ ἀπειριτον, τῆς δεσποινίδος Θελαίας Φλωρᾶ πηλοῦ τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας.

Τὸ ἐργαστήριον αὐτό, μὲ τὰ τόσον ἐφραστικὰ προσχεδιάσματα, μὲ τὰ ἡμιτελῆ ἔργα τὰ ὅποια μυοῦσι καὶ τοὺς ἀμνήτους εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῆς καλλιτεχνίδος, ἔχει πολλὰ νὰ ἐπιδείξη καὶ πολὺ νὰ ἀπασχολήσῃ τὸν καλλιτέχνην.

Τὴν προσοχὴν ἐπισύρει γυμνὸν παιδάκι, τὸ ὁποῖον ἀπεκοιμήθη ὅπως ὅπως ἐπὶ τοῦ σοφᾶ, μὲ τὸν βαρὺν τῆς ἡλικίας καὶ τῆς κοπώσεως ὕπνον. Δὲν ἔχει μόνον κλειστὸς τοὺς ὀφθαλμούς, ὅλον τὸ γυμνὸν ἐκεῖνο σῶμα κοιμάται.

Μία κεφαλή γελᾷ ἕνα γέλωτα ἀνοικτόκαρδον, μεταδοτικόν, καὶ ἀπέναντί της μία ἄλλη κεφαλή, μὲ πορφυροῦς ὀφθαλμούς, μὲ χεῖλη σαρκώδη, μὲ χυμὸν ζωῆς καὶ νεότητος, γελᾷ καὶ ἐκείνη.

Ὁ διαπρεπὴς ἰατρός κ. Φλωρᾶς ἀναγινώσκει μὲ τὴν συνήθη αὐστηρὰν στάσιν του.

Ἄνθη, ὀπωρικά, διάφορα τοπία, τὰ ὅποια ὅπως λέγουσιν οἱ εἰδικοί, τὴν ἀναδεικνύουν πολὺ καλὴν τοπιογράφον. Ἰερὺς σεβάσμιος ἀναγινώσκει τὴν ἐφημερίδα του, προσπαθῶν μὲ δυσκολίαν νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νόημα, ἄλλος ἱερὺς μὲ μορφὴν ἰλαρὰν μειδιᾷ.

Μικρὸν ἀνάγνωτον τῶν τριῶν Χαρίτων ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ κ. Σώχου. Ἄλλὰ καὶ ὁ κ. Σώχος εἶναι ἐδῶ παρὼν, γελῶν τὸν γέλωτα μικροῦ ἀθῶου παιδιοῦ ὡς νὰ ἐγνώριζεν ἢ καλλιτέχνις πόσον τὸν ἀγαπῶμεν, ἀπεκρουσάλλως τὴν συμπαθῆ μορφήν τοῦ γλυπτου μας.

Καὶ ἡ δεσποινὶς Ἀσπριώτου μὲ τὴν λιγὴν ποδιάν της ἐργάζεται πρὸ ἡμῶν, πάντοτε ἐργατικῇ καὶ ἐνθουσιῶσα.

Ἡ Ἄννα Κομνηνὴ, πορφυρογέννητος, καὶ ποιήτρια, φέρει τὸν διπλοῦν ἀκτινωτὸν της, καὶ ἔχει ἡρεμίαν βυζαντινῆς ἀγιογραφίας, ἀλλὰ καὶ μέτωπον ἐμπνευσμένον.

Τοὺς γυμνοὺς ὄμους, τοὺς τορνευτοὺς βραχίονας, τὰ προσβλέπει, μὲ βλέμμα παραπνευμένον, μία βυζαντινὴ ἀγιογραφία, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, παλαιὰ σπητόβρωτος μὲ τοὺς χρωματισμούς της τοὺς ἀμαυροῦς.

Μὲ ἡμίσεια γράμματα ὡς ψίθυρος λιποψυχῶν, λέγει «Μετανοεῖτε καὶ προσεῦχεσθε» ὡς θέλων νὰ συνεισῆ τὴν πέριξ ζωὴν καὶ κίνησιν τῶν συγκατοίκων του.

Τὸ ἐργαστήριον ἔγινεν ἤδη τὸ κέντρον τῆς ἐν Κωνσταντινίᾳ καλλιτεχνικῆς ζωῆς.

Ἡ οἰκοδόποινα μὲ χάριν ὑποδέχεται καὶ περὶ κἀνεὶς εὐαρέστους στιγμᾶς μὲ καλὴν συντροφίαν εἰκόνων καὶ προσώπων.

ΘΡΑΚΟΠΟΥΛΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

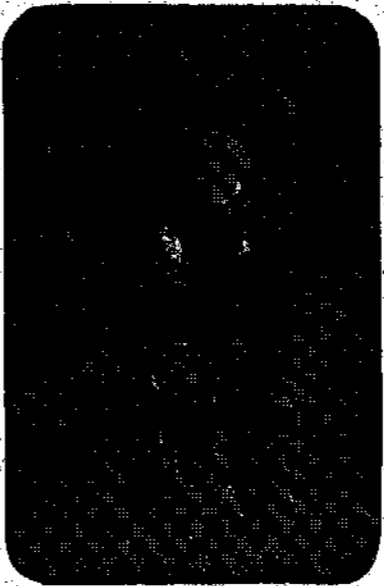
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΕΘΑΝΕ πρὸ ἡμερῶν ἐν Βιέννῃ ὁ γνωστότατος δημοσιογράφος καὶ λόγιος Θεαγένης Δειβαδάς, ὁ ἐπὶ σειράν ἐτῶν διευθύνων τὴν Κλειῶ, τὸ πολυτελέστατον ἐκεῖνο ἑλληνικὸν περιοδικὸν τῆς Τεργέστης.

Ὁ Δειβαδάς θεωρεῖται βαθύτατος ἐλληνοφίλος, διακεκριμένος θεολόγος καὶ πολυγλώσσος, πολεμιστὴς δὲ ἀκούρατος εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, διὰ τὸ ὁποῖον ἄλλοτε διεξήγαγε σφοδρότατον ἀγῶνα μὲ τὸν ἐπίσης κραταῖον Δημήτριον Βερναδάκη.

Υπέροχος τῆς κλασικῆς μορφῆς τῆς γλώσσης, φαίνεται πάντοτε στρυφνός, καὶ πολλὰς τελείως ἀκατανόητος. Οὐδὲν παραχωρεῖ εἰς τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ἐξελίξεως, οὐδὲ παραδέχεται τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀνάγκης, ἣτις μεταβάλλει, τροποποιεῖ, ἀλλοιώνει, διαφθείρει ἔστω, τὰ παλαιὰ ἐπιβάλλουσα τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰσχύον της.

Ὁ Δειβαδάς πολυγλωσσός, ἐκτὸς ἀπείρων ἀρθρῶν τὰ ὅποια ἐδημοσίευσε πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν, ἐπιφυλλίδων γλωσσολογικῶν καὶ γραμματικῶν περιεκλίσε καὶ εἰς τόμους πάμπολλα ἔργα γνωστότερα τῶν ὁποίων εἶνε ἡ Λογικὴ τοῦ Βεκκίου, τὸ Περὶ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίσταως, ἡ Εἰσαγωγή εἰς τὴν μελέτην τῆς ποιήσεως, τὸ Περὶ τῆς ἐκ τῆς ἰστορίας ἀποδιδάχτης καὶ ἀφελείας, ἢ τοῦ Ἰονίου εἰδυλλίου περὶ Κερκύρας μετάφρασις καὶ ἄλλα ἀκόμη οὐχ ἴσον γνωστά.

Θεαγένης Δειβαδάς.

Ὁ Δειβαδάς διορισθεὶς διευθυντὴς τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς Τεργέστης τὸ 1889 νομιζομεν, διαιταδιωγῆσεν ὀλίγηρον γενεάν καὶ μὲ τὴν ζωσαν του διδασκαλίαν.

Ἐν Βιέννῃ ὅπου εἶχεν ἀποσπασθῆ ἑσχάτως ἀπέθανε σχεδὸν 80ούτης, τὸ πλείστον δὲ τῆς μεγάλης του περιουσίας ἐκληροδότησεν εἰς ἀγαθοεργὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα τῆς ἰδιαίτηρας του πατρίδος Κεφαλληνίας.

Οκ. Φιλέας Λαμπέγκ γράφων εἰς τὸ γαλλικὸν περιοδικὸν «Le Belfroi» περὶ τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως, ἀναφέρει τοὺς κ. Κωστὴν Παλαμᾶν, Πέτρον Βασιλικόν, Λάμπρον Πορφύρον καὶ Μιλτιάδη Μαλακάσην καὶ μεταφράζει συγχρόνως δύο ποιήματα τῶν κ. Παλαμᾶ καὶ Πορφύρα. Ὁ κ. Λαμπέγκ ἀνεύρισκει εἰς τοὺς ἑλληνας ποιητὰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, ἀπὸ τὴν ὁκοίαν τείνουσιν μὲ σθένος ν' ἀπαλλαγῶν βαδίζοντες πρὸς τὴν φιλολογικὴν αὐτονομίαν. Τὸν κ. Παλαμᾶν ὀνομάζει ἑλληνα Σουλῦ-Προυδέμ, ὁ ὁποῖος ἐδιάβασε τὸν Ἀνρὺ Ρενιὲ ἢ τὸν Σαμαῖν. Εἰς τὰ ποιήματα τοῦ κ. Βασιλικοῦ διαφαίνεται ἡ ἐπίδρασις τῆς γερμανικῆς ὁμίχλης. Ὁ κ. Πορφύρας ἀκολουθεῖ τὴν ἀληθινὴν ἑλληνικὴν παραδόσιν ἐνσαρκῶν εἰς τοὺς στίχους τοῦ τὸ ἀόριστον ἀνεῖρον τῆς συγχρόνου ψυχῆς. Τοῦ κ. Μαλακάση τὰ «Συνημίματα» παραμοιάζει μὲ τὰς ποιήσεις τοῦ Ἄϊνε χωρὶς τὴν καυστικὴν εἰρωνείαν τοῦ γερμανοῦ ποιητοῦ. Ἡ «Ἄρης του» προσθέτει εἶνε νεοελληνικωτέρας ἐμπνεύσεως.

Ο καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου κ. Γ. Χατζιδάκις ἐδημοσίευσε φυλλάδιον «Περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἀρχῆς τῆς γλώσσης» ὅπου ἐξετάζει τὴν ἀρχὴν καὶ ἐξελίξιν τῆς γλώσσης μέχρι τοῦ ὁμίτου σημείου τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς πρὸς ἀπόδοσιν διαφόρων συνασθημάτων καὶ ἐνοιῶν. Ἰδοὺ ὀλίγα ἀρχαιότερα γνόμια περὶ τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης, τὰς ὁποίας εὐρίσκει μὲ εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Χατζιδάκι.

Ἐπιτομεν ὅτι μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐκ πάντων τῶν ἄλλων ἐπὶ τῆς γῆς πλασματῶν ἔχει γλῶσσαν· τὸ χάρισμα αὐτοῦ τὸ χαρακτηριστικὸν καθόλου τὸν ἄνθρωπον ἐκαίμε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς αὐτὸν εὐθύς ὅτε ἤρξασιν νὰ σκέπτηται. πρὸ πάντων δὲ ἐφάνη εἰς αὐτὸν παράδοξος ἢ ποιικιλία τῶν γλωσσῶν. Διατὶ τὰς μὲν ἄλλας φυσιολογικᾶς λειτουργίας, ὅλον τὸ βλέπειν, τὸ ἀκούειν, τὸ περιπατεῖν κ. τ. λ. ἐκτελοῦμεν πάντες οἱ ἄνθρωποι, καθόλου εἰπεῖν, ὁμοίως, τὸ δὲ λαλεῖν διαφόρως· τοῦτο ἠπόρησαν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι καὶ μάλιστα πάντων ὅσοι, ὅπως οἱ Ἑβραῖοι, παρεδέχοντο τὴν ἐξ ἐνός πρώτου ζεύγους ἀνθρώπων γένεσιν καὶ καταγωγὴν τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Διὰ ταῦτα ἐπεχείρησαν νὰ ἐξηγήσωσιν τὴν πολυγλωσσίαν καὶ δι' οὗ μὲν κάτοικοι τῆς Αὐστραλίας ἠρμήνευσαν αὐτὴν εἰπόντες ὅτι γράϊα τις, ἣτις κρατοῦσα ῥάβδον ἐξήραστο νυκτὸς καὶ ἐσθινε τὸ πῦρ, ἀπέθανε καὶ οἱ διάφοροι λαοὶ κατεβρόχθισαν τὸ πνεῦμα αὐτῆς καὶ ὅσοι μὲν ἦλθον πρῶτοι καὶ ἔφαγον τὰς σάρκας αὐτῆς ἐλάλησαν εὐθύς σαφῆ γλῶσσαν, ὅσοι δὲ ἦλθον βραδύτερον, ἔφαγον τὰ ἐν τῷ θώρακί ἐγκείμενα καὶ ἐλάλησαν ἄλλοιον διαφόρως ὅσοι δὲ ἦλθον τελευταῖοι καὶ ἔφαγον τὰ ἐν τῇ κάτω κοιλίᾳ ὑπολειπόμενα ἐλάλησαν πολὺ διαφόρως. Οἱ δὲ ἄγριοι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς εἶπον ὅτι οἱ ἄνθρωποι πάλαι ποτὲ μόνην γλῶσσαν λαλοῦντες, αὐτὸς ἐφορεῖται ἐπὶ τινι κακουργήματι τῶν τέκνων αὐτῶν, ὥστε δὲν ἠδύνατο τοῦ λοιποῦ νὰ σινηνοῦνται καὶ δισκοιδαῖσθον. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς ἐν Ρωσίᾳ Ἑσθονίας διηγοῦνται, ὅτι ὁ Γέρον ἔθρακεν ἐπὶ τοῦ πυρός λέβητα πλήρη ὕδατος καὶ ἐκ τοῦ παφλασμοῦ καὶ τῶν κινήσεων τοῦ ζέοντος ὕδατος ἔδρακεν εἰς τοὺς λαοὺς, τοὺς ὁποίους προσεκάλεσε, τὰ ἰδιόζοντα εἰς ἕκαστον ἠθῆ καὶ ἔθιμα, τὸ ὄνομα, καὶ τὴν γλῶσσαν. Οἱ Ἑσθῶνιοι οὕτως προσκληθέντες ἐπὶ τοῦ Γέροντος, ἔδραμον πρῶτοι εἴθθυμοι καὶ Ἰσηροὶ πρὶν τὸ ὕδωρ ἀρχίσῃ νὰ ζεῖ. ἔλαβον τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ τοῦ Γέροντος, διὸ καὶ λέγονται «ὁ πρῶτος αὐτοῦ λαός», καὶ πρὸς τοὺς εἶναι ἀπηλλαγμένοι τῶν ἰδιωτήτων ἐκείνων, αἵτινες ἐγένοντο βδέλυγμα εἰς τὸν θεόν καὶ ὄχλος εἰς τοὺς πλησίον. Παρὰ δὲ ταῖς Ἑβραϊαῖς, ἐπειδὴ ὀρθῶς παρατηρήθη ὅτι ἡ μεγάλη σημασία τῆς γλώσσης ἐγκρατεῖται πρὸ πάντων ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἠδυνήθη νὰ ὀνομάσῃ τὰ πέριξ αὐτοῦ αἰσθητὰ καὶ νοητὰ πράγματα καὶ οὕτω κατὰ τὸ ἐνὸν καταστήσῃ αὐτὰ χροῖσμα εαυτοῦ, γένόμενος ὡς εἰπεῖν κύριος αὐτῶν, διὰ τοῦτο πρὸ αὐτοῦ ἡ ὀνοματόθεσία παρίσταται ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔργον τοῦ λαλοῦντος ἀνθρώπου. «Καὶ ἤγαγεν (ὁ θεὸς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ) πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἰδοὺ τί καλέσει αὐτὰ καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδάμ ψυχὴν ζῶσαν, τούτου ὄνομα αὐτῷ καὶ ἐκάλεσεν Ἀδάμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήρεσι καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ». (Γενεσ. Β'. 19—20). Ἐν τούτοις οὐδὲν ἀληθῶς λέγεται περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης· ἡ γλῶσσα ὑπῆρχεν εὐθύς ὡς ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ. οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι δὲν ἠδύνατο νὰ νοήσωσιν τὸν ἄνθρωπον ἄγλωσσον καὶ ἄλαλον. Διὰ τοῦτο εὐθύς ὡς ἐπλάσθη ὁ θεὸς τὰ ἄλογα ζῶσα, ἔγει αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἵνα τὰ ὀνομάσῃ. εἰ καὶ ὁ Ἀδάμ ἔτι μόνος, διότι μετὰ ταῦτα πλάττεται ἡ Ἔβα. ἦν ὁ ἄνθρωπος ἀναγγαρίζει ὡς σάρκα ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ ὁστοῖν ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ, ἦτοι ὡς ἴσην καὶ ὁμοίαν, ὁμότιμον καὶ μόνην σάντροφον αὐτοῦ. Τὰ ζῶα εἶχε πρῶτερον ὀνομάσει, ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν ἐξέλεξε ὡς σάντροφον αὐτοῦ. Φυσικὸν καὶ λογικὸν συμπέρασμα τῆς τοιαύτης τοῦ ἀνθρώπινου γένους δημιουργίας εἶναι τὸ ἐν τοῖς ἐξῆς λεγόμενον «καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἐν καὶ μία φωνὴ πᾶσι» καὶ φυσικὸν ἐπίσης ἦτο νὰ ἐπιχειρήσωσιν νὰ ἐξηγήσωσιν τὸ πολυγλωσσὸν τῶν λαῶν, πρὸς ὃ ἐφεῦρον τὴν πυρροποιίαν καὶ τὴν ἐκ ταύτης σύγχυσιν τῶν γλωσσῶν (Γενεσ. ΑΙ. 3—10).

χει ο ζωγράφος άμέσως προσπίπτει εις τὰ μάτια ή άτομική σφραγίς του Έννεο, ή όποία συγκινεί και προδίδει αισθησιον λεπτοτάτην και εύγενή. Έρχονται κωτόπινα τὰ έργα του Rouhet, του Ζιέμ του Rochegrosse — φράσις χρωματισμός με τὰ κάπως πάντοτε παράδοξα θέματα του και τὰς παραδόξους θέσεις τὰς όποιάς διδει εις τὰ μόδελα του. ένδιαφέροντα όμως — και άλλα τὰ όποια βέβαια άδικουόυν από την συσώρευσιν και συμπύκνωσιν τόσων εικόνων της μιάς τόσον κοντά εις την άλλην.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ο άμερικανός καθηγητής Τζαίμς Στανάκερ άνεκόντως εις την μορφολογικήν έταιρίαν των Ηνωμένων Πολιτειών σπουδαίας παρατηρήσεις επί των άρουραίων. Κατά τόν άμερικανόν έπιστήμονα οι άρουραίοι δέν εινε τυφλοί, όπως γενικώς νομίζεται άπλώς τὰ όργανα της όράσεως εύρισκονται εις έκφυλισμόν και τὸ ζών δέν ήμπορεί να τὰ χρησιμοποιήση. Όλα τὰ μέρη του όφθαλμού των άρουραίων παρουσιάζονται άκριβή εις τὸ σύνολόν του όργάνου της όράσεως άλλα κανέν δέν διατηρεί άκεραλον την σύστασιν του και οι διαστάσεις έχουν κατά πολυ μικρυνθή. Οι άρουραίοι λοιπόν πάσχουν άπλώς από άτροφίαν όπτικήν από την όποιαν ήμπορεί να τούς άπαλλάξη ή έπιστήμη.

ΚΑΤΑ τόν Ιατρόν Περιοιέρ, καθηγητήν του Πανεπιστημίου της Τουλούζης, οι ρευματισμοί εινε άπλώς αυτοδηλητηρίασις. Η άρχή της εύρισκεται εις την έξασθένεισιν του επιθήλιου, κατά την όποιαν οι τοξίνοι αι περιεχόμενοι ως τὰ σφρα έξέρχονται μωτικώς μόνον. Ο κ. Περιοιέρ έκαμε πειράματα επί δύο κοινίκων καταστρέψας τὸ επιθήλιον της σφρήθρας. Προς θεοσελίαν των ρευματισμών, ο καθηγητής υποδεικνύει μίγμα ρητινώδες μεταξύ άλλων την εκ του pipet cubeda έξαγομένην ρητινήν — τὸ όποιον έδωκε πολυ ευχάρητα άποτελέσματα.

ΠΙΝΑΚΙΑΔΕΣ

Η γαλλίς συγγραφεύς Ραχίλδ, της όποιας την συνεργασίαν έξήτησε ένα βελγικόν περιοδικόν διά την έκδοσιν έκτάκτου τεύχους, έγραψε τὰ έξής διά να δημοσιευθούη κάτω από την εικόνα της:

Οι λόγιοι έχουν την μανίαν της εικόνας: οι άφραίοι διά να επιδειχθούη, οι άσχημοι διά να κερδήσουν με την φωτογραφίαν, και όλοι χάνουν, επιδεικνυόμενοι, τὸ γόητρον του μυστηρίου.

Μίαν ήμέραν έπίσημον, έσταμάτησα εις την προθήκην ενός χαρτοπωλείου και ήκουσα έναν να λέγη εμπιστευτικώς εις φίλον του: «Νά, ή φωτογραφία του δολοφόνου και του θύματός του». Ομιλούσε διά την ιδιήν μου φωτογραφίαν και ένός άγνωστου εις έμέ κλειδοκυμβυλιστού, οι όποιοι ήσαν τοποθετημένοι τυχαίως κοντά-κοντά. Τότε ειχα τὰ μαλλιά μου κοντά και μου έδιδαν άγριαν όψην, ο κλειδοκυμβυλιστής, που ειχε μαλλιά μακρὰ, έφάνητο άξιος έλεον. Έκενός δέ που έδιδε τὰς πληροφορίας εις τόν φίλον του ήτο τελείως καλής πιστεως.

«Ποτέ μην επιδεικνύεσθε εις τὸ πλήθος, αν θέλετε να φυλάξετε του όνειρου την γοητείαν. Μένοντες άγνωστοί, μένετε πάντοτε θεοί.»

ΕΙΣ την Γαλλίαν τὸ βιβλίον διέρχεται έποχην κρίσεως. Αι εισπράξεις των έκδοτών και των συγγραφέων εινε κατώτεραι από προηγούμενα έτη. Μία

έκρυστα, την όποιαν ένήργησε ή «Επιθεώρησις» έπροκάλεσε εκ μέρους των έκδοτών μερικὰς ένδιαφερούσας σκέψεις. Τὸ ελληνικόν βιβλίον εύτυχώς δέν φοβείται άκόμη κρίσιν. Εύρίσκεται εις την ήλικίαν όπου κατά την φράσιν του φίλου κ. Νιρβάνα έχει άνάγκην να τὸ παίρνη κανείς από τὸ χέρι διά να περιωταιή.

Ας ιδώμεν εν τούτοις τί συμβαίνει εις την Γαλλίαν. Τὸ ειδος που ήσθάνθη την κρίσιν εινε ή φιλολογία, τὸ μυθιστόρημα. Όχι διότι δέν διαβάσει ο κόσμος, αλλά διότι υπάρχει άπερπαρωγή και τὰ μέτρια βιβλία έπροκάλεσαν τόν κόρον του κοινού. Οι συγγραφείς μετεβλήθησαν εις εργοστάσια δέν εργάζονται πλέον διά την τέχνην. Είκοσι μυθιστορήματα έκδίδονται καθ' έκάστην. Τι να πρωτοδιαβάση κανείς;

Άλλος λόγος της κρίσεως ειναι και ή ροπή του κόσμου κατά τὰ τελευταία έτη προς την γυμναστικήν. Ο κόσμος δίδεται εις τὰ διάφορα sports και παραμελει φυσικά τὸ βιβλίον. Έπειτα οι οικονομικαι δυσχέρειαι δέν ειναι άμέτοχοι εις τὸ δυσάρεστον αυτό φαινόμενον.

Άλλά και τὸ γόηστο του κοινού αλλάζει. Δέν ένδιαφερεται πλέον διά φανταστικὰς ιστορίας. Τὸ ψυχολογικόν μυθιστόρημα του ειναι κοινωστικόν. ένδιαφερεται περισσότερο διά τὰ μεγάλα κοινωνικά ζητήματα. Και εις τὸ μυθιστόρημα ζητεί όχι πλέον ό,τι συγκινεί τὸ ότομον αλλά τὰς ομάδας. Από την σκέψιν αυτήν ώρμηθή και ο Bourget να γράψη τὸ τελευταίον του μυθιστόρημα! Έταρο, όπου έξετάζει τὰς άρχάς της σημερινής κοινωνίας εν συγκρίσει προς τὰς άρχάς του παρολθόντος.

Άλλά και ο καθημερινός τύπος έπαισε να δημοσιύη φιλολογικὰς κριτικὰς. Και αυτό βέβαια επιδρά πολυ εις την τέχνην του βιβλίου. Μία κριτική αξίζει όσον χιλιάδες υπερβολικόν άγγελίων τὰς όποιας δημοσιεύουν επί πληρωμῃ οι έκδοται. Τὸ κοινόν δέν απαιτάται εύκόλως από τὰ μεγάλα έπιθετα και τὰς πομπώδεις φράσεις των έκδοτών. Ειναι επιφυλακτικόν και γνωρίζει πλέον τί συμβαίνει με τὰς γεμάτας από θανυσμόν και έταινους διαφημίσεις.

Άλλ' οι έφημερίδες άπαντούν εις την κατηγορίαν αυτήν ότι πταίουν οι έκδοται οι όποιοι έγχανίασαν την επί πληρωμῃ διαφήμισιν άνήσχοι να πωλήσουν όσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερα τὰ βιβλία των. Και οι διευθυνται των έφημερίδων έκωφελοόμενοι, προτιμούν τὰς κριτικὰς τὰς όποιας πληρώνει ο έκδότης από τὰς κριτικὰς που θα πληρώση ή διευθύνη της έφημερίδος.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Έφημερίδες:

Ο συνεργάτης μας κ. Παύλος Νιρβάνας έδημοσίευσε εις τὸ «Αστυ» συνέντευξιν του με τόν γάλλον μυθιστοριογράφον Πέτρον Δοτι, κυβερνήτην του «Βοτούρ». «Εδρέθηκα, γράφει, εις την τριγωνικήν, στενήν αίθουσαν του κυβερνήτου. Απέναντί μου, υποκλιόμενος και τείνων τὸ χέρι, με μίαν έγκαρδιότητα και άφέλειαν, που μ' έθέρμανεν εύθὺς από την πρώτην άμφίβολον στιγμήν, έπέτεκε ο γόης του «Ισπανόφ ψαρά». ο μάγος των άνατολικών τοπιων. Βραχυσόμος, μέσα εις μίαν φαιάν πολιτικὴν ένδομασίαν—ήτον άρὰ γε φαίά;—δρθούμενος εις τὸ ύψηλόν του τακούνα, με τὸ ύποχρον και κουρασμένον πρόσωπον, τὸ μικρόν γένειον, τὸ γλυκὺ και άόριστον βλέμμα, ώσει βυθισμένον εις μίαν έναιτένισιν μακρυνήν φωτεινών και ήλιολούστον τοπιων, μη έχων τίποτε από τὸ ήλιοκαές και τραχὺ των ναυτικῶν φρυογνομίων, δέν θα έλεγα ποτέ ότι ο άνθρωπος αυτός έγεννήθη εις τὰ 1850. Μόλις φαίνεται 45 έτων, ύστερα από μίαν ζωήν τόσης έντάσεως σωματικῆς και ψυχικῆς.

Τὸ γραφειον του, ένα μικρόν, γυναικειον γραφειον, με άλλας φωτογραφίας γυναικῶν, γραφειον τακτικόν, χωρίς τίμους βιβλίων, χωρίς χαρτιά σκορπισμένα επάνω, χωρίς καμμίαν άταξίαν φιλολογικου γραφειον, χαρωκτηριστικόν του συγγραφέως, μεταξύ της ψυχῆς του όποιου και του λευτου χάρτου δέν μεσολαβεί άπολύτως τίποτε. Ένα άνατολικόν παραβάν, μεταξύ του γραφειον και της θύρας, χρησιμεύει ίσως ναπομονώνη περισσότερο τον συγγραφέα εις τὸ εργόν του. Εις τὸ βάθος ένα κλειδοκύμβalon. Εις τὸ προηγούμενον ταξείδι του «Βοτούρ»—όπως μ' έπληροφόρησεν ο φίλος μου ναυπηγός κ. Παυλίδης—δέν ύπηρχε τὸ κλειδοκύμβalon αυτό, από τόν άλλον κυβερνήτην. Τὸ σκόφος της μικρῆς αίθουσης μου άποκρύπτει τάλλα άντικείμενά, εικόνας, ρώτους, κομποτεχνήματα άνατολικῆς τέχνης.»

Εις τὸ τελευταίον φύλλον της «Οικονομικῆς Έλλάδος», ο κ. Σ. Λοβέρδος συνεργάτης των «Παναθηναίων» δημοσιεύει ένδιαφέρον άρθρον περί του φόρου επί του εισοδήματος. Έξετάζει εν άρχῃ την διαφοράν μεταξύ των θραν: «Φόρος επί του εισοδήματος» και «φόρος επί των εισοδημάτων» του πρώτου όντος προσοπικου και του δευτέρου πραγματικου φόρου. Εκθέτει τὰς δυσκολίας τὰς όποιας, ο θεωρητικώς τέλειος οδτος φόρος, παρουσιάζει εις την εφαρμογήν του, τον τρόπον με τον όποιον κατενίκησαν τὰς δυσκολίας αυτές κρατή τινά έφαρμόσαντα τὸ ειδος τοϋτου της φορολογίας και κατάλληγι ως άκολουθως εν σχέσει προς την εφαρμογήν τοιούτου ειδους φορολογίας εις την Έλλάδα.

«Η Έλληνική Κυβέρησις προβαίνουσα εις φορολογικὴν μεταρρύθμισιν δέον να άποβλέπη προς τόν φόρον επί του εισοδήματος να προετοιμάση τὸ εδαιχως της εφαρμογῆς αυτού διά της βαθμιαίας άποδοχῆς του φόρου επί των εισοδημάτων, έως ότου και τὰ δημόσια οικονομικά περιέλθουν εις σταθερότερον σημείον και ή κοινωνική άγνοία άνωσήη τὸ πολυ πληθος των φορολογουμένων εις φωτεινότεραν άντηλημιν του καθήκοντος. Ινα οϋτω εύρη κατάλληλον εδαφος εύδοκιμήσεως ο φόρος οδτος της ισότητος και της δικαιοσύνης.»

Η «Πατρις» του Βουκουρεστίου δημοσιεύει έξ Ισπανικῆς έφημερίδος την είδησιν ότι ή Ισπανία θα έορτάση έπίσημως τόν προσεχῆ Μάιον την τριακοσοστήν έπετηρίδα της έκδόσεως του «Δόν Κιχώτου» του Θεορβαντές. Εις την έορτήν αποδίδεται χαρακτηριστική οικογενειακῆς πανηγύρεως τάν λατινικῶν λαών, λέγει ή Ισπανική έφημερίς.

Της έορτης θέλει προηγηθή διά λαμπρῆς άνατυπώσεως του έργου του Θεορβαντές ή Ισπανική Ακαδημία. Η Κυβέρησις θα υποβάλη πανηγυρικώς εις την επιψήφισιν της Βουλῆς ειδικόν νόμον διατάσσοντα τὰ τών έορτών της άμφιστηρίδος. Έν πρώτη μοίρα πρόκειται να προσκληθώσι τὰ Ισπανοαμερικανικά Κράτη, όπως μετάσχου φιλολογικου και καλλιτεχνικου διαγωνισμού, επί τη άπονομή δέ των βραβείων θα προσφωνήσουσι τούς βραβευθησομένους ο Γουέρρα Ιουγκαιρο, ο Ζουάν Μαραγάλλ, ο Φρεδέρικο Μιστράλ, ο Έδμόνδος Δσαμίτζι και ο Ανατόλ Φράνς, της Ισπανίας περιοριζομένης να στέψη διά της χειρός του βασιλέως την προτομήν του Θεορβαντές.

Έρχονται κατόπι αι έπίσημοι και λαϊκοι έορταί. Η άριστοκρατία θα μετάσχη διά λαμπρών άγώνων. Χοροί μετρημεσιμένων υπό μορφῆς άποκλειστικῶς των ήρώων του «Δόν Κιχώτου», συμπόσια με μόνον έδέσματα άναφερόμενα εν τῷ «Δόν Κιχώτῳ». Πομπή έγχοριαν και ένων άντιπροσώπων εις τὸ μνημόιον του Θεορβαντές, μεγαλοπρεπῆς ιστορική πανηγυρική πομπή έκθειάζουσα την έποχήν του Θεορβαντές, νυκτερινή

δογκιχώτειος πομπή, μετά καλλιτεχνικῆς, άκριβοῦς και πλήρους άναπαράστασεως πάντων των προσώπων και έπεισοδιών του άθανάτου βιβλίου.

Προς τούτους έκθεσις του Θεορβαντές, μετ' άναπαράστασεως σκηναῶν τινων του «Δόν Κιχώτου». υπό την διεύθυνσιν Ισπανῶν ζωγράφων και ειδικοί έκτακτοι παραστάσεις εν τῷ «Ισπανικῷ Θεάτρῳ». Εις τινας αυτών πρόκειται να προσκληθῆ έπίσημως ο μέγας βρετανός τραγῳδός Έρβιγγ, ινα παραστήση επί της πρώτης σκηνης της Ισπανίας τὸ πρόσωπον του Δόν Κιχώτου. Η πόλις Αλκάλια εν ή ως γνωστόν έγεννήθη ο μέγας Ισπανός ποιητής, πρόκειται να όνομασθῆ Αλκάλια του Θεορβαντές.

Τέλος πρόκειται να ληφθῆ πρόνοια ύπερ των άπομαχῶν της πνευματικῆς εργασίας, άνδρυνόμενου κατ'άλλου καταστήματος, φέροντος τὸ όνομα του Θεορβαντές.

Εις τόν «Φιγαρώ» ο κ. Μπρονά δέ Λαμπροῦ δημοσιεύει άρθρον άρθρον υπό τόν τίτλον: «Θεωρία της μονομαχίας». Κατά τόν συγγραφέα ή εφαρμογή νόμου κατά της μονομαχίας θα παρουσιάση σημαντικὰς πρακτικὰς δυσχερείας. Εις έκάστην κοινωνίαν ύπάρχουν κανόνες εις την διάταξιν και τροποποίησιν των όποιων ο νόμος πρέπει να περιορισθῆ παρ'όλοουθων τὰ εδμα. Ιδαν συμβῆ να έχη τόν τολμηρόν σκοπόν να τὰ προλάβη εις την ένέργειαν των, πρέπει να γίνη τοϋτο με προσοχήν και επιφύλαξιν έξαιρετικήν, άλλως θα έπέφερε την κατακράτησιν της κοινῆς γνώμης και την καταστρατήγησιν των διατάξεων αυτού. Εις τινας περιπτώσεις μάλιστα, όπως εις την προκειμένην, θα ειχεν ως θλιβερόν συνέπειαν να άουδη τούς παραβάτας του μεταξύ των έκλεκτών και έπιφανών πολιτών. Αστυνομία ένεργουσα κατά του λαϊκου αισθήματος ύπόκειται εις άμεσον άνικανότητα. Και ή άποτελεσματική καταστολή άδικημάτων των όποιων τὰ ίγνη εινε τόσον έλαφρά, των όποιων τὸ όθυμα συνήνεσε και συνήργησε, των όποιων οι έννοχοι, άθωούμενοι εκ των προτέρων υπό της κοινῆς γνώμης, παραμένουν εύπόκλητοι και ισχυροί, εινε πολυ άβεβαία και ύπόκειται εις άνυπερβλήτους δυσκολίας.

Νόμος κατά της μονομαχίας εν μόνον άποτελεσμα θα έχη, να κάμη την μονομαχίαν λαθραίαν άντι δημοσίας όπως εινε με την σημερινήν άνοχήν και θα την στερήση οϋτω των έγγυήσεων της κανονικότητος και ισότητος, τὰς όποιας έχουν οι πράξεις αι συντελούμεναι υπό των γενικῶν έλεγχων και την προσοχήν. Δέν θα περιορισθῆ την χρείαν των όπλων άλλά θα την καταστήση μουσικωτέραν και σοβαρότερα.

Άλλά και εις την περίπτωση κατά την όποιαν ή επίδρασις του θα ήτο άποτελεσματική, ο νόμος κατά της μονομαχίας δέν θα έφερε την βελτίωσιν της δημοσίας τάξεως ή την ικανοποίησιν της ήθικῆς. Θα ήλασεν ίσως τόν τρόπον και τούς κανόνες του άγώνος δέν θα κατήγεαι όμως αυτόν τοϋτον, διότι έπρεπε πρώτον να έξαλείψη τὰς κακάς συνηθείας και τὰς τάσεις της κοινωνίας ή να άπομακρύνη εκ των κόλπων της τούς εδαισθητους, άνεξαρτήτους και άποφασιστικούς πολιτας. Έα' όσον τὰ δύο αυτά στοιχεία συνυπάρχουν αι συγκρούσεις θα έπαναλαμβάνωνται. Η συνάντησις εις τὸ πεδίον της τιμῆς δέν γεννά την φιλονεικίαν, αλλά την προκαλεί ή προσβολή οϋτε τὸ όπλον κάμνει τόν μονομάχον, άλλ' ή καρδιά.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὸ έκδοτικόν κατάστημα Π. Δ. Σακελλαρίου άναγγέλλει την προσεχῆ έκδοσιν τριμήνου περιοδικου «Νέος Έλληνομνήμων» συντασσόμενον υπό του καθηγητου της ιστορίας κ. Σαυο. Αάμπρου. Ο «Νέος Έλ-

ληγουνήμων· δὴ περιέχει ὕλην ἱστορικὴν, φιλολογικὴν καὶ παλαιογραφικὴν, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Λάμπρος συνέλεξε εἰς διαφόρους βιβλιοθήκας καὶ ἀρχεῖα καὶ ἡ ὁποία ἀναφέρεται ἐν μέρει μὲν εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἰδίως δὲ εἰς τοὺς χρόνους τῆς βυζαντινῆς ἀρχῆς καὶ τοὺς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ Μίς Δέγκαν κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς παράστασιν εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον ἀνήγγειλε ἀπὸ σκηνῆς τὴν προσεχῆ ἴδρυσιν χορευτικῆς σχολῆς ἐν Αθήναις.

Τὸ ἰταλικὸν περιοδικὸν Διεθνής Ζωὴ δημοσιεύει μετάφρασιν τοῦ παραμυθιοῦ «Τὸ ξερὸν ῥαβδί» τῆς Ἰδίας Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου, τὸ ὁποῖον εἶχε δημοσιευθῆ εἰς τὰ «Παναθηναῖα». Τὴν μετάφρασιν ἐπιλοτέχησεν ὁ συνεργάτης μας κ. Γουλιέλμος Δαρμάνι.

Παραπέμπει εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ γάλλος μυθιστοριογράφος Πέτρος Λοσι. Χαρακτηρισμὸν τοῦ γάλλου συγγραφέως καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ κ. Π. Νισβάννα θὰ δημοσιεύσωμεν εἰς προσεχῆς τεύχος.

Μεταξὺ τοῦ σταδμοῦ τῆς Καστέλλας παρὰ τὸ Φάληρον καὶ τοῦ ἀτμοποδοδρομίου «Ἀγελώου» εἰς 50 μίλιων ἀπόστασιν γίνονται δοκιμαί τοῦ ἀουράτου τηλεγράφου.

Ὑπὸ τῆς «Νέας Σκηνῆς» ἐπαίχθη δις μέχρι σήμερον ἐν Σμύρνῃ ὁ «Τρίτος», τὸ δίπρακτον δράμα τοῦ κ. Γ.ρ. Ξενοπούλου καὶ ἤρесе πολὺ.

Ὁ ἐν Σμύρνῃ Πανιώνιος Σύλλογος προκηρττεῖ τὸν Δ' ποιητικὸν διαγωνισμὸν του (λυρικόν). Τὸ σύνολον τῶν στίχων ἐκάστης συλλογῆς ὀρίζεται εἰς 200 τὸ ἐλάχιστον καὶ εἰς 400 τὸ ἀνώτατον ὄριον. Ἡ γλῶσσα ἀφίεται ἐλευθέρω εἰς τὸν ποιητὴν. Τὰ χειρόγραφα εἶνε δεκά μέχρι 30 Ἰανουαρίου 1904.

Τὸ πρῶτον βραβεῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀργυροῦν στέφανον καὶ τὸ δευτέρον ἀπὸ στέφανον δάφνης.

Ὁ Σπέ-σερ ἀπέθανε 83 ἐτῶν. Τὰς τελευταίας ἡμέρας προσεκάλεσε μουσικὸν ὃ ὁποῖος ἔπαιξε εἰς τὸ παράπλευρον δωμάτιον διάφορα τεμάχια εἰς τὸ πῦνον, ἰδίως δὲ ἀγαπητὸν εἰς τὸν Σπένσερ «Ἄβε Μαρία» τοῦ Γκουνό.

Προσεχῶς θὰ ἐκδοθῆ ἡ αὐτοβιογραφία τοῦ Σπένσερ, τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔχεν ὑπαγορεύσει εἰς τὸν γραμματέα του.

Ὁ Ἀνδρέιεφ γράφει «Τὴν Ζωὴν τοῦ Βασιλείου Φβεΐσκ». Εἶναι, ὡς λέγεται, τὸ καλλίτερον ἔργον τοῦ ῥώσου συγγραφέως.

Οἱ Ἰάπωνες ἰατροὶ Ὀκουγιάμα, Ἐντο καὶ Κιταζάτο ἀνεκάλυψαν τὸν ὄργον τοῦ ἀσθματος.

Εἰς τὸ παρισίνων Μελοδράμα, ὃ «Φάουστ» ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποφέρῃ τὰς μεγαλειτέρας εἰσπράξεις.

Ἡ λογοκρισία τοῦ Ἀρνιδίνου ἀπηγόρευσε εἰς τὴν Δουξὴ τὴν παράστασιν τῆς «Νεκρᾶς Πόλεως» τοῦ Δ' Ἀνγούνισιο. Ἡ «Νεκρὰ Πόλις» ἔχει δοθῆ ἤδη εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ Παρίσι, τὴν Αὐστρίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς Ἠνωμένους Πολιτείας.

Κατὰ τὰς στατιστικὰς τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Γερμανίας, 55% ἐπὶ τῶν κληρωτῶν ἠδυνήθησαν νὰ καταταχθῶν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ. Οἱ λοιποὶ ἦσαν ἀνάκαινοι πρὸς τοῦτο, ἕνεκα ἰδίως τῆς καταληκτικῆς ἀξήσεως τῶν ἀσθενειῶν τῆς καρδίας.

Ὁ δόκτωρ Στράικερ ἀποδίδει τὸ κακὸν εἰς τὴν κατάρχησιν τοῦ οὐνοπνεύματος κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, εἰς τὴν πνευματικὴν ὑπερκόπασιν καὶ διὰ τὰς ἔργασιμὰς τάξεις, εἰς τὴν ἀνεκάρκειαν τῆς τροφῆς. Ὁ ῥυθμὸς ἄλλως τε τὸ ἐθνικὸν ποτὸν τῶν Γερμανῶν, προδιαθέτει ἰδιαιτέρως εἰς τὰς ἀσθενείας τῆς καρδίας.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἰουρίνου Πέενο προτίνει τὴν ἀπλοποίησιν τῆς λατινικῆς διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γλῶσσα διεθνῆς!

Ἡ οἰκία ὅπου ἐγεννήθη ὁ Δίκηνς παρὰ τὸ Πορταμόθ ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς δημοχίας ὅπως μεταβλήθῃ εἰς μουσεῖον τοῦ μεγάλου ἀγγλοῦ συγγραφέως.

Εἰς τὸ Παρίσι Ρώσος Ἑβραῖος φοιτητὴς ἀπεπειράθη νὰ δολοφονήσῃ τὸν γνωστὸν Γερμανὸν συγγραφέα Μάξ Νορδάου, πυροβολήσας δις· μὲ πιστόλι.

Τὴν 17 Ἰανουαρίου 1904 θὰ ἐορτασθῆ ἡ εικοσιπενταετηρίς τοῦ φιλολογικοῦ σταδίου τοῦ Ρώσου συγγραφέως Ἀντωνίου Τσέχοφ. Ἐκτὸς τοῦ περιοδικοῦ καὶ καθημερινοῦ τύπου θὰ συμμετάσχον διάφορα σωματεῖα φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

τῆ πρωτοβουλία τῶν «Παρθενιαίων»

— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν...	Δρ.	1480 20
Στέφανος Βαρούνης	»	15.—
Γεώργιος Βαρούνης	»	10.—
	Δρ.	1.505.20

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΟΗΘΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ διὰ τὰς ὀρογραφικὰς Ἀσκήσεις ὑπὸ Ἰ. Γαικοπόλου — Βιβλιοθήκη τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου ἀρ. 57. — Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφεῖου Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ὑπὸ Ἀδόλφου Γάσπαρη μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγέλου Βλάχου. Τόμος δεύτερος. Ἡ ἰταλικὴ λογοτεχνία τῶν χρόνων τῆς ἀναγεννήσεως. Τόμος Β. Τεύχος πέμπτον. Ἐν Ἀθήναις, τύπος Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι μετατόπως ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Γῶνος». — Ἀθήναι, 1903, τυπογραφεῖον Π. Δ. Σακελλαρίου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι — μετατόπως ἐκ τῆς «Νέας Ἡμέρας». — Τεργεστή, τυπογραφεῖον τοῦ αὐστριακοῦ Λούδ, 1903.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΠΗΠΟΦΟΡΒΕΙΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ὑπὸ Χ. Καναβατοόγλου στρατιωτικοῦ κτηνιάτρου καὶ Ν. Α. Κορδέλλα ἀνθυπλάρχου. — Ἀθήναι 1903.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ παράρτημα «Κριτικῆς». Ἀθήναι 1903, τυπογραφεῖον Π. Λεώνη σελ. 16, λεπτὰ 20.

Ἡ ΒΑΣΙΩ ΒΑΛΑΝΤΩΜΕΝΗ διήγημα ὑπὸ Σωτηρίου Κ. Κορτσᾶ. Ἀθήναι 1903, τυπογραφεῖον Ἀνέστη Κωνσταντινίδου σφ. 16ον σελ. 95 δρ. 1.